

- Чоролор кетти куанып.
Чоролор кессе куанып
155 эмди Манас жаткан соң,
'Ат семирип түс болот,
бос кыроо түшүп күс болот,
эрендер жатып бук болот-
эмди жортмок болду!' дейт.
- 160 Алтай толгон көп Калмак
Ай-канга ооп жатат дейт:
Күнкөй толгон көп Калмак
Күн-канга ооп жатат дейт-
соода кылып жатат дейт.
- 165 Анда Манас айтты дейт:
'Алтай толгон көп Калмак,
Күнкөй толгон көп Калмак
ортосун тосуп алалы!
Тилди кармап салалы!
- 170 Аттаны, жортолу!
Ак-куланы тартыңар!
Аттанып сапар чыгалы,
ак каңгы эр сырдыгаш
Ак-кулага токутуп!
- 175 Кашка таман жек' өтүк
Ак-кулага теппей ыргып
минген соң,
кан баласы Каныкей
кармай алды Манасты
Кан Манаска айтты дейт:
- 180 'Айбанга каршы
күн-гө чат, төрөм,
жийрме бесте жашың,
жылың барс, төрөм,
ошу быйыл мүчөлүң, төрөм,
атка каршы ай эле, төрөм,
эрге каршы жыл эле, төрөм!'
- 185 Кармай алса Манасты,
'Кой! Кой!' десе, болгон жок,
Каныкейдин тилин алган жок!
Манастын ачуу жаман келди дейт-
он экиден өргөн булдурсун,
- 190 чапса кулак тундурсун,
тартып ийди Каныкей!-
Дарайдан кылган көйнөгү
жик жигинен сөгүлүп,
бермет-минен шурусу
- 195 жол үстүнө төгүлөт!
Кан баласы Каныкей
карс-карс күлүп жиберди:
'Ачуңду баса көр, төрөм!
Акылыңа түшө көр, төрөм!
- 200 барган жооң басып кайт төрөм!
Баг алдырып андан кайт төрөм!
Жорткондон жолуң
жошулсун, төрөм!

Çorolor ketti kuanıp.
Çorolor kesse kuanıp
émdi Manas catkan soñ,
'At sémirip tús bolot,
bos kiroo түшүп күs bolot,
érender catıp buk bolot-
émdi cortmok boldu!' déyt.

Altay tolğon köp Kalmak
Ay-kanğa oop catat déyt:
Künköy tolğon köp Kalmak
Kün-kanğa oop catat déyt-
sooda kılıp catat déyt.

Anda Manas ayttı déyt:
'Altay tolğon köp Kalmak,
Künköy tolğon köp Kalmak
ortosun tosıp alalı!
Tildi karmap salalı!

Attanalı, cortolu!
Ak-kulanı tartıñar!
Attanıp sapar çığalı,
ak kañğı ér sırdığaş
Ak-kulağa tokutup!'

Kaşka taman cék' ötük
Ak-kulağa téppey ırğıp
mingen soñ,
kan balası Kanıkéy
karmay aldı Manastı
Kan Manaska ayttı déyt:
'Aybanğa karşı
kün-gö çat, töröm,
ciyrme béste çaşıñ,
cılıñ bars, töröm,
oşu bıyıl müçölüñ, töröm,
atka karşı ay éle, töröm,
érge karşı cıl éle, töröm!'

Karmay alsa Manastı,
'Koy! Koy!' dése, bolğon cok,
Kanıkéydin tilin alğan cok!
Manastın açuu caman kélđi déyt
on ékiden örgön buldursun,
çapsa kulak tundursun,
tartıp iydi Kanıkéy!-
Daraydan kılğan köynöğü
cik ciginen söğülöp,
bermet-minen şurusu
col üstünö töğülöt!

Kan balası Kanıkéy
kars-kars külop ciberdi:
'Açuñdu basa kör, töröm!
Akılıña түşө kör, töröm!
barğan cooñ basıp kayt, töröm!
Bağ aldırıp andan kayt, töröm!
Cortkondon coluñ
çoşulsun, töröm!

Yiğitler sevinçle gittiler,
yiğitler sevinçle gidince,
Manas burada kalınca,
atlar semirip gevşedi,
boz kırağı düşüp güz geldi,
erler de tembel oldu,
"Artık yürüyüş zamanı geldi!" dedi.
Altay'ı dolduran Kalmuklar,
Ay Han'ın idaresinde yaşıyorlardı.
Künköy'ü dolduran Kalmuklar,
Kün Han idaresinde yaşıyorlardı.
Ticaret yapıp yaşıyorlardı.
İşte Er Manas dedi ki:
"Altay'ı dolduran Kalmukların
Künköy'ü dolduran Kalmukların
arasına gidip bakalım!
Sözlerinden bir haber kapalım!
Atlara binip gidelim!
Ak-kula'yı getirin!
Ata binip sefere çıkalım!
Benim alaca eyeri alıp
Ak-kula'ya vurun!"
Çizmesini üzengiye değirmeden
Ak-kula atına
sıçradı.
Han çocuğu Kanıkey,
Manas'ı yakaladı,
Han Manas'a dedi ki:
"Hayvanlar için bu uğursuz
bir gün, efendim,
pars yılında yaşın yirmi
beş, efendim,
bu yıl senin doğduğun yıl, efendim,
atlar için bu uğursuz bir yıl, efendim,
erler için bu uğursuz bir yıl, efendim!"
Manas' yakalayıp da
"Dur! Dur!" dediyse de Manas aldırmadı.
Kanıkey'in sözüne kulak vermedi!
Manas fena hiddetlendi.
On iki örgülü kamçıyı,
vurunca kulaklarda uğuldayan kamçıyı
Kanıkey'e savurdu!
Daray ipeğinden gömleği
dikişlerinden söküldü.
Mercanının boncukları
yol üstüne saçıldı.
Han çocuğu Kanıkey,
kah kah gülerек dedi ki:
"Hiddetini yeniver, efendim,
aklın ile iş gör, efendim,
git düşmanı yen de gel, efendim,
baht kazan da dön gel, efendim!
Yürüdüğün yollar
düz olsun, efendim,

- Жолдошуң Кыдыр
кошулсун, төрөм!
Каныкей кирдиң үйүнө.
205 Батыр Манас бастырды.
'Кече келген Каныкей
Кан Манасты кармады-
бис немене болдук?' деп,
Ҷооруктун кысы Акылай
210 Манасты кармай алды дейт:
'Айбанга каршы күн-гө
чат, төрөм,
жийрме беште жашың,
жылың барс, төрөм,
ошу быйыл мүчөлүң, төрөм,
аттанбачы, ай жаркын, төрөм,
215 аттанбагың көн жаркын төрөм!
Атка каршы ай эле, төрөм,
эрге каршы ай эле, төрөм,
Манас айтат катынга:
'Арынап сүрөк жедиргин, чиркин!
220 Каныкей тилин албаган чиркин,
сенин тилиңди аламбы чиркин?'
Тартып ийдиң, Эр Манас!-
Дарай кылган көйнөгү
жик жигинен сөгүлөт,
225 бермет-минен шурусу
жол үстүнө төгүлөт!-
Каргап туруп калды дейт.
Манас болбой жүрүп калды дейт.
'Барганынан келбе, төрөм!
230 Кайтып үйүң көрбө, төрөм!
Каныкейди кучпа, төрөм!
Бүлкүлдөктөн тартпа, төрөм!
Кара оосыңа кан толсун, төрөм!
Кайрылгысыс күн туусын, төрөм!'
235 Каргап туруп калды дейт.
Манас кетип жүргөн соң,
Бар-көлдү басып өттү дейт,
Төр-көлдү туура кешти дейт,
Козу-башы, Койморок,
240 аны басып өттү дейт.
Үйдө жаткан Каныкей
керетинде билди дейт,
кереминде туйду дейт.
Асыл жерден акырат,
245 төө көтөргөн балбанды
Каныкей өзү чакырат:
'Асыл жерде далдалым,
төө көтөргөн балбаным,
көш' атты колго ал!' дейди.
250 'Кош' атты колго алган соң,
асыл тууган төрөмө
жетип кабар бер!' дейди.
'Ак-кыяга кономун,

Coldoşuñ Kıdır
koşulsun, töröm!
Kanıkéy kirdiñ üyüñö.
Batır Manas bastırdı.
'Kéçe kélgen Kanıkéy
Kan Manastı karmadı-
bis némene bolduk?' dép,
Şooruktun kısı Akılay
Manastı karmay aldı déyt:
'Aybanğa karşı kün-gö
çat, töröm,
ciyrme beşte çaşıñ,
cılıñ bars, töröm,
oşu bıyıl müçölüñ, töröm,
attanbaçı, ay carkın, töröm,
attanbağın, kön carkın, töröm!
Atka karşı ay éle, töröm,
érge karşı ay éle, töröm,
Manas aytat katınğa:
'Arınap sürök cédirgin, çirkin!
Kanıkéy tilin albağan, çirkin,
sénin tiliñdi alambı, çirkin?'
Tartıp iydiñ, Ér Manas!-
Daray kılğan köynögü
cik ciginen sögülöt,
bérmét-minen şurusu
col üstünö tögülöt!-
Karğap turup kaldı déyt.
Manas bolboy cürüp kaldı déyt.
'Barğanınan kélbe, töröm!
Kaytıp üyüñ körbö, töröm!
Kanıkéydi kuçpa, töröm!
Bülküldöktön tartpa, töröm!
Kara oosiña kan tolsun, töröm!
Kayrılısıs kün tuusın, töröm!'
Karğap turup kaldı déyt.
Manas kétip cürgön soñ,
Bar-köldü basıp öttü déyt,
Tör-köldü tuura kéşti déyt.
Kozu-başı, Koymorok,
anı basıp öttü déyt.
Üydö catkan Kanıkéy
kéretinde bildi déyt,
kéreminde tuydu déyt.
Asıl cérden akırat,
töö kötörgön balbandı
Kanıkéy özü çakırat:
'Asıl cérde daldalıñ,
töö kötörgön balbanım,
köş' attı kolğó al!' déydi.
'Koş' attı kolğó alğan soñ,
asil tuuğan törömö
cétip kabар бér!' déydi.
'Ak-kıyağa konomun,

yoldaşın Hızır
olsun, efendim!"
Sonra sen Kanikey evine girdi.
Bahadır Manas atını sürdü.
"Yeni gelen Kanikey
Han Manas'ı yakaladı,
başımıza neler geldi?" diyerek
Şooruk'un kızı Akılay
Manas'ı yakaladı:
"Hayvanlar için bu uğursuz
bir gün, efendim,
pars yılında yaşıñ yirmi
beş, efendim,
bu yıl doğduğun yıl, efendim,
ata binme, ay ışığı, efendim,
ata binme, gün ışığı, efendim!
Bu ay atlara uğursuz bir ay, efendim,
bu ay erlere uğursuz bir ay, efendim!"
Manas kadına dedi ki:
"Lanetli yaratık, çirkin şey!
Kanikey'in dediğini yapmadım, çirkin,
senin sözünü dinler miyim, çirkin?"
Kamçıyı savurdu Er Manas!
Daray ipek gömleği
dikişlerinden söküldü!
İncilerle mercanları
yol üstüne saçıldı!
Kadın ona lanet etti.
Fakat Manas aldırmadı:
"Gidip de gelmez olasın, efendim!
Gelip de evini göremez olasın efendim!
Kanikey'i kucaklayamaz olasın, efendim!
Yumuşak etini tutamaz olasın, efendim!
ağızına kanlar dolsun, efendim!"
uğursuz günün doğsun, efendim!"
Kadın böyle lanet etti.
Manas yola koyuldu,
Bar-köl'den geçti,
Tör-köl'ü aşıp geçti.
Kozu-başı'yla Koymorok'tan
basıp geçti.
Evde oturan Kanikey,
keskin zekasıyla bildi,
algılarıyla sezdi.
Asıl kadın yerinden seslendi,
deve kaldıran pehlivanı
Kanikey çağırttı:
"Asıl yerden seçilmiş,
deve kaldıran pehlivanım,
yanına bir de yedek at al,
yedek atı aldıktan sonra
asil doğan efendimin
yanına git, benden haber sal!
Ak-kıya'da oturuyor, de,

- ак-бос бээ сойомун!
 255 А Кудайга жалынып,
 түлөө кылып жүрөмүн!
 Көгүрчкөн көрсө, жүнүн кес!-
 Кара беттин, көп сайраса, тилин кес!
 Сагыскан көрсө, жүнүн кес!-
 260 Кара беттин, көп сайраса, тилин кес!
 Акылайдын үйүнө
 төрөм келип жассын!" де!
 "Сары суун' төксүн!" де!
 "Каргышы алгыш болсун!" де!"
 265 Асыл жерде далдал кул,
 төө көтөргөн балбан кул
 Бар-көлдүн башын сайрамда
 жетип айтты Манаска.
 Батыр Манас болгон жок:
 270 'Катындын тилин алды.' деп,
 'Кайтып үйгө кетти.' деп,
 'Чоролорго кантип
 жооп беремин?' деп,
 болбой жүрүп кетти дейт.
 Манастын куш уйкусу келди дейт,
 275 бактасы карыш Ак-олпок
 айкыранын салды дейт.
 Жылкычынын Ташша-бек
 кашына Манас келди дейт,
 уктап жатып алды дейт.
 280 Жорго басык чоң кула,
 жоругу тынч Ак-кула
 чоодурата бастырат!
 Чоролорду карасаң,
 касканат болуп келе жатат,
 285 алды кийин чырмаптыр,
 Ак-кула туура-туура
 калып келе жатат!
 Алмамбет туруп мыны айтат:
 'Э чоролор, бери токточу,
 Айгыр-жалы бос төндө
 290 кароол карай берчи элең!
 Сен Ак-балтанын уулу Болотум,
 сен кыран Чалбай, Шуутум,
 сен Коңгуроолу-байдын Кошабыш,
 төртөө мени эрчичи!'

 295 Алмамбет-минен беш чоро
 Айгыр-жалы бос төңгө
 төгөрөтөн марады,
 жер арытып карады:
 көрүнгөндө көрүнөт,
 300 көрүңбөсө көк түтүндөй сосулат.
 Бир адамсат келе жатат!
 Алмамбет барды Манаска.
 Манаска келип айтты дейт:
 'Төмөн кире барганда, бээм,
 305 атымды минип желсем, бээм,
- ak-bos bee soyomun!
 A Kudayga calinip,
 tülöö kılıp cürömün!
 Kögürçkөн көrsө, cүнүн кес!-
 Kara bétтин, көp sayраса, tili кес!
 Sağısкаn көrsө, cүнүн кес!-
 Kara bétтин, көp sayраса, tili кес!
 Akılaydın üyүнө
 törөm кéліp cassın!" dé!
 "Sarı suun' töksün!" dé!
 "Kargışы algış bolsun!" dé!"
 Asıl cérde daldal kul,
 töö kötörgөн balban kul
 Bar-köldün başın sayрамда
 cétip ayттı Manaska.
 Batır Manas болгон çok:
 'Katındın tilin aldı.' dép,
 'Kayтıp üygө kétти.' dép,
 'Çorolorğo kantiп
 coop béremин?' dép,
 bolboy cürүp kétти déyt.
 Manastın kuш uykusu kélди déyt,
 baktası karış Ak-olpok
 aykıranın saldı déyt.
 Cılkıçının Taşşa-bék
 kaşıна Manas kélди déyt,
 ukтаp catıp aldı déyt.
 Corğo basık çoñ kula,
 coruğu tıңч Ak-kula
 çoodurata bastırat!
 Çorolordu karasañ,
 kaskanat bolup kéle catat,
 aldı kiynın çıрмаптыр,
 Ak-kula tuura-tuura
 kalıp kéle catat!
 Almambét turup minı aytat:
 'É çorolor, béri toktoçu,
 Aygır-calı bos töñdө
 karool karay bérçi éleñ!
 Sén Ak-baltanın uulu Bolotum,
 sén kıran Çalбай, Şuutum,
 sén Koңguroolu-baydın Koşabış,
 törtө ménı érçıçı!"
 Almambét-minen beş çoro
 Aygır-calı bos töñgө
 tögөрөтөн maradı,
 cér arıтıp karadı:
 körүngөndө körүнөт,
 körүnbösө kök tütүndөy sosulat.
 Bir adamsat kéle catat!
 Almambét bardı Manaska.
 Manaska kélip ayттı déyt:
 'Tömөн kire barğanda, beem,
 atımdı minip célsem, beem,
- bir ak kısırak kestirmiş, de,
 Allah'a yalvarıyor, de,
 pek çok dua ediyor, de!
 güvercin görürsen tüyünü kes!
 Çok öterse kaltağın dilini kes!
 Saksığan görürsen tüyünü kes!
 Çok öterse kaltağın dilini kes!
 Akılay'ın evinde
 efendim gelip kalsın, de.
 Sarı suyu döksün, de,
 laneti hayıra çevrilsin, de."
 Asil yerden seçilen kul,
 deve kaldıran pehlivan kul,
 Bar-köl'ün en yüksek yerinde
 yetişip Manas'ı buldu.
 Bahadır Manas razı olmadı.
 "Kadının sözüne uydu,
 kalkıp yurduna döndü! derler,
 sonra ben yiğitlere ne cevap
 veririm?" dedi,
 sözüne kulak asmayıp çekip gitti.
 Manas'ın kuş uykusu geldi,
 kalın pamuklu zırhını
 geniş açıp yere serdi.
 Çoban Taşşa-bek'in
 yanına geldi,
 uzanıp yattı Manas.
 Yürük kula atı,
 dinç yürüyüşlü Ak-kula
 yeri tepiyor!
 Yiğitlere bakarsan
 sel gibi geliyorlar,
 öndeki arkadaki hep bir güruh,
 Ak-kula dosdoğru
 geliyor.
 Almambet şunu dedi:
 "Ey yiğitler beri durun,
 Aygır-calı'nın boz tepesinde
 etrafı gözetleyin.
 Sen Ak-balta'nın oğlu Bolotum
 sen yakışıklı Çalbay, sen Şuutum,
 Konguroolu-bay'ın oğlu sen Koşabışım.
 Siz dördünüz, benimle gelin!"
 Almambet ile birlikte beş yiğit
 Aygır-calı'nın boz tepesinden
 etrafı gözetlediler,
 dört tarafa bakındılar,
 görünen görülür,
 görünmeyen, mavi duman gibi yükselir.
 İşte bir atlı adam geliyor.
 Almambet Manas'a gitti,
 Manas'a gidince dedi ki:
 "Demin geri gelirken,
 atımı sürüp gelirken,

- токойлуу жерден тоссом, бээм,
Айгыр-жалы төбөдөн, бээм,
андып карап турсам, бээм?-
Өңү шүттү көрүнөт,
310 көзү оттуу көрүнөт,
сакалы жок такырдай,
дени болсо, капырдай-
келе жатат бир адам!
Эмди кантейн, жаркын-ай, төрөм?
- 315 Анда Манас сен айттың:
'Кабылан тууган Алмамбет,
бир адамсат көрүнсө,
теги-жайын сурагып
бир чоруну жиберсең!'
- 320 Алмамбет батыр турду дейт,
чоролорго жүрдү дейт:
'Кыйкырык күсөп киргенсин,
кырктын башы Кыргыным,
Кырым бир журттан келгенсин,
- 325 Боз-чолок минип желсеңчи,
токойлуу жерден тоссоңчу,
андып карап турсаңчы!
Анда келет бир адам-
сакалы жок такырдай,
330 дени болсо, капырдай-
кармап алгын баланы,
акырет жайдан бурагын!
Ошу баланын теги-жайын сурагын!'
Боз-чолокту минди Кыргын-чал
- 335 эңги-деңги желет дейт,
омбы-домбы желет дейт,
токойлуу жерден тосот дейт.
Айгыр-жалы төбөдөн
андып карап турат дейт.
- 340 Бала өтүп бара атат,
Боз-чолок минген Кыргын-чал
мында келген баланы
качырып кармай алды!
Бала кылчайып карай салды:
- 345 'Мөндү, мөндү, мөндү!' деп,
'Көркү, көркү, көркү?' деп,
'Сайын, сайын сайын!' деп,
'Алтай, алтай, алтай?' деп.
Анда айттың Кыргын-чал:
- 350 'Э сакал жок такыр кул,
дени болсо капыр кул,
"Мөндү!" деген немеңе?
"Көркү?" деген немеңе?
"Сайын!" деген немеңе?
- 355 "Алтай?" деген немеңе?
Сен "Асаламдан салам!" десеңчи!
Мен "Алаудан элейки
салам!" десемчи!
Бала туруп айтты дейт:
- tokoyluu céerden tossom, beem,
Aygır-calı töbödön, beem,
añdıp karap tursam, beem?-
Öñü şüttü körünöt,
közü ottuu körünöt,
sakalı çok takırday,
déni bolso, kapırday-
kéle catat bir adam!
Émdi kanteyn, carkın-ay, töröm?
- Anda Manas sén ayttıñ:
'Kabılan tuuğan Almambét,
bir adamsat körünsö,
tégi-cayın suratıp
bir çorunu ciberseñ!'
- Almambét batır turdu déyt,
çoroloğo cürdü déyt:
'Kıykırık küsöp kirgensin,
kırktın başı Kırgınım,
Kırım bir cırttan kélgensin,
Boz-çolok minip célseñçi,
tokoyluu céerden tossoñçu,
añdıp karap tursañçı!
Anda kélet bir adam-
sakalı çok takırday,
déni bolso, kapırday-
karmap alğın balanı,
akıret caydan burağın!
Oşu balanın tégi-cayın surağın!'
Boz-çoloktu mindi Kırgın-çal
ēñgi-dēñgi célet déyt,
omby-domby célet déyt,
tokoyluu céerden tosot déyt.
Aygır-calı töbödön
añdıp karap turat déyt.
Bala ötüp bara atat,
Boz-çolok mingen Kırgın-çal
mında kélgen balanı
kaçırıp karmay aldı!
Bala kılçayıp karay saldı:
'Möndü, möndü, möndü!' dép,
'Körkü, körkü, körkü?' dép,
'Sayın, sayın sayın!' dép,
'Altay, altay, altay?' dép.
Anda ayttıñ Kırgın-çal:
'É sakal çok takır kul,
déni bolso kapır kul,
"Möndü!" dégen némene?
"Körkü?" dégen némene?
"Sayın!" dégen némene?
"Altay?" dégen némene?
Sén "Asalamdan salam!" déseñçi!
Mén "Alaudan eleyki
salam!" désemçi!'
Bala turup aytty déyt:
- ormanda etrafı gözlerken,
Aygır-calı'nın tepesinden
etrafı gözlerken
yüzü toprak gibi uçuk,
gözü ateş gibi yanan
sakalı yok, çenesi çıplak,
görünümü kafır gibi
bir adam geliyordu.
Söyle ne yapayım, beyim?"
O zaman sen Manas dedin ki:
"Kaplan doğan Er Almambet,
orada bir adam gördünse,
kim olduğunu anlamaya
bir yiğidi gönder sen!"
O zaman Almambet kalkarak,
yiğitlerin yanına gitti:
Her zaman çığlıkla giren
kırkların başı, Kırgınım,
Kırım yurdundan gelmiştin,
Boz-çolok adlı atına bin de
ormanlık yerde git gözle,
orada gözcülük et sen!
Oradan bir adam geliyor,
sakalı yok, çenesi çıplak,
görünümü kafır gibi.
Bu oğlanı yakala sen,
yakasından yakala!
Bu oğlanın kim olduğunu soruştur!"
Boz-çolok'a bindi Kırgın-çal,
rüzgar gibi gitti,
deli gibi gitti,
ormandan kestirme geçti.
Aygır-calı'nın tepesinden
etrafını gözetledi.
Delikanlı tam oradan geçerken
Boz-çolok'un üstünde Kırgın-çal,
yakınlaşan bu çocuğu
kovalayıp yakaladı!
Çocuk yan gözle bir bakıp:
"Möndü, möndü, möndü!" dedi.
"Körkü, körkü, körkü?" dedi.
"Sayın, sayın, sayın!" dedi.
"Altay, Altay, Altay?" dedi.
Kırgın-çal da dedi ki:
Ey sakalsız takır, kul,
görünümü kafır kul,
"Möndü!" acep ne demek?
"Körkü?" demek ne demek?
"Sayın!" demek ne demek?
"Altay?" demek ne demek?
Sen "Selamunaleyküm!" de ki
ben de "Aleykümselam!"
diyeyim.
Delikanlı dedi ki:

- ‘Саламыңды билбеймин,
360 элигиңди билбеймин.
"Алтай, алтай?" дегеним-
"Амансыңбы?" дегеним.
"Көркү, көркү?" дегеним-
"Көрүштүңбү?" дегеним.
365 "Жабы, жабы?" дегеним-
"Жакшысыңбы?" дегеним!
Мен төрөлү журттан келемин,
төрөңө кебим айтамын!
Кандуу журттан келемин,
370 каныңа кебим айтамын!
Төрөң кайсы болучу,
төлөңгүт кайсы болучу,
каның кайсы болучу,
караң кайсы болучу?"
375 Кыргын-чал тутуп айтат:
‘Кула байтал минген
куу бала, байкуш,
менин төрөм сурасаң, байкуш,
астындагы Ак-кула, байкуш,
Бөлчөрүү-тоодын сеңирдей, байкуш:
380 үстүндөгү төрөбүс, байкуш,
ободо көккө теңирдей, байкуш,
тийген экен төрөбүс, байкуш!
Төрөнү истеп
нетемин, байкуш?"
Кула байтал минген куу бала,
385 куулжуган шум бала
чылбырды кагып жиберди,
колунан чыгып кетти дейт,
такымга чалып алды дейт.
колтукка кысып салды дейт.
390 Кула байтал оосы каттуу ат экен-
чүдөп жүрүп берген соң,
октоп келе жаткан Алмамбет:
Сары-аланын башына
бек урунуп калган соң,
395 кашка таман жеке өтүк
үзөңгүсү бутунан
чыгып кетти Алмамбетке!
Ай кулагын жасат дейт,
чолпондой көзүн ачат дейт,
400 кылчайып карап салат дейт.
Саламды үрөнүп калган куу бала
Алмамбетке салам берет дейт.
Элик алдың Алмамбет.
Алмамбет туруп айтат дейт:
405 ‘Кула байтал минген
куу бала, байкуш,
көсүң оттуу көрүнөт, байкуш,
өңүң шүттуу (?) көрүнөт, байкуш.
Атка минип кастырдың, байкуш,
кайдан бери астырдың, байкуш?

- ‘Саламıңды билбеймин,
eligiñdi билбеймин.
"Altay, altay?" dégenim-
"Amansiñbi?" dégenim.
"Körkü, körkü?" dégenim-
"Körüştüñbü?" dégenim.
"Cabi, cabı?" dégenim-
"Cakşısıñbi?" dégenim!
Mén törölü curttan kélemin,
törönö kébim aytamın!
Kanduu curttan kélemin,
kaniña kébim aytamın!
Törön kaysı boluçı,
tölöñgüt kaysı boluçı,
kaniñ kaysı boluçı,
karañ kaysı boluçı?"
Kırgın-çal tutup aytat:
‘Kula baytal mingen
kuu bala, baykuş,
ménin töröm surasañ, baykuş,
astındağı Ak-kula, baykuş,
Bölçörüü-toodın séñirdey, baykuş:
üstündөгү töröbüs, baykuş,
obodo kökkö téñirdey, baykuş,
tiygen éken töröbüs, baykuş!
Törönü istep
nétemin, baykuş?"
Kula baytal mingen kuu bala,
kuulcuğan şum bala
çılbirdi kağıp ciberdi,
kolunan çığıp ketti déyt,
takımğa çalıp aldı déyt,
koltukka kısıp saldı déyt.
Kula baytal oosı kattuu at éken-
çüdöp cürüp bergeñ soñ,
oktop kéle catkan Almambét:
Sarı-alanın başına
bék urunup kalğan soñ,
kaşka taman céke ötüк
üzöñgüsü butunan
çığıp ketti Almambétke!
Ay kulağın casat déyt,
çolpondoy közün açat déyt,
kılçayıp karap salat déyt.
Salamdı ürөнүп kalğan kuu bala
Almambétke salam béret déyt.
Elik aldıñ Almambét.
Almambét turup aytat déyt:
‘Kula baytal mingen
kuu bala, baykuş,
kösüñ ottuu körünöt, baykuş,
öñüñ şüttuu (?) körünöt, baykuş.
Atka minip kastırdıñ, baykuş,
kaydan béri astırdıñ, baykuş?

- "Senin selamını bilmem,
Aleykümunü bilmem ben.
"Altay, altay?" demekle ben,
"Sağlığın nasıl?" diyorum.
"Körkü, körkü?" demekle ben,
"Selamladın mı beni?" diyorum.
"Cabi, cabı?" demekle ben,
"İyi misin? diyorum!
Beyli yurttan geliyorum,
beyine sözümü söyle!
Hanlı yurttan geliyorum,
yalnız beyle konuşurum!
Senin beyin kimdir burada?
Hizmetkar kimdir burada?
Senin hanın kimdir burada?
Hanının halkı kimdir burada?"
Kırgın-çal şunu dedi
"Kula kısırağa binen kurnaz
oğlan, a baykuş,
beyimi soruyorsan, a baykuş,
altında Ak-kula var onun, a baykuş,
Bölçörüü dağının zirvesi gibi, a baykuş,
üzerinde efendimiz, a baykuş,
Tanrı gibi göklere erişiyor, a baykuş,
erişiyor efendimiz, a baykuş!
Efendiye görmek istemen
neyine gerek, a baykuş?"
Kula kısırağa binen delikanlı,
bu kurnaz kafir çocuğu,
yuları öyle çekti ki
(Kırgın'ın) elinden fırlayıp gitti,
dizlerine doladı onu,
koltuğuna sıkıştırdı.
Kula kısırak sert ağızlı bir at idi,
sürmek için mahmuzlayınca,
ok gibi Almambet göründü.
Sarı-ala'nın başına
sıkıca sokulmuş,
değerli çizmeleri,
ayağındaki üzengiler,
Almambet'in ayağından savruldu!
Ay kulağını açtı o,
yıldız gözlerini açtı o.
Yan gözle bir baktı.
Selamı öğrenmiş olan kuraz çocuk
Almambet'e selam verdi.
Almambet "Aleykümselam!" dedi.
Almambet dedi ki:
"Kula kısırağa binen
kurnaz oğlan, a baykuş,
gözün ateşli görünüyor, a baykuş,
yüzün soluk görünüyor, a baykuş,
ata binmiş geliyorsun, a baykuş,
nereden geliyorsun, a baykuş?"

- 410 Атка минип желесиң, байкуш,
кайсы жактан келкасиң, байкуш?
Ат сурамак келбеттен, байкуш,
эр сурамак сүрнөттөн, байкуш!
Алтың жоору, эр арык, байкуш,
- 415 кайсы жактан келесиң, байкуш?
Куу бала туруп мыны айтат:
'Аты жакшы ай жаркын, төрөм,
тексис киши дейсиңби, төрөм?
Төрөлү журттан келемин, төрөм!
- 420 Бир сага айтамын, төрөм.
айтамын-да кайтамын, төрөм.
Билбесем-де жолуң бар,
төрөм!
Көрбөсөм-дө күрүшкөмүн
колуң бер, төрөм!
Алмамбеттин колун
кармай алды дейт:
- 425 'Кандуу журттан келемин, төрөм!
Каным сага айтамын, төрөм!
Айтaмин-да кайтамын!
А сүйүнчү, ай жаркын, төрөм,
Бу сүйүнчү, күн жаркын, төрөм!
- 430 Сүйүнчүмдү бат' берчи төрөм!
Бат' берсең-де тес берчи, төрөм!
Матодан чечпей төө берчи, төрөм,
бокчодон чечпей тон берчи, төрөм!
Кан атасы Жакып-бай, төрөм,
- 435 алты жашар экенде, төрөм,
Көзкамандай
иниси, төрөм-
Алтай толгон көп Калмак, төрөм,
Ай-кан келип чапканда, төрөм,
Күнкөй толгон көп
Калмак, төрөм,
- 440 Күн-кан келип чапканда, төрөм,
Көскамандай иниси, төрөм,
Калмакка түшүп кетиптир, төрөм!
Калмакка барып жайн' алып, төрөм,
Кытайдан барып үй алып, төрөм,
- 445 кырымга барып журт алып, төрөм!
Көчүп келет Көзкаман, төрөм!
Беш төрөдөй уулу бар, төрөм!
Беш уулунун ичинде, төрөм!
кабагы бийк, көс үңүр, төрөм,
- 450 кара ниет Көкчөкөз, төрөм-
ак-сакалы ол экен, төрөм!
Бирин аты Бөрбөлжүн, төрөм,
бирин аты Дөрбөлжүн, төрөм,
бирин аты Чагалдай, төрөм,
- 455 бирин аты Агалдай, төрөм!
Көчүп келет Көзкаман, төрөм!
Талага жүгү тарактап,
төрөм,
- Атка минип célesiñ, baykuş,
kaysı caktan kélkasiñ, baykuş?
At suramak kélbetten, baykuş,
ér suramak sürnöttön, baykuş!
Altıñ cooru, ér arık, baykuş,
kaysı caktan kélesiñ, baykuş?
Kuu bala turup minı aytat:
'Atı cakşı ay carkın, töröm,
téksis kişi déysiñbi, töröm?
Törölü curtтан kélemin, töröm!
Bir sağa aytamın, töröm.
aytamın-da kaytamın, töröm.
Bilbesem-de coluñ bar,
töröm!
Körbösöm-dö kürüşkömün
koluñ bér, töröm!
Almambétтин kolun
karmay aldı déyt:
'Kanduu curtтан kélemin, töröm!
Kanıм sağa aytamın, töröm!
Aytamın-da kaytamın!
A süyünçü, ay carkın, töröm,
Bu süyünçü, күн carkın, töröm!
Süyünçүмдү bat' bérçi, töröm!
Bat' bérseñ-de tés bérçi, töröm!
Matoodan çéçpey töö bérçi, töröm,
bokçodon çéçpey ton bérçi, töröm!
Kan atası Cakıp-bay, töröm,
altı çaşar ékende, töröm,
Közkamanday
inisi, töröm-
Altay tolğon көр Kalmak, töröm,
Ay-kan kélip çapkanda, töröm,
Künköy tolğon көр
Kalmak, töröm,
Kүн-kan kélip çapkanda, töröm,
Köskamanday inisi, töröm,
Kalmakka түşүр kétiptir, töröm!
Kalmakka барıp cayн' alıp, töröm,
Kıtaydan барıp üy alıp, töröm,
kırımğa барıp curt alıp, töröm!
Köçүр kélet Közkaman, töröm!
Béş törödöy uulu bar, töröm!
Béş uulunun içinde, töröm!
kabağı biyk, көs üñür, töröm,
kara niyet Kökçököz, töröm-
ak-sakalı ol éken, töröm!
Birin atı Börbölcün, töröm,
birin atı Dörbölcün, töröm,
birin atı Çagalday, töröm,
birin atı Agalday, töröm!
Köçүр kélet Közkaman, töröm!
Talağa cügү taraktap,
töröm,
- Ата binmiş koşturup, a baykuş,
nereden geliyorsun, a baykuş?
Atı görünüşünden, a baykuş,
eri adabından bilirsın, a baykuş,
atın zayıf, er sıska, a baykuş,
nereden geliyorsun, a baykuş?"
O zaman kurnaz oğlan dedi ki:
"Adı güzel, ay ışığı, efendim,
evsiz barksız mı sandın beni, efendim,
beyli yurttan geliyorum, efendim,
yalnız sana söylerim, efendim,
söyleyip geri döneceğim, efendim.
Duymamış olsam da yolun açık
olsun dersin, efendim,
görmemiş olsam da ver elini, gördüm
seni, efendim!"
Almambet'in
elini tutup:
"Hanlı bir yerden geliyorum, efendim,
hanımı sana söyleyeyim, efendim,
söyleyip yurda döneyim, efendim,
ben bir elçiyim, ay ışığı, efendim,
bir elçiyim, gün ışığı, efendim,
bu elçiye dua et, efendim,
dua edersen tez et, efendim,
bağını çözmeden deve ver, efendim,
uçkurunu çözmeden kıyafet ver, efendim,
han babası Cakıp-bay'ın, efendim,
altı yaşında iken, efendim,
Közkaman adında bir küçük
kardeşi vardı, efendim,
Altay'ı dolduran Kalmuklarla, efendim,
Ay Han gelip yağmaladığında efendim,
Künköy'ü dolduran
Kalmuklarla, efendim,
Kүн Han gelip yağmaladığında, efendim,
küçük kardeşi Közkaman, efendim,
Kalmuk'un eline düşmüştü, efendim,
Kalmuk içinde yaşadı, efendim,
Çin'e gidip ev aldı, efendim,
Kırım'a gidip yurt aldı, efendim,
şimdi o Közkaman geliyor, efendim,
onun beş efendi oğlu var, efendim,
beş oğlunun içinde, efendim,
alnını çatmış, gözleri çukur, efendim,
kötü niyetli Kökçököz var,
Közkaman'ın akıl hocası o, efendim!
Birinın adı Börbölcün, efendim,
birinin adı Dörbölcün, efendim,
birinin adı Çagalday, efendim,
birinin adı Agalday, efendim!
Közkaman buraya göçüyor, efendim,
yük hayvanlarının yankısı bozkırda,
efendim,

- келе жатат Көзкаман, төрөм!
Куу баланын кебин уккан соң,
460 кабылан тууган Алмамбет
Сар'алага миниптир,
Эр Манаска барыптыр,
уккан кебин айтыптыр.
Эмди Манас айтат дейт:
- 465 'Элдүү жерден
чогултуп, чором,
экчеп алган көй-гашка, чором,
калыктуу жерден чогултуп,
чором,
каалап алган сап-кашка,
чором,
барың бирдей эрендер, чором,
470 барың бирдей берендер, чором,
сундуруп найза
тартпаган, чором,
катынга сырын айтпаган чором,
барың бирдей көй-гашка чором!-
Кула байтал куу бала, чором,
475 кубулжуган шум бала, чором,
сүйүнчүлөп кеп айтат, чором,
сүйүнчүсүн берели, чором!
Кайып-кандын Кара-бөрүк,
чором,
карматып алдым таладан чором,
480 бир Алмамбет баладан, чором!
Аталыктын ак дөлөт, чором,
чакыртып алдым үйүнөн, чором,
андан мерсет жог-эле, чором:
кимге берем сүйүнчү, чором:
485 Шооруктун кысы Акылай, чором,
андан мерсет жог-эле, чором-
кимге берем сүйүнчү, чором?
Кан баласы Каныкей, чором,
андан мерсет жог-элка, чором-
490 кимге берем сүйүнчү, чором?
Менин атам Жакып-бай, чором,
өзү жалгыс киш' эле, чором!
Жумурткадан ак элем, чором,
бир энеден так элем, чором,
495 жаңыс эдим кыядан, чором,
жаңыс эдим уядан, чором,
бир тууганым жок эди, чором!
Анын бери жагында, чором,
аркамда куйрук жог-эле, чором,
500 астымда жалы жог-эле, чором-
эр жалгысы бал' элем, чором,
кимге берем сүйүнчү, чором?
Бир тууганым Кардыгач, чором,
он беште эрзек бал' эле, чором,
505 жек'өтүктү
жет'албай, чором,

- kéle catat Közkaman, töröm!
Kuu balanin kébin ukkan soñ,
kabılan tuuğan Almambét
Sar'alağa miniptir,
Ér Manaska barıptır,
ukkan kébin ayıptır.
Émdi Manas aytat déyt:
'Éldüü cêrden
çoğultup, çorom,
ékçep alğan köy-ğaşka, çorom,
kalıktuu cêrden çoğultup,
çorom,
kaalap alğan sap-kaşka,
çorom,
barıñ birdey érender, çorom,
barıñ birdey bérender, çorom,
sundurup nayza
tartpağan, çorom,
katinga sın aytpağan, çorom,
barıñ birdey köy-ğaşka, çorom!-
Kula baytal kuu bala, çorom,
kubulcuğan şum bala, çorom,
süyünçülöp kęp aytat, çorom,
süyünçüsün bérelı, çorom!
Kayıp-kandın Kara-börük,
çorom,
karmatıp aldım taladan, çorom,
bir Almambét baladan, çorom!
Atalıktın ak dölöt, çorom,
çakırtıp aldım üyünön, çorom,
andan merset çoğ-éle, çorom:
kimge bérem süyünçü, çorom:
Şooruktun kısı Akılay, çorom,
andan merset çoğ-éle, çorom-
kimge bérem süyünçü, çorom?
Kan balası Kanıkéy, çorom,
andan merset çoğ-élka, çorom-
kimge bérem süyünçü, çorom?
Ménin atam Cakıp-bay, çorom,
özü calğıs kiş' éle, çorom!
Cumurtkadan ak élem, çorom,
bir énenen tak élem, çorom,
cañıs édim kıyadan, çorom,
cañıs édim uyadan, çorom,
bir tuuğanım cok édi, çorom!
Anın béri çağında, çorom,
arkamda kuyruk çoğ-éle, çorom,
astımda calı çoğ-éle, çorom-
ér calğısı bal' élem, çorom,
kimge bérem süyünçü, çorom?
Bir tuuğanım Kardıgaç, çorom,
on beşte érzek bal' éle, çorom,
cék'ötüktü
cét'albay, çorom,

- Közkaman geliyor, efendim!"
Kurnaz çocuğun dediğini duyunca,
kaplan doğan Almambet,
Sarı-ala'ya bindi,
Er Manas'ın yanına gitti.
İşittiği sözü anlattı.
O zaman Manas dedi ki:
"Kalabalık yerlerden seçip
aldım, yiğitlerim,
sizleri, kıymetli seçkinlerim, yiğitlerim,
halkı çok yerlerden seçip
aldım, yiğitlerim,
sizleri, kıymetli seçkinlerim,
yiğitlerim,
hepiniz birsiniz erlerim, yiğitlerim,
hepiniz kuvvette birsiniz, yiğitlerim,
sapladığınız kargıyı geri
çekmediniz, yiğitlerim,
kadına sır açmadınız, yiğitlerim,
erlikte hep birsiniz, yiğitlerim!
Kula kısraktaki şu çocuk, yiğitlerim,
kurnaz hilekar oğlan, yiğitlerim,
bir elçi sözü söylüyor, yiğitlerim,
müjde parası verelim ona, yiğitlerim!
Kayıp Han'ın kızı Kara-börük'ü,
yiğitlerim,
cenk yerinde yakalattım, yiğitlerim,
Almambet'e delikanlı iken, yiğitlerim!
Ak servet Atalık'ı, yiğitlerim,
evinden getirtip aldım, yiğitlerim
ona başlık vermedim, yiğitlerim,
kime müjde parası vereyim, yiğitlerim,
Şooruk'un kızı Akılay'a, yiğitlerim,
ona başlık vermedim, yiğitlerim,
kime müjde parası vereyim, yiğitlerim?
Han kızı Kanikey'e, yiğitlerim,
ona başlık vermedim, yiğitlerim,
kime müjde parası vereyim, yiğitlerim?
Benim babam Cakıp-bay, yiğitlerim,
tek başına bir adam, yiğitlerim!
Yumurtadan ak idim, yiğitlerim,
anamın bir tek çocuğuyum, yiğitlerim,
yalnız indim kayadan, yiğitlerim,
yalnız indim yuvadan, yiğitlerim,
hiç akrabam yok idi, yiğitlerim!
Sonra, ondan sonra, yiğitlerim,
arkamda kuyruk yok idi, yiğitlerim,
önümde yele yok idi, yiğitlerim,
ben tek doğmuş çocuğum, yiğitlerim,
kime müjde parası vereyim, yiğitlerim?
Kız kardeşim Kardıgaç, yiğitlerim,
on beş yaşına erdi, yiğitlerim,
değerli çizme giyecek kadar
büyümedi, yiğitlerim,

- соор өтүктү
бат'албай, чором:
теги кайны жог-эле, чором-
мен кимге берем
сүйүнчү, чором?
Анын бери жагында, чором,
510 Багды-дөөлөт байбиче-
кимге берем сүйүнчү, чором?-
колоттон үйдү көрдүбү, чором,
койноттон жылкы таптыбы, чором,
жыбыттан үйдү көрдүбү, чором,
515 жылгадан жылкы таптыбы, чором?
Колоттон үйдү ол көрсө, чором,
койноттон жылкы от тапса, чором,
жыбыттан үйдү ол көрсө,
жылгадан жылкы от тапса, чором,
520 баштап алып барыңар, чором,
сүйүнчүсүн бериңер, чором!
Акрет жайдан бурап ал, чором!
Куу бала жайын сурап кел, чором!
Сар'ала миндин Алмамбет!
525 Сар'ала минип желди дейт,
куу балага келди дейт,
куу балага айтты дейт:
'Кула байтал куу бала, байкуш,
көсүң оттуу бала экен, байкуш,
530 өңү шүттү (?) бала экен, байкуш,
сүйүнчөлөп кеп айттың, байкуш-
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
Жумурткадан ак эле, байкуш,
менин төрөм Эр Манас, байкуш,
535 бир энеден так эле, байкуш-
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
Жаңгыс эле кыядан, байкуш,
менин төрөм Эр Манас, байкуш,
бир уядан эр жаңыс, байкуш-
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
540 Астында жалы жок эле, байкуш,
аркада куйрук жок эле, байкуш;
алтымышта атасы, байкуш,
элүге чыккан энеси, байкуш-
менин төрөм Эр Манас, байкуш,
545 кимге берет сүйүнчү, байкуш?
Анын бери жагында, байкуш,
Кайып-кандын Кара-бөрүк, байкуш,
андан мерсет жок эле, байкуш-
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
550 Шооруктун кысы Акылай, байкуш,
андан мерсет жок эле, байкуш-
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
Кан баласы Каныкей, байкуш,
555 алганы алт'ай бол'элек, байкуш,
бетинде упу оң'элек, байкуш,
чырлаган чий оң'элек, байкуш,

soor ötüktü
bat'albay, çorum:
tégi kaynı coğ-éle, çorum-
mén kimge bérem
süyünçü, çorum?
Anın béri çağında, çorum,
Bagdı-döölöt baybiçe-
kimge bérem süyünçü, çorum?-
kolotton üydü kördübü, çorum,
koynotton cılkı taptıby, çorum,
cıbtıtan üydü kördübü, çorum,
cılğadan cılkı taptıby, çorum?
Kolotton üydü ol körsö, çorum,
koynotton cılkı ot tapsa, çorum,
cıbtıtan üydü ol körsö,
cılğadan cılkı ot tapsa, çorum,
baştap alıp barıñar, çorum,
süyünçüsün bériñer, çorum!
Akret caydan burap al, çorum!
Kuu bala cayın surap kél, çorum!
Sar'ala mindiñ Almambét!
Sar'ala minip céldi déyt,
kuu balağa kélđi déyt,
kuu balağa ayttı déyt:
'Kula baytal kuu bala, baykuş,
kösuñ ottuu bala éken, baykuş,
öñü şüttü (?) bala éken, baykuş,
süyünçölöp kęp ayttıñ, baykuş-
kimge béret süyünçü, baykuş?
Cumurtkadan ak éle, baykuş,
ménin töröm Êr Manas, baykuş,
bir éneden tak éle, baykuş-
kimge béret süyünçü, baykuş?
Cañgıs éle kıyadan, baykuş,
ménin töröm Êr Manas, baykuş,
bir uyadan ér cañıs, baykuş-
kimge béret süyünçü, baykuş?
Astında calı cok éle, baykuş,
arkada kuyruk cok éle, baykuş;
altımıšta atası, baykuş,
élüğe çıkkан énesi, baykuş-
ménin töröm Êr Manas, baykuş,
kimge béret süyünçü, baykuş?
Anın béri çağında, baykuş,
Kayıp-kandın Kara-börük, baykuş,
andan mérsset cok éle, baykuş-
kimge béret süyünçü, baykuş?
Şooruktun kısı Akılay, baykuş,
andan mérsset cok éle, baykuş-
kimge béret süyünçü, baykuş?
Kan balası Kanıkéy, baykuş,
alğanı alt'ay bol'élek, baykuş,
bétinde upa oñ'élek, baykuş,
cırлаған çiy oñ'élek, baykuş,

pabuç giyecek kadar
büyümedi, yiğitlerim,
hiç akrabam yok benim, yiğitlerim,
ben kime müjde parası
vereyim, yiğitlerim?
Ondan başka bir de, yiğitlerim,
Bagdı-döölöt baybiçe
kime vereyim müjde parası yiğitlerim?
Vadide evleri gördü mü, yiğitlerim,
çukurda atları gördü mü, yiğitlerim,
boğazda evleri gördü mü, yiğitlerim,
ırmakta atları gördü mü, yiğitlerim,
vadide evleri gördü ise, yiğitlerim,
çukurda atları gördü ise, yiğitlerim,
boğazda evleri gördü ise,
ırmakta atları gördü ise, yiğitlerim,
gidin onu alıp getirin, yiğitlerim,
elçi parası verin ona, yiğitlerim!
Yakasından yakalayın, yiğitlerim!
Kurnaz oğlanın ağzını arayın, yiğitlerim!
Almambet Sarı-ala'ya bindi,
Sarı-ala'ya binip gitti,
kurnaz çocuğun yanına vardı,
kurnaz çocuğa şu sözleri dedi:
"Kula kısraktaki kurnaz oğlan, a baykuş,
gözlerin senin pek ateşli, a baykuş,
Yanakların pek soluk, a baykuş,
elçilik sözleri söyledin, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
Yumurtadan ak idi o, a baykuş,
benim efendim Er Manas, a baykuş.
anasından tek doğdu, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
Yalnız geldi kayadan o, a baykuş,
benim efendim Er Manas, baykuş,
yuvadan tek geldi, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
Önünde yele yok, a baykuş,
ardında kuyruk yok, a baykuş,
altmışında babası, a baykuş,
elli yaşında anası, a baykuş,
benim efendim Er Manas, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
Hem de bundan başka, a baykuş,
Kayıp Han'ın kızı Kara-börük'ü, a baykuş
alırken para vermedi, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
Şooruk'un kızı Akılay'ı, a baykuş,
alırken para vermedi, a baykuş.
kime verir müjde parası, a baykuş?
Han kızı Kanıkey'i, a baykuş,
alalı altı ay olmadı, a baykuş,
daha yüzünün boyası solmadı, a baykuş,
dikişli hasır örgüsü solmadı, a baykuş,

- менин төрөм Эр Манас, байкуш,
кимге берет сүйүнчү, байкуш?
- 560 Анын бери жагында, байкуш,
"колоттон үйдү ол көрсө", байкуш,
"төрөм "Баштап барсын!"
дейт, байкуш!
"Жыбыттан үйдү ол көрсө", байкуш,
төрөм "Баштап барсын!"
дейт, байкуш!"
- 565 Куу бала туруп айтат дейт:
'Төрөлү журттан келемин,
төрөңө кебим айтамын-
айтамын-да кайтамын!
Кандуу журттан келемин,
кан төрөңө айтамын-
айтамын-да кайтамын!'
- 570 Кула байтал минген куу бала
бу байталдын жоорын
оңдоп минип алыптыр,
Манасты көстөй салыптыр,
Манаска келип айтыптыр:
'Аты жакшы, ай жаркын, төрөм,
өзү жакшы, күн жаркын, төрөм,
а сүйүнчү, ай жаркын, төрөм,
а сүйүнчү, күн жаркын, төрөм-
"Айтканы жалган!" деп эсең,
көчүп келет Көзкаман, төрөм!
Кабылан тууган Манастын, төрөм,
кабарынан угуптур, төрөм!
- 585 Капыр-минен Бусурман, төрөм,
ортосунан көштү дейт, төрөм!'
Анда айттың Эр Манас:
'Э кула байтал куу бала,
э куулжуган шум бала,
андай айтпады атекем!
- 590 Алты капка кең Букар,
аны чаптым мен Манас,
андай айтпады атекем!
Ак бос аттын такада,
кең Андыян жаканда
өс тай экен Жамгырчы
жылкысын тийп алганда,
анда айтпады атекем!
Оогандын каны Муз-бурчак,
аны чаап алганда,
күрмө тоноп кийгенде,
топо тоноп алганда,
тоноога кызык батканда,
анда айтпады атекем!
- 605 Турпан журтун чапканда,
анда айтпады атекем!
Кырк чорого баш кылып,
Сар'алага мингизип,
Алмамбеттей чорону
- ménin töröm Ér Manas, baykuş,
kimge bérét süyünçü, baykuş?
Anın béri çağında, baykuş,
"kolotton üydü ol körsö", baykuş,
"töröm "Baştap barsın!"
déyt, baykuş!
"Cıbıttan üydü ol körsö", baykuş,
töröm "Baştap barsın!"
déyt, baykuş!"
- Kuu bala turup aytat déyt:
'Törölü curtтан kélemin,
töröñö kébim aytamın-
aytamın-da kaytamın!
Kanduu curtтан kélemin,
kan töröñö aytamın-
aytamın-da kaytamın!'
- Kula baytal mingen kuu bala
bu baytaldın coorın
oñdop minip alıptır,
Manastı köstöy salıptır,
Manaska kélip aytıptır:
'Atı cakşı, ay carkın, töröm,
özü cakşı, күн carkın, töröm,
a süyünçü, ay carkın, töröm,
a süyünçü, күн carkın, töröm-
"Aytkanı calğan!" dép éseñ,
köçüp kélet Közkaman, töröm!
Kabılan tuuğan Manastın, töröm,
kabarınan uğıptır, töröm!
Kapır-minen Busurman, töröm,
ortosunan köştü déyt, töröm!'
- Anda ayttıñ Ér Manas:
'É kula baytal kuu bala,
é kuulcuğan шум бала,
anday aytпады atekem!
Altı kapka kéñ Bukar,
anı çaptım mén Manas,
anday aytпады atekem!
Ak bos attın takada,
kéñ Andıyan cakada
ös tay éken Camgırçı
cılıkısın tiyp alğanda,
anda aytпады atekem!
Oogandın kanı Muz-burçak,
anı çaaр alğanda,
kürmö tonop kiygende,
topo tonop alğanda,
tonooğa kızık batkanda,
anda aytпады atekem!
Turpan curtun çapkanda,
anda aytпады atekem!
Kırk çoroğo baş kılıp,
Sar'alağa mingizip,
Almambéttey çoronu
- benim efendim Er Manas, a baykuş,
kime verir müjde parası, a baykuş?
hem de ondan sonra, a baykuş,
boğazdan bir ev gördünse, a baykuş,
yolu göstereyin diyor
efendim, a baykuş,
vadiden bir ev gördünse, a baykuş,
yolu göstereyin diyor
efendim, a baykuş!"
- Kurnaz oğlan dedi ki:
"Hanlı yurttan geliyor ben,
sözümü beye söylüyorum ben,
söyleyince dönerim ben,
hanlı yurttan geliyor ben,
han efendinle görüşürüm ben,
görüşünce de dönerim, ben!"
Kula kırsığa binen kurnaz oğlan,
kula kırsığın başını
sağa çevirip yoluna gitti,
doğru Manas'a gitti.
Manas'a gelip dedi ki:
"Adı güzel, ay ışığı, efendim,
kendi güzel, gün ışığı, efendim,
ben elçiyim, ay ışığı, efendim,
bir elçiyim, gün ışığı, efendim,
sözümde yalan deme, efendim,
Közkaman göç etmiş geliyor, efendim,
kaplan doğan Er Manas'ın, efendim,
haberini almış o, efendim,
kafirle müslümanın, efendim,
ortasına göçtü o, efendim!"
O zaman Manas dedin ki:
"Ey kula kırsaktaki kurnaz oğlan,
ey kurnaz hilekar oğlan,
babam öyle bir şey demedi!
Altı kapılı büyük Buhara'yı
ben yıktım, ben Er Manas,
babam ondan bana bahsetmedi!
Ak boz atın nalları,
geniş Endican'ın kenarlarında
bir tay idi Camgırçı'nın
atlarını çapıp aldığımda,
babam ondan bana bahsetmedi!
Afganların Han'ı Muz-burçak'ı
cenkte ben yendiğimde,
yelek yağmalayıp sırtıma giydiğimde,
başlık yağmalayıp aldığımda,
çapul zevkini sürerken,
babam ondan bana bahsetmedi!
Turfan yurdunu yendiğimde
babam ondan bana bahsetmedi!
Kırk yiğide baş kıldığımda
Sarı-ala'ya bindirip,
Almambet yiğidi

- 610 төрө орнуна көтөрүп,
Орустан Орок батырдын
он сан жылкысын тийгенде,
анда айтпады атекем!
Казылыктын ойунда,
615 Кар-жаабастын бойунда,
Кашгар, Жаркен бураган,
мың Кытайды сураган
Коңур-байды сайганда,
анда айтпады атекем!
620 Сыра Ак-кула мингели
жашым жийрма беште келгели,
мага айтпады атекем!
Кула байтал куу бала
коркконунан айтасың-
625 кокус кирип келипсин!
Аттан оодырып тартыңар!
Бутуна жырым көндү салыңар!
Бек бекитип алыңар!
Кең Кол-ата ойунда,
630 кең Таластын бойунда
Атекем Жакып-бай болучу-
Кан атекем Жакып-бай
алтынды жестей бурачы,
туугандан жайын сурачы!
635 Бу айтканы чын болсо,
өрүшүн малга толтуруп,
үйүн булга толтуруп,
келине кете кийгизип,
кысына кимкап кийгизип,
640 кап четине сар төгүп,
эшигине жес буйлалуу нар чөгүп,
журт катар кылалы!
Журт тискинин берели!
Табактап дилде тарталы!
645 Кан көтөрүп алалы!
Бу-да кеби жалганчы болсо,
башын койдой кесели,
канын суудай төкөлү!’
Сар’ала минген Алмамбет
650 энги-деңги желет дейт,
эңке аткандай болот дейт:
омбу-домбу желет дейт,
орд’ аткандай болот дейт!
Жүрүп келет Алмамбет,
655 Копуну туура басат дейт,
Ыргайтыны ашат дейт,
сары-өзөн Чүйдү кыдырып,
бир Чөңөрдү ашат дейт.
Кең Таластын бойунда,
660 кең Кол-ата ойунда
Жакып-бай айлы бар экен,
Каба-атар кош кашат
чыга түштүң Алмамбет.

töör ornuna kötörüp,
Orustan Orok batırdın
on san cılıksın tiygende,
anda aytpadı atekem!
Kazılıktın oyunda,
Kar-caabastın boyunda,
Kaşgar, Carkén burağan,
muñ Kıtaydı surağan
Koñur-baydı sayğanda,
anda aytpadı atekem!
Sıra Ak-kula mingeli
çaşım ciyrma béşte kélgei,
mağa aytpadı atekem!
Kula baytal kuu bala
korkkonunan aytasıñ-
kokus kirip kélipsin!
Attan oodırıp tartıñar!
Butuna cırım köndü salıñar!
Bék békutip alıñar!
Kéñ Kol-ata oyunda,
kéñ Talastın boyunda
Atekem Cakıp-bay boluçu-
Kan atekem Cakıp-bay
altındı céstey buraçı,
tuuğandan cayın suraçı!
Bu aytkanı çın bolso,
örüşün malğa tolturup,
üyün bulğa tolturup,
kéline kéte kiygizip,
kısına kimkap kiygizip,
kap çétine sar tögüp,
éşigine cés buylalu nar çögüp,
curt katar kılalı!
Curt tiskinin béreli!
Tabaktap dilde tartalı!
Kan kötörüp alalı!
Bu-da kébi calğançı bolso,
başın koydoy késeli,
kanın suuday tökölü!’
Sar’ala mingen Almambét
éñgi-déñgi célet déyt,
éñke atkanday bolot déyt:
ombu-dombu célet déyt,
ord’ atkanday bolot déyt!
Cürüp kélet Almambét,
Kopunu tuura basat déyt,
Irgaytını aşat déyt,
sarı-özön Çüydü kızıdırp,
bir Çöñördü aşat déyt.
Kéñ Talastın boyunda,
kéñ Kol-ata oyunda
Cakıp-bay aylı bar éken,
Kaba-atar koş kaşat
çığa tüştüñ Almambét.

efendiliğe yükselttiğimden ben,
Rus bahadırı Orok'un
on sürü atını aldığımda ben,
babam ondan bana bahsetmedi!
Kazılık vadisinde
Kar-caabas suyu boyunda,
Kaşgar'la Yarkent'i baskıda tutun
bin Çinliye buyuran
Konur-bay'ı yendiğimden
babam ondan bana bahsetmedi!
Ben Ak-kula'ya bineli,
işte yaşıım yirmi beş,
babam ondan bana bahsetmedi!
Kula kısraktaki kurnaz oğlan,
sen korkundan böyle diyorsun,
şaka etmeğe gelmişsin!
İndirin onu attan aşağı!
Bağlayın ayağına kayışı!
Sımsıkı bağlayın onu!
Geniş Kul-ata vadisinde
geniş Talas'ın boyunda
babam Cakıp-bay yaşar.
Han babam Cakıp-bay
altını bakır gibi burkar,
soruşturun ondan şu akraba işini!
Oğlanın dediği doğru ise
ağılını hayvanla doldurun,
evini mal ile doldurun,
geline elbiseler giydirin,
kızına işlemeler giydirin,
torbasına altın dökün,
kapısına bakır yularlı deve çekin,
insanları önüne sıra sıra dizelim!
Eline yurt dizgini verelim!
Tabakla altın sikke verelim!
Götürüp han yapalım!
Fakat sözü yalan ise,
başını koyun gibi keselim,
kanını su gibi dökelim!"
Sarı-ala'nın üstünde Almambet,
rüzgar gibi gitti,
aşık atılmış gibi gitti,
deli gibi gitti,
ordo oyununda bir atış gibi gitti.
Böyle gidiyordu Almambet,
dosdoğru Kopu'dan geçerek
Irgaytı'yı aştı,
sarı yataklı Çu boyunca gitti,
Çönör geçidini aştı.
Geniş Talas'ın boyunda
geniş Kol-ata vadisinde
Cakıp-bay'ın yurdu vardı.
Kaba-atar'ın kenarından
aşağıya indin Almambet.

- Жаа-колотто камынып,
665 киш ичигин жамынып
 кан атасы Жакып-бай
 кородон койун чыгарып,
 төндө олтурган экен дейт.
 Анда айттың Алмамбет:
- 670** 'Асаламдын салам Жакып-бай, ата!
 'Алоодан элейки Алмамбет, балам!
 Барар жерге болжол жок, балам,
 соога дерге олжо
 жок, балам-
 бачым барып, тес кайттың, балам!
- 675** Элеман элин чаптыңб'ай, балам?
 Токомон элин чаптыңб'ай, балам?
 Калкаман элин чаптыңб'ай, балам?
 Бачып барып, тес кайттың, балам!
 Немени кылып жүрөсүң балам?
- 680** Ак-кула аман барб'экен, балам?
 Кан төрөм аман
 барб'экен, балам?
 Кай жерден кайттыңар, балам?
 Алмамбет айтты бу кепти:
 'Тооба сүйүнчү, атекем!
- 685** Сүйүнчүмдү бат берчи, ата!
 Бат' берсең-де, тес берчи, ата!
 Кородон бөлбөй кой берчи ата!
 Матоодан чечпей төө берчи, ата!
 Бокчодон чечпей тон берчи, ата!
- 690** Сен атадан сисканда, ата,
 сен энеден тууганда, ата,
 нече агайны киши элең, ата?
 Жакып-бай туруп айтат дейт:
 'Туугандан кабар
 уктунб'ай, ботом,
- 695** айналайн Алмамбет, ботом?"
 Алмамбет туруп айтат:
 'Аты жакшы ай жаркын, ата,
 өзү жакшы күн жаркын, ата,
 Алтай толгон көп Калмак, ата,
- 700** Ай-кан келип чапканда, ата,
 Күнкөй толгон көп Калмак, ата,
 Күн-кан келип чапканда, ата,
 сениң иниң Көзкаман, ата
 түшкөн экен Калмакка, ата.
- 705** Асыл тууган төрөм-эй, ата,
 Калмактан кабар угуптур, ата!
 Үч күрөнтүү
 Калмактан, ата,
 көчүп келет Көзкаман, ата!
 Төрөлөсө, төрө эмес, ата,
- 710** Кан төрөмдөн кем эмес, ата!
 Беш төрөдөй уулу бар, ата-
 биринин аты Бөрбөлжүн, ата,
 биринин аты Дөрбөлжүн, ата,
- Caa-kolotto kamınıp,
 kiş içigin camınıp
 kan atası Cakıp-bay
 korodon koyun çıғарıp,
 töñdö olтурған éken déyt.
 Anda ayttıñ Almambét:
 'Asalamdın salam Cakıp-bay, ata!
 'Aloodan eleyki Almambét balam!
 Barar céрге bolcol çok, balam,
 sooğa déрге olco
 çok, balam-
 baçım barıp, téс kayttıñ, balam!
 Éléman élin çaptıñb'ay, balam?
 Tokomon élin çaptıñb'ay, balam?
 Kalkaman élin çaptıñb'ay, balam?
 Baçıp barıp, téс kayttıñ, balam!
 Némeni kılıp cürösüñ, balam?
 Ak-kula aman barb'éken, balam?
 Kan töröm aman
 barb'éken, balam?
 Kay céрден kayttıñar, balam?"
 Almambét ayttı bu képti:
 'Tooba süyünçü, atekem!
 Süyünçүmdü bat bérçi, ata!
 Bat' bérseñ-de, téс bérçi, ata!
 Korodon bölböy koy bérçi, ata!
 Matoodan çéçпей töö bérçi, ata!
 Bokçodon çéçпей ton bérçi, ata!
 Sén atadan siskanda, ata,
 sén éneden tuuğanda, ata,
 néче ағайны kişi éleñ, ata?"
 Cakıp-bay turup aytat déyt:
 'Tuuğandan kabar
 uktuñb'ay, botom,
 aynalayn Almambét, botom?"
 Almambét turup aytat:
 'Atı cakşı ay carkın, ata,
 özü cakşı күn carkın, ata,
 Altay tolğon көp Kalmak, ata,
 Ay-kan kélip çapkanda, ata,
 Künköy tolğon көp Kalmak, ata,
 Kүн-kan kélip çapkanda, ata,
 séniñ iniñ Közkaman, ata
 түşкөн éken Kalmakka, ata.
 Asıl tuuğan töröm-ey, ata,
 Kalmaktan kabar uğuptur, ata!
 Üç күrөñtүү
 Kalmaktan, ata,
 көчүп kélet Közkaman, ata!
 Tөрөлösө, törө émes, ata,
 Kan törөmdөн kém émes, ata!
 Béş törөdөy uulu bar, ata-
 birinin atı Bөрbөлcүн, ata,
 birinin atı Dөрbөлcүн, ata,
- Caa-kolot'ta sürüleri yanında,
 samur kürke sarınmış
 han babası Cakıp-bay,
 sürüden koyunları salmış,
 bir tepede oturuyordu.
 O zaman Almambet dedi ki:
 "Selamunaleyküm, Cakıp-bay baba!"
 "Aleykümselam Almambet, oğlum!
 Yola çıkacak zaman değil, oğlum,
 bu sanadır diyebileceğim hediye
 yok, oğlum,
 çabuk gidip erken döndün, oğlum!
 Eleman halkını kırdınız mı, oğlum?
 Tokomon halkını kırdınız mı, oğlum?
 Kalkaman halkını kırdınız mı, oğlum?
 Çabuk gidip erken döndün, oğlum!
 Derdin nedir, oğlum?
 Ak-kula'nın sağlığı iyi mi, oğlum?
 Han efendimin sağlığı
 iyi mi, oğlum?
 Hangi taraftan geldin, oğlum?"
 Almambet şu sözleri dedi:
 "Müjdemo isterim, atam!
 Müjdemo hemen ver, ata!
 Dua edersen çabuk et, ata!
 Sürüden ayırmadan koyun ver, ata!
 Takımını çözmeden deve ver, ata!
 Bohçadan çıkarmadan giyim ver, ata!
 Sen babandan ilkah olunurken, ata,
 sen anandan doğduğunda, ata,
 kaç erkek kardeşiniz, ata?"
 Cakıp-bay o zaman dedi ki:
 "Akrabamdan bir haber
 mi aldın, oğlum,
 canım Almambet, oğlum?"
 O zaman Almambet dedi ki:
 "Ey adı güzel ay ışığı, ata,
 ey kendi güzel gün ışığı, ata,
 Altay'ı dolduran Kalmuklarla, ata,
 Ay Han gelip yağmaladığında, ata,
 Künköy'ü dolduran Kalmuklarla, ata,
 Kүн Han gelip yağmaladığında, ata,
 senin kardeşin Közkaman, ata,
 Kalmuk'un eline düşmüş, ata.
 Asıl doğan efendim, ata,
 bunu bir Kalmuk'tan haber aldı, ata!
 üç koyu al atla yol alan Kalmuk'tan
 ayrılmış, ata,
 göçüp geliyor Közkaman, ata!
 Efendi desen, efendi değil, ata,
 han efendimden de kem değil, ata!
 Beş tane efendiden oğlu var, ata,
 birinin adı Bөрbөлcүн, ata,
 birinin adı Dөрbөлcүн, ata,

- ак-сакалы Көкчөкөз, ата,
 715 биринин аты Чагалдай, ата,
 биринин аты Агалдай, ата!
 Көчүп келет Көзкаман, ата!
 Жакып-бай мыны айтат:
 'Айналайн ай жаркын, ботом,
 720 Кудай кылган жаңгыстан, ботом,
 өйдө чыкса өбөк жок, ботом,
 ылдый түшсө жөлөк жок, ботом:
 астында жалы жок эле'и, ботом,
 аркада куйрук жок эле'и, ботом,
 725 жаңгырактuu кыядан, ботом,
 Алда Таалам бир Кудай, ботом,
 өзү кылган жаңгыс бу, ботом!
 Тууган укса, сүйүнсүн, ботом,
 тушман укса, күйүнсүн, ботом!
 730 Кудай кылган тентек ай, ботом,
 кайта жакшы болуптур, ботом!
 Кече кан атекең Жакып-бай, ботом,
 алты жашар экенде'и, ботом,
 Көзкамандай инис'ай, ботом,
 735 түштү эле Калмакк'ай, ботом!
 Үйдө олтурган байбиче
 алаканы чап койду,
 көтүн жерге так койду-
 чыңырып чыкты байбиче:
 740 'Жыгылган арча баштаган, как баш,
 жыртылган барча беттеген, как баш!
 Жаңгысыма Манаска, как баш,
 каттуу күн тууган
 турбайбы, как баш?
 Жаңгысыма Манаска, как баш,
 745 каран түн тууган турбайбы,
 как баш-
 Беш бөрү бир бөрүнү таласа,
 как баш,
 талап жесе этине, как баш,
 эркин тойорбу бөрү, как баш?
 "Тууганы-минен тус
 куйлгу!", как баш:
 750 Калмактан келген
 тууганың, как баш,
 асты сага эл болбос, как баш!
 Кытайдан келген тууганың, как баш,
 асты сага журт болбос, как баш!
 "Бөрбөлжүн" аттуу оңорбу,
 как баш?
 755 "Дөрбүлжүн" аттуу оңорбу,
 как баш?
 "Агалдай" аттуу оңорбу,
 как баш?
 "Чагалдай" аттуу оңорбу,
 как баш?

ак-сакалы Көкчөкөз, ата,
 биринин аты Чагалдай, ата,
 биринин аты Агалдай, ата!
 Көчүп келет Көзкаман, ата!
 Жакып-бай мыны айтат:
 'Айналайн ай жаркын, ботом,
 Кудай кылган жаңгыстан, ботом,
 өйдө чыкса өбөк жок, ботом,
 ылдый түшсө жөлөк жок, ботом:
 астында жалы жок эле'и, ботом,
 аркада куйрук жок эле'и, ботом,
 жаңгырактuu кыядан, ботом,
 Алда Таалам бир Кудай, ботом,
 өзү кылган жаңгыс бу, ботом!
 Тууган укса, сүйүнсүн, ботом,
 тушман укса, күйүнсүн, ботом!
 Кудай кылган тентек ай, ботом,
 кайта жакшы болуптур, ботом!
 Кече кан атекең Жакып-бай, ботом,
 алты жашар экенде'и, ботом,
 Көзкамандай инис'ай, ботом,
 түштү эле Калмакк'ай, ботом!
 Үйдө олтурган байбиче
 алаканы чап койду,
 көтүн жерге так койду-
 чыңырып чыкты байбиче:
 'Жыгылган арча баштаган, как баш,
 жыртылган барча беттеген, как баш!
 Жаңгысыма Манаска, как баш,
 каттуу күн тууган
 турбайбы, как баш?
 Жаңгысыма Манаска, как баш,
 каран түн тууган турбайбы,
 как баш-
 Беш бөрү бир бөрүнү таласа, как
 баш,
 талап жесе этине, как баш,
 эркин тойорбу бөрү, как баш?
 "Тууганы-минен тус
 куйлгу!", как баш:
 Калмактан келген
 тууганың, как баш,
 асты сага эл болбос, как баш!
 Кытайдан келген тууганың, как баш,
 асты сага журт болбос, как баш!
 "Бөрбөлжүн" аттуу
 оңорбу, как баш?
 "Дөрбүлжүн" аттуу оңорбу,
 как баш?
 "Агалдай" аттуу оңорбу,
 как баш?
 "Чагалдай" аттуу оңорбу,
 как баш?

ак-сакалы Көкчөкөз, ата,
 биринин аты Чагалдай, ата,
 биринин аты Агалдай, ата,
 көчүп келет Көзкаман, ата!
 Жакып-бай мыны айтат:
 "Var ol, ay ışığı, yavrum,
 Tanrı beni yalnız bıraktı, yavrum,
 yukarı çıksam destek yok, yavrum,
 aşağı insem yardım yok, yavrum,
 önümde yele yok, yavrum,
 arkamda kuyruk yok, yavrum,
 kayanın aksi sedasından başka, yavrum,
 Allah Taala bir Hüda, yavrum,
 beni yalnız bıraktı, yavrum!
 Akrabadan haber alan sevinisin, yavrum,
 düşmandan haber alan yanar, yavrum!
 Tanrı'nın ateşli yarattığı, yavrum,
 artık her şey güzel olacak, yavrum,
 çünkü han baban Cakıp-bay, yavrum,
 altı yaşında iken, yavrum,
 küçük kardeşi Közkaman, yavrum,
 Kalmukların eline düşmüştü, yavrum!"
 Evde oturan ihtiyar kadın
 ellerini birbirine vurdu,
 tak diye yere oturdu,
 yalvararak geldi baybiche:
 "Bayılana ardıç getirirler, ey budala,
 yırtık yere yama yamarlar, ey budala,
 bir tek oğlum Manasıma, ey budala,
 katı gün doğmadı
 mı, ey budala?
 Bir tek oğlum Manasıma, ey budala,
 kara gün doğmadı mı,
 ey budala?
 Beş kurt bir kurda saldırsa,
 ey budala,
 saldırıp etini yerler, ey budala,
 ete doyar mı kurtlar, ey budala?
 akraba ile ekmek mi
 yenir, ey budala?
 Kalmuk'tan gelen
 akrabaların, ey budala,
 sana boyun eğmez, ey budala!
 Çin'den gelen akrabaların, ey budala,
 sana tabi olmaz, ey budala!
 Börbölcün sana uğur mu
 getirir, ey budala?
 Dörbölcün sana saadet
 mi verir, ey budala?
 Agalday saadet mi
 getirir, ey budala?
 saadet mi verir sana Çagalday, ey
 budala?

- "Көкчөкөз" аттуу
оңорбу, как баш?
"Көзкаман" аттуу
болорбу, как баш?
- 760 "Тууганың-минен
тус куйул!", как баш:
кандай шумдук айтасын, как баш?"
Байбиче басып келген соң,
Жакып-байды чаап жиберди!
Жакып-бай мыны айтат дейт:
- 765 'Асыл эчек сайыпсын, чиркин!
Кудай кылган майыпсын, чиркин!
Орто жериң ойдурган, чиркин,
эмчегиң койдурган, чиркин!
Акылы жоктон айтасын, чиркин!-
- 770 "Жаңгысыма кайта жакшы
болду!" деп, чиркин,
"канаты бутак бүттү" деп, чиркин,
кайта жакшы көрсөңчү, чиркин!"
Карс-карс күлүп Жакып-кан,
каткырып карап калды дейт.
- 775 Андан кетип Алмамбет,
не кыларын билбеди.
Кан баласы Каныкей
кантип жооп бер'албай,
'Айссамбы? Айтпасамбы?',
- 780 ыргылжың болуп келе жатат.
Убаалы керим (?) киш'экен.
Кан баласы Каныкей
басарына эринет,
күчүгүттөй керилип,
- 785 мойндору койкойуп,
бококтору салаңдап,
келеңкер чачпак бир кучак
май соорунда шалкылдайт,
бала кастай калкылдап,
- 790 чынжырлуу көкөр колтуктап,
Каныкей басып келе жатат.
Алтын жайдан акырат-
кан баласы Каныкей
Алмамбетти чакырат:
- 795 'Сар'ала минген ай жаркын, уул,
Сар'ала башын бура тур, уул!
Астың жерге тура тур, уул!
Барар жерге болжол жок, уул,
"Соога!" дегре олжо
жок, уул!
- 800 Токомон элин чаптыңбы, уул?
Калкаман элин чаптыңбы, уул?
Кайра тартып келдиңби, уул?
Кабыланым ай жаркын, уул,
токойдо айуу беттенген, уул,
- 805 белесте жолборс баштанган, уул,
тескей жакка кыштаган, уул,
- "Көкчөкөз" attuu
oñorbu, kak baş?
"Közkaman" attuu
bolorbu, kak baş?
"Tuuganıñ-minen
tus kuyul!", kak baş:
kanday şumduk aytasın, kak baş?"
Baybiçe basıp kélgen soñ,
Cakıp-baydı çaap ciberdi!
Cakıp-bay mını aytat déyt:
'Asıl écek sayıpsın, çirkin!
Kuday kılğan mayıpsın, çirkin!
Orto cériñ oyduğan, çirkin,
émçegiñ koyduğan, çirkin!
Akılı cокton aytasın, çirkin!-
- "Cañgısıma kayta cakşı
boldu!" dép, çirkin,
"kanatı butak büttü" dép, çirkin,
kayta cakşı körsöñçü, çirkin!"
Kars-kars külüp Cakıp-kan,
katkırıp karap kaldı déyt.
Andan kétip Almambét,
né kıların bilbedi.
Kan balası Kanıkéy
kantip coop bér'albay,
'Ayssambı? Aytpasambı?',
ırğılciñ bolup kéle catat.
Ubaalı kérim (?) kiş'éken.
Kan balası Kanıkéy
basarına érinet,
küçügüttöy kérilip,
moyndoru koykoyup,
bokoktoru salañdap,
kéleñker çaçpak bir kuçak
may soorında şalkıldayt,
bala kastay kalkıldap,
çincırluu kökör koltuktap,
Kanıkéy basıp kéle catat.
Altın caydan akırat-
kan balası Kanıkéy
Almambétti çakırat:
'Sar'ala mingen ay carkın, uul,
Sar'ala başın bura tur, uul!
Astıñ cérge tura tur, uul!
Barar cérge bolcol cок, uul,
"Sooğa!" dérge olco
cок, uul!
- Tokomon élin çaptıñbı, uul?
Kalkaman élin çaptıñbı, uul?
Kayra tartıp keldiñbi, uul?
Kabilanım ay carkın, uul,
tokoydo ayuu béttenген, uul,
béleste colbors baştañган, uul,
téskey cakka kıştañган, uul,
- Kökçököz saadet mi
getirir, ey budala?
Közkaman saadet
mi verir, ey budala?
Ye bakalım ekmeğini akraban
ile, ey budala:
Ne konuşuyorsun sen, ey budala?"
Baybiçe böyle çıkıştıktan sonra
Cakıp-bay'ı dövmeğe başladı!
Cakıp-bay şunu söyledi:
"Fena bir ihtiyarsın, çirkin!
Allah'ın sakat kıldığı, çirkin!
Orta yerini oyduuran çirkin,
memelerini sallandıran, çirkin,
akılsızlıktan böyle diyorsun, çirkin!
Biricik oğlumuz
iyi oldu bu, çirkin,
kanatları çıktı diye, çirkin,
sen de bizimle sevin, ey çirkin!"
Kah kah gülerек Cakıp Han,
katılarak kadına baktı.
Oradan ayrıldı Almambet,
ne yapacağını bilmiyordu.
Han çocuğu Kanıkey'e
ne diyeceğini bilemiyordu,
"Söylesem mi, söylemesem mi?",
Ne yapacağını şaşırmıştı.
Gayet asil bir insandı,
han çocuğu Kanıkey,
ağır ağır yürüyerek geldi,
enik gibi kurulup,
boynunu edayla çevirip
gerdanını sallayıp,
saç örgülerinin süsü bir kucak
tombul kalçasında şakırdatıp
yavru kaz gibi kımıldayıp,
şıkırtılı su tulumu koltuğunda
Kanıkey gelmişti.
Altın yerinden bağırdı,
han çocuğu Kanıkey
Almambet'i çağırdı:
"Sarı-ala'ya binen ay ışığı oğul,
Sarı-ala'nın başını çevir, oğul,
olduğun yerde dur, oğul!
Yola çıkacak zaman değil, oğul,
bu sanadır diyebileceğim hediye
yok, oğul,
Tokomon halkını kırdınız mı, oğul?
Kalkaman halkını kırdınız mı, oğul?
Sonra da geri dönüp geldin mi, oğul?
Kaplanım, ay ışığı oğul,
yüzü ormandaki ayıyı andıran, oğul,
başı dağdaki kaplana benzeyen, oğul,
gölgeli yamaçta kışlayan, oğul,

- кой боорындай
 кара кан, уул,
 оң колунан уштаган, уул,
 көт жагынан карасаң, уул,
 810 кырк кишинин чаңы бар, уул,
 бет жагынан карасаң, уул,
 беш айдар түгү бар, уул!
 Кабыланым ай жаркын, уул,
 Кан төрөм амамбы, уул?
 815 Айында сапар көп жүрсөң, уул,
 ай ашырып ол кессең, уул,
 ала жүргөн сайып жок, уул,
 кадыр билер катын жок, уул!
 Жыл айланып ол кессең, уул,
 820 "Көйнөккө кир!" деп,
 "Кетет!" деп, уул,
 "Көөнү чөгөт төрөмнүн
 болот!" деп, уул,
 бир жаңгактын көсүндөн, уул,
 кыл коржуннун көсүндөн, уул,
 оодарып ачып карасаң, уул,
 825 чүштөдөн көйнөк бүрө бар, уул,
 тубардан көйнөк бүрө бар, уул,
 торгундан көйнөк өкөө бар уул,
 барчадан көйнөк бөшөө бар, уул,
 бачай көйнөк алтоо бар, уул-
 830 "Барың алып кийсең!" деп, уул,
 бир жаңгакка тыкамын, уул!
 Аны алып кийген соң, уул,
 куру келген черүнүн, уул,
 соогалмак
 анч'эмес, уул,
 835 куру келген мергендин, уул,
 "Шыралга!" демек анч'эмес, уул!
 Бачым барып тес кайттын, уул:
 барын аман барсыңбы, уул,
 барын эсен барсыңбы, уул?"
 840 Анда айттын Алмамбет:
 'Ай сүйүнчү, ай жаркын, жеңе,
 бат' берсең-де, тес берчи, жеңе!-
 Кородон бөлбөй кой берчи, жеңе,
 матоодан чечпей төө берчи, жеңе,
 845 бокчодон чечпей тон берчи, жеңе!
 Менин атам Жакып-бай, жеңе,
 алты жашар экенде, жеңе,
 Көзкамандай иниси, жеңе,
 ол беш жашар экенде, жеңе,
 850 Алтай толгон көп Калмак, жеңе,
 Ай-кан келип чапканда, жеңе,
 Күнкөй толгон көп Калмак, жеңе,
 Күн-кан келип чапканда, жеңе,
 Жакып-байнын иниси, жеңе,
 855 Көзкаман түшкөн
 Калмакка, жеңе,

koy boorınday
 kara kan, uul,
 oñ kolunan uştağan, uul,
 köt çağınan karasañ, uul,
 kırk kişinin çañı bar, uul,
 bét çağınan karasañ, uul,
 bés aydar tügü bar, uul!
 Kabilanım ay carkın, uul,
 Kan töröm amambı, uul?
 Ayında sapar köp cürsöñ, uul,
 ay aşırıp ol késseñ, uul,
 ala cürgön sayıp cok, uul,
 kadir biler katın cok, uul!
 Cıl aylanıp ol késseñ, uul,
 "Köynökkö kir!" dep,
 "Kétet!" dep, uul,
 "Köönü çөгöt törömnün
 bolot!" dep, uul,
 bir cañgaktın kösündön, uul,
 kıl korcunnun kösündön, uul,
 oodarıp açıp karasañ, uul,
 çüştödön köynök bürö bar, uul,
 tubardan köynök bürö bar, uul,
 torğundan köynök ököö bar uul,
 barçadan köynök böşöö bar, uul,
 baçay köynök altoo bar, uul-
 "Barıñ alıp kiyseñ!" dep, uul,
 bir cañgakka tıkamın, uul!
 Anı alıp kiygen soñ, uul,
 kuru kélgen çerünün, uul,
 sooğalmak
 anç'emes, uul,
 kuru kélgen mérgendin, uul,
 "Şıralğa!" demek anç'emes, uul!
 Baçım barıp tés kayttıñ, uul:
 barın aman barsıñbı, uul,
 barın ésen barsıñbı, uul?"
 Anda ayttıñ Almambét:
 'Ay süyüncü, ay carkın, céñe,
 bat' bérseñ-de, tés bérçi, céñe!-
 Korodon bölböy koy bérçi, céñe,
 matoodan çéçpey töö bérçi, céñe,
 bokçodon çéçpey ton bérçi, céñe!
 Ménin atam Cakıp-bay, céñe,
 altı çaşar ékende, céñe,
 Közkamanday inisi, céñe,
 ol bés çaşar ékende, céñe,
 Altay tolğon köp Kalmak, céñe,
 Ay-kan kélip çapkanда, céñe,
 Künköy tolğon köp Kalmak, céñe,
 Kün-kan kélip çapkanда, céñe,
 Cakıp-baynın inisi, céñe,
 Közkaman түşkөн
 Kalmakка, céñe;

doğduğunda koyun ciğeri
 büyüklüğünde bir kan pıhtısını, oğul,
 sağ avcunda tutan oğul,
 arkasına bakarsan, oğul,
 kırk kişinin tozu var, oğul.
 önüne bakarsan, oğul.
 beş örgülü saçı var, oğul,
 kaplanım, ay ışığı, oğul,
 han efendim iyi mi, oğul?
 Bir ayda bir çok sefere çıkarsan, oğul,
 bir aydan uzun gezersen, oğul,
 yürünecek yolun sonu yok, oğul,
 kadir bilecek kadın yok, oğul!
 bir yıl gidip gezeceksen, oğul,
 bir gömlek giy de
 öyle git, oğul,
 efendimin gönlünü
 daralmasın, oğul,
 heybenin bir gözünden, oğul,
 kıl heybenin gözünden, oğul
 boşaltıp bakarsan, oğul,
 beyaz patiskadan gömlek var, oğul,
 tubar ipeğinden gömlek var, oğul,
 torgun ipeğinden iki gömlek var, oğul,
 beş kadife gömlek var orada, oğul,
 baçay ipeğinden altı gömlek var, oğul,
 gömleklerin hepsini giy diye, oğul,
 bir çantaya koydum ben, oğul,
 hepsini alıp giyince, oğul,
 eli boş gelen orduya, oğul,
 sefa geldin hediyesi
 vermedin demezler, oğul,
 eli boş gelen avcının
 hediyesini vermedin demezler, oğul!
 Çabuk gidip erken geldin, oğul,
 sağlığını yerinde mi, oğul,
 işlerin yolunda mı, oğul?"
 O zaman Almambet dedin ki,
 "müjde, ay ışığı, yenge,
 dua edersen çabuk et, yenge,
 sürüden ayırmadan koyun ver, yenge,
 takımını çözmeden deve ver, yenge,
 bohçadan çıkarmadan giyim ver, yenge!
 Benim atam Cakıp-bay, yenge,
 altı yaşında iken, yenge,
 küçük kardeşi Közkaman, yenge,
 on beş yaşında iken, yenge
 Altay'ı dolduran Kalmuklarla
 Ay Han gelip yağmaladığında, yenge,
 Künköy'ü dolduran Kalmuklarla, yenge,
 Kün Han gelip yağmaladığında yenge,
 Cakıp-bay'ın küçük kardeşi, yenge,
 Közkaman, Kalmukların eline
 düşmüş, yenge,

- Калмакка барып эл
болуп, жеңе,
Кытайга барып журт болуп, жеңе,
кабылан тууган Манастын, жеңе.
кабарын уккан ошу жерде, жеңе.
- 860 "Мен туугамга барам!" дейт, жеңе.
Көчүп келет Көзкаман, жеңе!
Беш төрөдөй
уулу бар, жеңе,
ол уулунун ичинде, жеңе,
кабагы бийк, көсү үңүр, жеңе,
- 865 кара нийет Көкчөкөз, жеңе,
көчүп келет Калмактан, жеңе!
Кан баласы Каныкей
анда туруп айтты дейт:
"Көзкаман" деген немени?
- 870 "Көкчөкөз" деген немени?
"Бөрбөлжүн" деген немени?
"Дөрбөлжүн" деген немени?
"Чагалдай" деген немени?
"Агалдай" деген немени?
- 875 Мен коркомун Калмактан!
Калмактан келген кош айгыр
астыбыска журт болбос,
үстүбүскө эл болбос!-
Келини кете кийген соң,
- 880 кемпир куйрук чайнаса,
кысы колкоп кийген соң,
семис атка минген соң,
семисчилик кылган соң,
жаңыс туума төрөмдү
- 885 шерт алышып келген соң,
беш бөрү бир бөрүнү
таласа, ол койобу?
Талап жесе кишини
этине эркин тойобу?
- 890 Кел, төрөмө айта бар,
өзү майып болбосун,
ос бойуна дос болсун!
Аттанганда коркомун
атандын эли, ай жаркын!
- 895 Сар'ала башын бура тур!
Чынжырлуу көкөрдү
колтуктан сууруп алды дейт,
чыны кесе куйду дейт,
Сар'аланын үстүнөн
- 900 кан баласы Каныкей
Алмамбетке сунду дейт,
Сар'ала минген Алмамбет
кыя тартып алды дейт,
"Аракы" деген ачуу баш
- 905 Алмамбет алып жутту дейт,
бура тартып желди дейт.
Сар'ала минген Алмамбет

Kalmakka barıp éł
bolup, céñe,
Kıtayğa barıp curt bolup, céñe,
kabılan tuuğan Manastın, céñe.
kabarın ukkan oşu cérde, céñe.
"Mén tuuğamğa baram!" déyt céñe.
Köçüp kélet Közkaman, céñe!
Béş törödöy
uulu bar, céñe,
ol uulunun içinde, céñe,
kabağı biyk, kösü üñür, céñe,
kara niyet Kökçököz, céñe,
köçüp kélet Kalmaktan, céñe!
Kan balası Kanıkéy
anda turup ayttı déyt:
"Közkaman" dégen némeni?
"Kökçököz" dégen némeni?
"Börbölcün" dégen némeni?
"Dörbölcün" dégen némeni?
"Çagalday" dégen némeni?
"Agalday" dégen némeni?
Mén korkomun Kalmaktan!
Kalmaktan kélgen koş ayğır
astıbıska curt bolbos,
üstübüskö éł bolbos!-
Kélini kete kiygen soñ,
kémpir kuyruk çaynasa,
kısı kolkop kiygen soñ,
sémis atka mingen soñ,
sémisçilik kılğan soñ,
cañıs tuuma törömdü
şért alışıp kélgen soñ,
béş börü bir bөрүнү
talasa, ol koyobu?
Talap cése kişini
étine éркин toyobu?
Kél, törömö ayta bar,
özü mayıp bolbosun,
ös boyuna dos bolsun!
Attañanda korkomun
atañdın éli, ay carkın!
Sar'ala başın bura tur!
Çıncırлуу kökördü
koltuktan suurup aldı déyt,
çını kése kuydu déyt,
Sar'alanın üstünön
kan balası Kanıkéy
Almambétke sundu déyt,
Sar'ala mingen Almambét
kıya tartıp aldı déyt,
"Arakı" dégen açuu baş
Almambét alıp cuttu déyt,
bura tartıp celdi déyt.
Sar'ala mingen Almambét

Kalmuklarla gidip beraber
yaşamış, yenge,
Çinlilerin içine karışmış, yenge,
kaplan doğan Manas'ı, yenge,
memleketinde duymuş o, yenge,
akrabama gideyim ben diye, yenge,
göçüp geliyor Közkaman, yenge!
Beş tane efendi gibi
oğlu var onun, yenge,
oğullarının içinde, yenge,
alınını çatmış, gözü çukur, yenge,
sert huylu Kökçököz, yenge,
Kalmuk'tan göçüp geliyor yenge!"
Han çocuğu Kanıkey
o zaman dedi ki:
Közkaman'dan bana ne?
Kökçököz'den sana ne?
Börbölcün'den bana ne?
Dörbölcün'den bana ne?
Çagalday'dan bana ne?
Agalday'dan bana ne?
Ben Kalmuklardan korkarım!
Kalmuk'tan gelen bir çift aygır,
bizim insanımıza denk olamaz,
bizim büyüklerimizle olamaz!
Gelinleri elbiseler giyse de,
ihtiyarı kuyruk çignese de,
kızları eldiven giyinip süslenip
semiz bir atlara binse de,
bol ikram görse de,
yalnız doğan efendim ile
andiçtikten sonra
beş kurt bir kurda
saldırса iş biter mi?
İnsana saldırıp yeseler,
etini yemekle doyarlar mı?
Gel, efendime söyle, de ki:
kendine zarar verdirmesin,
kendi insanına dost olsun!
Babanın adamları ata bindiğinde
korkuyorum ben, ay işiği!
Çevir Sarı-ala'nın başını!"
Şingirdayan zincirli tulumu,
koltuğundan çıkardı.
çini kaseyi doldurdu,
Sarı-ala'nın üstünden
han çocuğu Kanıkey
kaseyi Almambet'e sundu,
Sarı-ala'nın üzerinde Almambet,
atın başını geriye çekti.
rakı denilen acı içkiyi
Almambet bir yudumda içti.
atının başını çevirip rüzgar gibi uçtu
Sarı-ala'ya binen Almambet,

- кан төрөгө келди дейт:
'Асалоодан салам, ай
жаркын, төрөм!'
- 910 'Алөдан аалейки салам,
күн жаркын, чором!
ен кеткели он төрт күн, чором,
менин атам Жакып-бай, жором,
туугандын жайын сурадың, чором!
Кан атекем нени айтат, чором?'
- 915 Алмамбет чоро мыны айтат:
'А сүйүнчүң, ай жаркын, төрөм!-
Алтынды жестей бурадым, төрөм,
тууганнын жайын сурадым, төрөм!
енин атаң Жакып-бай, төрөм,
- 920 алты жашар экенде, төрөм,
Көзкамандай иниси, төрөм,
Алтай толгон көп Калмак, төрөм,
Ай-кан келип чапканда, төрөм,
Күнкөй толгон көп
Калмак, төрөм,
- 925 Күн-кан келип чапканда, төрөм,
түшкөн экен Калмакка, төрөм!'
Батыр Манас турду дейт:
'Кула байтал минген
куу бала, байкуш,
куулжуган шум бала, байкуш,
- 930 колу-буту чечинер, байкуш!
Кололуу кумган бериңер, байкуш!-
Кол таратын албаспы, байкуш?
Бедердүү кумган бериңер, байкуш!-
Бет таратын албаспы, байкуш?
- 935 Энди кайта жүрүп бар, байкуш,
жаңыдан келген тууганды, байкуш,
баштап алып келиңер, байкуш!
Сүйүнчүңдү беремин, байкуш!
Эсен барып соо кайссаң, байкуш,
- 940 саламат барып сак
кайссаң, байкуш,
мөрөйүн артык
кылармын, байкуш!'
Андан соң айтты чорого:
'Барын бирдей көй-гашка, чором,
барың бирдей
сап-кашка, чором,
- 945 Ак-кула атым арыбас, чором,
асты сапар карыбас, чором!
Жаңыдан тууган келет, чором,
өрүлүгүң берели, чором!-
Андан сапар
жортобос, чором!
- 950 Тооба Теңир Кудай-ай, чором,
эриксек, кулан атарбыс, чором,
эрикпесек күнүндө бир
мөрөйгө батарбыс, чором!'

- kan törögö keldi déyt:
'Asaloodan salam, ay carkın,
töröm!'
- 'Alödan aaleyki salam,
kün carkın, çorom!
Sén kétkeli on dört күн, çorom,
ménin atam Cakıp-bay, corom,
tuuğandın cayın suradıñ, çorom!
Kan atekem néni aytat, çorom?'
- Almambét çoro mını aytat:
'A süyünçüñ, ay carkın, töröm!-
Altındı céstey buradım, töröm,
tuuğannın cayın suradım, töröm!
Sénin atañ Cakıp-bay, töröm,
altı çaşar ékende, töröm,
Közkamanday inisi, töröm,
Altay tolğon көп Kalmak, töröm,
Ay-kan kélip çapkanda, töröm,
Künköy tolğon көп
Kalmak, töröm,
- Kün-kan kélip çapkanda, töröm,
tüşkөн éken Kalmakka, töröm!'
Batır Manas turdu déyt:
'Kula baytal mingen
kuu bala, baykuş,
kuulcuğаn şum bala, baykuş,
kolu-butu çéçiñer, baykuş!
Kololuu kumğаn bériñer, baykuş!-
Kol taratın albasıp, baykuş?
Béderdüü kumğаn bériñer baykuş!-
Bét taratın albasıp, baykuş?
Éndi kayta cürüp bar, baykuş,
cañıdan kélgen tuuğandı, baykuş,
başтаp alıp kéliñer, baykuş!
Süyünçüñdү béremин, baykuş!
Ésen барıp соо kayssañ, baykuş,
sаламат барıp sak
kayssañ, baykuş,
möröyün artık
kılarmin, baykuş!'
- Андан соñ айтты çорого:
'Barın birdey köy-ğашка, çorom,
barıñ birdey
sap-kaşka, çorom,
Ak-kula atım arıbas, çorom,
astı sapar karıbas, çorom!
Cañıdan tuuğаn kélet, çorom,
örülügüñ béreli, çorom!-
Андан сапар
cortobos, çorom!
- Tooba Téñir Kудай-ay, çorom,
ériksek, kulan атарbıs, çorom,
érikpесек күнүндө bir
möröyğö батарbıs, çorom!'

- han efendisine gelip dedi:
"Selamunaleyküm,
ay ışığı, efendim!"
"Aleykümselam gün
ışığı, yiğidim!
Sen gideli on dört gün oldu, yiğidim,
babam Cakıp-bay'dan, yiğidim,
şu akrabalık işini sordun mu, yiğidim?
Han babam ne dedi, yiğidim?"
Almambet yiğit şöyle dedi:
"Müjde, gün ışığı, efendim!
Altını bakır gibi бүktüm, efendim,
akraba işini sordum, efendim,
senin atan Cakıp-bay, efendim,
altı yaşında iken, efendim,
bir Közkaman kardeşi varmış, efendim,
Altay'ı dolduran Kalmuklarla, efendim,
Ay Han gelip yağmaladığında, efendim,
Künköy'ü dolduran
Kalmuklarla, efendim,
Kün Han gelip yağmaladığında, efendim,
Kalmuk'un eline düşmüş, efendim!"
Bahadır Manas ayağa kalktı:
"Kula kısrağa binmiş
kurnaz oğlan, a baykuş,
kurnaz, kırksız, fakir kuş!
elini ayağını çözün baykuşun!
Bakır güğümü verin baykuşa!
Ellerini yıkasın artık baykuş!
Süslü güğümü verin baykuşa!
Yüzünü gözünü yıkasın baykuş!
Haydi artık geriye dön git, a baykuş,
yeni gelen akrabalara, a baykuş,
baş ol da buraya getir, a baykuş!
Müjdeni vereyim, baykuş!
Esen gidip sağlıklı dönünce, a baykuş,
selamette gidip sağ salım
dönünce, a baykuş,
sana daha çok şey
veririm, a baykuş!"
Sonra yiğitlere dedi ki:
"Erlikte hepiniz birsiniz, yiğitler,
cenk etmekte
hepiniz birsiniz, yiğitler,
Ak-kula atım yorulmaz, yiğitler,
önündeki yolu aramaz, yiğitler,
yeni akrabalarım gelince, yiğitler,
sefa geldin, diyelim, yiğitler!
buradan öteye sefer
ettirmeyelim, yiğitler!
Tanrı Hüda'ya hamdolsun, yiğitler,
sıkılırsak kulan avlarız, yiğitler,
sıkılmazsak cenk
oyunları yaparız, yiğitler!"

- Кайта келип жүрдү дейт,
жүрүп келип Эр Манас.
- 955 Ыргайтыны аштырып,
сар'өзөн Чүйдү бастырып,
келе жатат Эр Манас!
Келерин билди Каныкей
алтымыш баштуу ак ордоо.
- 960 Аракы, шербет аш жыят,
казы-минен жал жыят.
'Барыңгы төшөк басат!' деп,
'Батыр төрөм келет!' деп,
'Бүлкүлдөктөн
тартат!' деп.
- 965 Кабылан тууган Эр Манас
өркөчү бийк, сейри бас,
жорго басык чоң кула,
аткан таңдай сүрүлтүп,
аркадай санын түрүлтүп,
- 970 Ак-кула-минен келе жатат,
ат байлабас акырга
Ак-куланы байлады,
эңген-ээси бийк бос ордоо
эңкейип кирди Эр Манас-
- 975 токойдо айуу беттенген,
белэсте жолборс баштанган,
чаян көстүү, чап жаактуу,
Кырк Чилтен башында,
Кыдыр азыр кашында-
- 980 көт жагынан караса,
кырк кишинин чаңы бар:
бет жагынан караса,
беш айдар түгү бар!
Тескей жакка кыштаган,
- 985 кой боорындай
кара кан
оң колуна уштаган,
көлөкөдө көөн өскөн,
көөнү-минен өрг'өскөн,
ашыктуу жилик жотосу,
- 990 Жакып-байдын ботосу-
асыл тууган Эр Манас
үйгө кирип олтурду!
Бура тарсса, болбогон,
букадан талым алган кул:
- 995 кайра тарсса, болбогон,
камандан талым алган кул-
көй-гашка атка минди дейт,
кабылан тууган тентектин
ак ордоо түштү дейт.
- 1000 Таң тамаша кылды дейт,
тамаша кылып жатты дейт-
аракы, шербет аш ичэт,
казы-минен жал жеди.
Кан баласы Каныкей

Kayta kélip cürdü déyt,
cürüp kélip Ér Manas.
Irgaytını aştıtırıp,
sar'özön Çüydü bastırıp,
kéle catat Ér Manas!
Kélerin bildi Kanıkéy
altmış baştuu ak ordoo.
Arakı, şerbet aş cıyat,
kazı-minen cal cıyat.
'Barıñğı tüşök basat!' dép,
'Batur töröm kélet!' dép,
'Bülküldöktön
tartat!' dép.

Kabilan tuuğan Ér Manas
örköçü biyk, séyri bas,
corğo basık çoñ kula,
atkan tañday sürültüp,
arkaday sanın türültüp,
Ak-kula-minen kéle catat,
at baylabas akırğa
Ak-kulanı bayladı,
éñgen-eesi biyk bos ordoo
éñkeyip kirdi Ér Manas-
tokoydo ayuu béttingen,
béleste colbors baştañgan,
çayan köstüü, çap caaktuu,
Kırk Çiltén başında,
Kıdır azır kaşında-
köt çağınan karasa,
kırk kişinin çañı bar:
bét çağınan karasa,
beş aydar tügü bar!
Téskey cakka kıştağan,
koy boorınday
kara kan
oñ koluna uştağan,
kölöködö köön öskön,
köönü-minen örg'öskön,
aşıktuu cilik cotosu,
Cakıp-baydın botosu-
asıl tuuğan Ér Manas
üygö kirip olturdu!
Bura tarssa, bolboğon,
bukadan talım alğan kul:
kayra tarssa, bolboğon,
kamandan talım alğan kul-
köy-ğaşka atka mindi déyt,
kabilan tuuğan téntektin
ak ordoo tüştü déyt.
Tañ tamaşa kıldı déyt,
tamaşa kılıp cattı déyt-
arakı, şerbet aş içet,
kazı-minen cal cédı.
Kan balası Kanıkéy

Ondan sonra yola düştüler,
Er Manas da yola düştü,
Irgaytı'yı atla aştı,
sarı yataklı Çu'yu da geçti,
gelmekte idi Er Manas!
Geldiğini anladı Kanıkey
altmış kubbeli ak saraya.
Rakı, şerbet, aş yığdı,
kazı ile bumbur yığdı.
"Yatağa uzanacak şimdi!
Bahadır efendim geliyor!
Yumuşacık etimden beni kendine
çেকেcek!" dedi.

Kaplan doğan Er Manas,
sırtı yüksek at üstünde,
sıkı yürük at üstünde
tan ağırır gibi yavaş,
arkar gibi süzülüp,
Ak-kula atla geliyordu,
kimsenin at bağlamadığı ahıra
Ak-kula atını bağladı,
yüksek ve ak çadıra
eğilip girdi Er Manas,
yüzü ormandaki ayıyı andıran
başı dağdaki kaplana benzeyen,
çiyan gözlü, basık yanaklı,
Kırk Çiltén başında kolluyor,
Hızır hazır yanında.
Arkasına bakarsan
kırk kişinin tozu var,
önüne bakarsan,
beş örgülü saçı var!
Gölgeli yamaçta kışlayan,
doğduğunda koyun ciğeri
büyüklüğünde bir kan pıhtısını
sağ avcunda tutan,
gölgelikte erkekliğe ulaşan,
gönlü ile yükselen,
aşık kemiği ilik dolu,
Cakıp-bay'ın yavrusu,
asil doğan Er Manas,
eve girip oturdu!
Düşman tartaklayacak olsa sarsılmayan,
boğadan talim alan kullar,
geriye itse kımıldamayan,
deveden talim alan kullar,
bu seçilmiş cenkçiler ata bindiler,
kaplan doğan ateşli canın
ak sarayına geldiler.
Büyük bir şenlik yapıldı,
şenlik de uzun sürdü,
rakı, şerbet aş içtiler,
kazı ile bumbur yediler.
Han çocuğu Kanıkey,

- 1005 басарына эринэт,
күчүгүттөй керилэт,
мойндору койкойот,
богоктору салаңдайт,
казылары эгилэт,
1010 карындары эшилэт,
келэнкер чачпак бир кучак,
май соорыда шалкылдайт,
бала кастай калкылдайт,
күдөрүдөй былкылдайт,
1015 чынжырлуу көкөр колтуктап
чыны кесе колго алат,
кырк чорого кыдырата көп берэт.
Аракы, шербет аш ичип,
ала күүгө кирген соң,
1020 чоролор таң тамашаа баткан соң,
түш энкейип келген соң,
улуу бешим болгон соң,
маң-маң үрдү Бай-төбөт!
Бай-төбөт үнүн уккан соң,
1025 'Кокуй, серек, оңбосун!
Чы ит!' деп чыга калат дейт,
кылчайып карап салат дейт-
келе жатат Калмактар!
Талага жүгү тарактап,
1030 ыңырчагы шарактап,
көчүп келет Көзкаман.
Асты жагын карасаң,
Коржон-боздой аты бар,
кожогойлуу тону бар,
1035 кийс каптуу кылычы,
чотолодой мылтыгы,
урунганы бурама!
Көзкаман жайын сурама!
Көк-ала сакал кулжадай
1040 келе жатат Көзкаман.
Анда ерек мыны айтат:
'Айналайн ай жаркын, төрөм,
айткан тууган ошубу?
Чарыгынан чаң чыгат,
1045 чалбарынан чуу чыгат,
келе жатат жүйөлөп!
Кудай кылган тентектин
үйүн көрүп салган соң,
сүрдөп кетти күйөлөп!-
1050 Бу немени болду?" деп,
"Үч таш тулга бир очок",
айналайн ай жаркын,
мынын кестир'елек көк чочок
мундай жаман неме бул?"
1055 күпүрөп кирди о ерек.
Кара кандуу, көк биттүү,
жөлөнүш сары Алмамбет,
кара кандуу, көк биттүү,

basarına érinet,
küçügüttöy kérilet,
moyndoru koykoyot,
boğokтору salaңdayt,
kazıları égiilet,
karındarı eşilet,
kéleñker çaçpak bir kuçak,
may soorida şalkıldayt,
bala kastay kalkıldayt,
küdürüdüy bilıldayt,
çıncırluu kökör koltuktap
çını kése kolğo alat,
kırk çoroğo kıldırata köp béret.
Arakı, şerbet aş içip,
ala küügö kirgen soñ,
çorolor tañ tamaşaa batkan soñ,
tüş êñkeyyip kélgen soñ,
uluu béşim bolğon soñ,
mañ-mañ ürdü Bay-töböt!
Bay-töböt ünün ukkan soñ,
'Kokuy, sérek, oñbosun!
Çı it!' dép çıga kalat déyt,
kılçayıp karap salat déyt-
kéle catat Kalmaktar!
Talağa cügü taraktap,
ıñırçağı şaraktap,
köçüp kélet Közkaman.
Astı çağın karasañ,
Korcoñ-bozdoy atı bar,
kocoğoyluu tonu bar,
kiys kaptuu kılıçı,
çotolodoy mıltığı,
urunğanı burama!
Közkaman cayın surama!
Kök-ala sakal kulcaday
kéle catat Közkaman.
Anda Sérék mıñı aytat:
'Aynalayn ay carkın, töröm,
aytкан tuuğan oşubu?
Çarığınan çañ çıғat,
çalбарınан чуу çıғat,
kéle catat cüyölöp!
Kuday kılğan téntektin
üyün körüp salğın soñ,
sürdöp kétti küyölöp!-
Bu némeni boldu?" dép,
"Üç taş tulğa bir oçok",
aynalayn ay carkın,
mıñın késtir'elek kök çoçok
munday caman néme bul?"
küpüröp kirdi o Sérék.
Kara kanduu, kök bittüü,
cölönüş sarı Almambét,
kara kanduu, kök bittüü,

evin içinde salındı,
enik gibi kuruldu,
boynunu edayla çevirip
gerdanını salladı,
karnına tohum ekilmiş,
Karnı eşilmiş,
saç örgülerinin süsü bir kucak,
tombul kalçasında şakırdıyor,
yavru kaz gibi kımıldayarak,
ceylan gibi titreyerek,
koltuğunda şarap tulumu,
elinde de çini kase,
kırk yiğide bol bol verdi.
Rakı, şerbet içip yemek yiyip,
biraz sarhoş olunca,
yiğitler şenliğe dalınca,
öğle vakti gelip de
namaz vakti olunca
bir havlamadır Bay-töböt'te!
Bay-töböt'ün havlamasını işitince
"Allah kahretsin seni!
Defol buradan, köpek!" diyerek çıktılar,
dört taraflarına baktılar,
gelmekte idi Kalmuklar!
Yük hayvanları bozkırda yankılanıp,
eyerleri şakırdayıp,
geliyordu Közkaman.
Önüne bakarsan,
Korcon-boz isimli bir atı var,
sertleşmiş gocuktan kıyafeti var,
keçe kılıflı kılıcı,
fitilli tüfeği var,
ona rastlarsan canını sıkma,
Közkaman'ın işine burnunu sokma!
Ak sakallı dağ koçu gibi,
geliyor işte Közkaman.
O zaman Serek şöyle dedi:
"Ay ışığı kıymetli efendim,
sözünü ettiğin akraban bu mu?
Çarığından toz çıkıyor,
şalvarından toz çıkıyor,
bak yayan geliyor.
Tanrı'nın yarattığı bu ateşli canın
evini uzaktan görünce,
bir damat gibi geliyor!
Bu ne demek olsa gerek?" dedi.
"Üç taş ile sacayak eder bir ocak,
canım ay ışığı,
bak bunun çükü sünnet edilmemiş.
bundan kötü ne olabilir?"
Böyle söylenerek girdi eve Serek.
Kara kanlı, mavi bitli,
dağ çaylağı Almambet,
kara kanlı, mavi bitli,

- көк-жал төбө Алмамбет
 1060 эрдин тиштеп койгон соң,
 көсүн кысып салган соң,
 'Ак булун теңге чачкан кул!' ерек туруп айтат дейт-
 'Ак булун теңге чачкан кул,
- 1065 Алтай толгон Калмактын
 эр өлтүрүп качкан кул,
 өс элине батпаган,
 аттай туйлап жатпаган,
 темирден калган ширенди,
- 1070 Көкчөдөн келген киренди,
 арам кыял шиктир кул!'-
 эркексип көсүн кысып олтурду,
 күбүрөп барып олтурду!
 Кабылан тууган Алмамбет
- 1075 'Ак-куланы тарт!' деди.
 Ак каңгы эр сырдыгаш
 Ак-кулага токутуп,
 алача көпчүк салдырып,
 алтын быштан тарттырып,
- 1080 кашка таман жеке өтүк
 темир таман үзөңгү
 теп миндиң, Эр Манас!
 Андан айттың Эр Манас:
 'Карс-карс казанат, чором,
- 1085 барың атка минер!' Чоролорду карасаң,
 аракы, шербет аш алат,
 байланып жүрдү чоролор.
 'Жаңыдан келген туугандын
- 1090 өрүлүгүн берем!' деп,
 Манас жүрдү шоодырап.
 Улуу-чынар башынан
 Кызыл-токой аягы
 Көзкамандын балдары
- 1095 алып келип түшүрдү.
 Алтай толгон Калмактан
 көчүп келген Көзкаман,
 кара курсак куругур
 аракы ичип алган соң,
- 1100 мастар болуп салган соң,
 аракы ичип алкынат,
 бала куштай талпынат!
 Энди Батыр Манас дагы айтат:
 'Төмөн кире барганда, чором,
- 1105 кыйкырык үнүң күсөгүн, чором!
 Кырктын башы, Кыргыным, чором,
 бер' ордуна сен апкел, чором!
 Сар'ала минген Алмамбет, чором,
 бер' ордуна апкел, чором,
- 1110 Бирге жасса, бир тууган, чором.
 Асылым Сыргак сен болдуң, чором,
 бери ордуна сен апкел, чором!
- көк-cal töbö Almambét
 érdin tiştep koyğon soñ,
 kösün kısıp salğan soñ,
 'Ak bulun téñge çaçkan kul!' Sérék turup aytat déyt-
 'Ak bulun téñge çaçkan kul,
 Altay tolğon Kalmaktın
 ér öltürüp kaçkan kul,
 ös éline batpağan,
 attay tuylap catpağan,
 témirden kalğan şirendi,
 Kökçödön kélgen kirendi,
 aram kıyal şiktir kul!'-
 érkeksip kösün kısıp olturdu,
 kübüröp barıp olturdu!
 Kabılan tuuğan Almambét
 'Ak-kulanı tart!' dedi.
 Ak kañğı ér sırdığaş
 Ak-kulağa tokutup,
 alaça köpçük saldırıp,
 altın bıştan tarttırıp,
 kaşka taman céke ötük
 témir taman üzöñgü
 tep mindiñ, Ér Manas!
 Andan ayttıñ Ér Manas:
 'Kars-kars kazarat, çorom,
 barıñ atka miniñer!' Çorolordu karasañ,
 arakı, şerbet aş alat,
 baylanıp cürdü çorolor.
 'Cañıdan kélgen tuuğandın
 örülügün bérem!' dép,
 Manas cürdü şoodırap.
 Uluu-çınar başınan
 Kızıl-tokoy ayağı
 Közkamandın baldarı
 alıp kélip түшүрдү.
 Altay tolğon Kalmaktan
 köçüp kélgen Közkaman,
 kara kursak kuruğur
 arakı içip alğan soñ,
 mastar bolup salğan soñ,
 arakı içip alkınat,
 bala kuştay talpınat!
 Éndi Batır Manas dağı aytat:
 'Tömön kire barğanda, çorom,
 kıkırık ünüñ küsögün, çorom!
 Kırkın başı, Kırgınım, çorom,
 bér' orduna sén apkel, çorom!
 Sar'ala mingen Almambét, çorom,
 bér' orduna apkel, çorom,
 Birge cassa, bir tuuğan, çorom.
 Asılım Sırgak sén bolduñ, çorom,
 béri orduna sén apkel, çorom!
- кыр yeleli erkek kurt Almambet,
 dudaklarını ısırdı,
 gözlerini kısıtı,
 "Gümüş parasını saçıp savuran kul!" dedi Serek ona,
 "Gümüş parasını saçıp savuran kul,
 Altay'ı dolduran Kalmuklardan
 erler öldürüp kaçan kul,
 kendi yurdunda kalmayıp,
 bir at gibi şaha kalkan,
 çekiçten fırlayan kıvılcım,
 Kökçö'den gelen pislik,
 haram işleyen rezil kul!"
 erkeksi tavırla gözünü yumup
 köpürüp oturdu (Serek).
 Kaplan doğan Almambet,
 "Ak-kula atı getir!" dedi.
 Maden işli alaca eyeri
 Ak-kula'nın üstüne vurdurdu,
 alaca bir minder koydurdu,
 altın kayışlı yuları çekti,
 değerli çizmesiyle özengiye,
 demir tabanlı üzengiye
 basıp Er Manas ata bindi.
 O zaman Er Manas dedin ki:
 "Kah kah gülen yiğitlerim,
 haydi atlara binin!"
 Hele yiğitlere bakın,
 rakı, şerbet, aş alarak,
 kuşandı yiğitler.
 "Yeni gelen akrabalara
 ikram yapayım!" deyip
 şakırdayıp Manas çıktı.
 Ulu çınarın başından
 kızıl orman ayağına,
 Közkaman'ın oğullarını,
 alıp aşağıya indirdi.
 Altay dolusu Kalmuklardan
 göçüp gelmişti Közkaman,
 bu yabancı çapkınlar hep
 rakı alıp içtiğinden,
 sarhoş olmuşlardı,
 rakıdan sallanıyorlardı,
 yavru kuş gibi sendeliyorlardı!
 Er Manas tekrar dedi ki:
 "Tepeden inerken, yiğitlerim,
 sesi pek güр, yiğitlerim!
 Kırklar başı, Kırgınım, yiğidim,
 onları yerlerine sen götür, yiğidim!
 Sarı-ala'ya binen Almambet, yiğidim,
 onları yerlerine sen götür, yiğidim,
 birlikte konaklasak da tek doğan yiğidim.
 Asılım Sırgak sen oldun, yiğidim,
 onları yerlerine sen götür, yiğidim!

- Алты ордо кылып бер, чором!
Аш кылалы калкыма, чором,
1115 ага кабар бериңер, чором!
Ак саргылдан бээ сойуп, чором,
ак сарбашыл кой сойуп, чором,
улуу түлө кылалы, чором!
Чабардарын бай кылып, чором,
1120 чабардарын май кылып, чором,
келиңе кете кигизип, чором,
кемпирге куйрук
чайнатып, чором,
барын бирдкай тең
кылып, чором,
эгине сакал койолу, чором!
1125 Эрдинен мурут алалы, чором!
Дин Бусурман кылалы, чором!'
Жаңыдан келген тууганы,
Калмактан келген тууганы
алт' ордого киргисти,
1130 эгине сакал койду дейт,
эрдинен мурут алды дейт,
бисмилланы билгизип,
дин Бусурман кылды дейт!
Дин Бусурман кылган соң,
1135 асыл тентек дагы айтат:
'Эгине сакал койуппус, чором,
эрдинен мурут алыппыс, чором,
дин Бусурман кылыппыс, чором,
аш кылалы, калкым бар, чором!
1140 Ага кабар бериңер, чором!
Ат байлабай койбосун, чором,
өкүнчүсү
болбосун, чором!
Ат байгесин айтайн, чором!
Башкы аттын байгеси, чором,
1145 алтымыш жамбы саямын, чором;
аяккы аттын байгеси, чором,
кызыл куйрук нар саям, чором!
Чочогун кесип алалы, чором,
анда Алдалап салалы, чором!
1150 Кара-буура оосында, чором,
уй каймакка семирген, чором,
сары майын кемирген, чором,
Байдын уулу Бакай-бай, чором!
Кудай дешкен дос эле, чором
1155 кадыр кismet
киш'эле, чором-
Бакайга кабар бер, чором!'
Байдын уулун чакырды,
Байдын уулу ол Бакай
улуу түлө кылды дейт.
1160 О түлөдүн башында
Ак-баңкылдай күлүктү
минип алдың, Эр Бакай,

Алты ордо кылып бэр, чором!
Аш кылалы калкыма, чором,
ага кабар бериңер, чором!
Ак саргылдан бее сойуп, чором,
ак сарбашыл кой сойуп, чором,
улуу түлө кылалы, чором!
Чабардарын бай кылып, чором,
чабардарын май кылып, чором,
келиңе кете кигизип, чором,
кемпирге куйрук
чайнатып, чором,
барын бирдкай тең
кылып, чором,
эгине сакал койолу, чором!
Эрдинен мурут алалы, чором!
Дин Бусурман кылалы, чором!'
Caңыдан келген тууганы,
Kalmaktan келген тууганы
alt' ordogo киргисти,
egine sakal koydu déyt,
érdinen murut aldı déyt,
bismillanı bilgizip,
din Busurman kıldı déyt!
Din Busurman kılğan soñ,
asil téntek dağı aytat:
'Egine sakal koyuppus, чором,
érdinen murut alippis, чором,
din Busurman kılıppis, чором,
aş kılalı, kalkım bar, чором!
Ağa kabar bériñer, чором!
At baylabay koybosun, чором,
ökünçüsü
bolbosun, чором!
At baygesin aytayn, чором!
Başkı attın baygesi, чором,
altmış cambı sayamın, чором;
ayakkı attın baygesi, чором,
kızıl kuyruk nar sayam, чором!
Çoçoğun késip alalı, чором,
anda Aldalap salalı, чором!
Kara-buura oosında, чором,
uy kaymakka sémirgen, чором,
sarı mayın kémirgen, чором,
Baydın uulu Bakay-bay, чором!
Kuday deşken dos эле, чором
kadir kismet
kiş'эле, чором-
Bakayğa kabar bér, чором!'
Baydın uulun çakırdı,
Baydın uulu ol Bakay
uluu түлө kıldı déyt.
O түлөдүн başında
Ak-baңkılday күлүктü
minip aldıñ, Эр Bakay,

Алты han çadırı kuruver, yiğidim!
Aş vereyim halkıma, yiğidim,
ona haber verin, yiğitlerim!
Ak kısarak kesin, yiğitlerim,
ak baş koyun kesin, yiğitlerim,
ulu dileklerde bulunalım, yiğitlerim!
Elçilerini zengin edeyim, yiğitlerim,
elçilerini semirteyim, yiğitlerim,
geline gelinlik vereyim, yiğitlerim,
ihtiyarına kuyruk
çiğneteceğim, yiğitlerim,
hepsine bir ikramda
bulunayım, yiğitlerim,
çenesine sakal uzatalım, yiğitlerim,
dudağından bıyığı alalım, yiğitlerim,
Biz onu müslüman kılalım, yiğitlerim!"
Bu yeni gelen akrabaları,
Kalmuklardan gelen akrabaları,
altı han çadırına koydular.
Çenesine sakal uzattılar,
dudağından bıyığı aldılar.
Bismillah'ı öğrettiler,
onları müslüman ettiler.
Onları müslüman edince,
ateşli can bu asil dedi ki:
"Çenesine sakal uzattık, yiğitlerim,
dudağından bıyığı aldık biz, yiğitlerim,
dinini müslüman kıldık biz, yiğitlerim,
halka bir aş verelim, yiğitlerim!
Herkesе haber verin, yiğitlerim!
Bağlı hiç at kalmasın, yiğitlerim,
hakkımızda söz söyleyen
kalmasın, yiğitlerim!
Koşu ödülünü söyleyeyim, yiğitlerim!
Birinci ata ödül, yiğitlerim,
altmış cambı koyuyorum, yiğitlerim,
son gelen ata ödül, yiğitlerim,
kızıl kuyruklu deve koydum, yiğitlerim!
şimdi sünnet edelim, yiğitlerim,
ederken Allah'a yalvaralım, yiğitlerim!
Kara-buura ağzında, yiğitlerim,
kaymakla semiren, yiğitlerim,
tereyağıyla beslenen, yiğitlerim,
Bay'ın oğlu Bakay-bay, yiğitlerim,
Tanrı'nın bize bir lütfudur, yiğitlerim,
kadir bilir kismetі bol
bir kişidir, yiğitlerim,
Bakay'a haber verin yiğitlerim!"
Bay'ın oğlunu çağırdı,
Bay'ın oğlu Bakay da
ulu bir dilek söyledi.
O dileğin sonunda,
yürük atın Ak-bankıl'a
bindin sen ey Er Bakay

- бала кастай калкылдап,
эл башкардың, Эр Бакай!
- 1165 Ак-кула чыкты аттардан!
Ат байгеси бүткөн соң,
журтка дилде чачкан соң,
карагайдан табыт жардырып,
ара-минен тарттырып,
- 1170 меселеңди кылдырып,
мойн турук кылдырып,
асыл жерде далдалга,
тө көтөргөн балбанга
башын бекем койдуруп,
- 1175 балта-минен бастырып,
Калмактардын чочогун
керки-минен кестирip,
Бусурман кылып койду дейт,
беш'бак намас билгизip,
- 1180 көтүнө тарат талдырып!
Куран китеп койнунда,
бир Бусурман болгон соң,
Күдрөт сөсү оосында
жаттың эле Көзкаман,
- 1185 алтынды жестей бурашып,
журтун акыл сурашып.
Меселең кылып жаткан соң,
атанып жүрүп бакырды,
Көзкамандын балдарын
- 1190 кырк чоро ар кимиши чакырды!
Аракы берди акыртып,
ат мингисти чакыртып,
жаңыдан келген тууганды
окшош сийлап чакырды.
- 1195 Бир күндөрдө болгон соң,
Көзкаман туруп мыны айтат,
балдарына деп айтат:
'Алда, балдар, кеп айтам!
Бери кара, сөс айтам!
- 1200 Үч күрөңтү Калмактан
көчүп келген жайып бар,
талага жүгүм тарактап,
ыңырчагым чарактап.
Алтай толгон
Калмакта (?),
- 1205 балдар, анда кабар укканда,
Кудай кылган Манастын
кабарын угуп көчкөндө,
келдим эле тууганга.
Келинime кете кигисти,
- 1210 кемпириме куйрук чайнатты.
Балдар, Көк-адыр чыга жайлаңар!
Чыбырата бээ байлаңар!
Курчутуп кымыс жийңар,
кутуртуп аракы жийңар!
- 1215 Эр Назар тийген кул экен-

bala kastay kalkıldap,
él başkardıñ, Êr Bakay!
Ak-kula çıktı attardan!
At baygesi бүткөн соñ,
curtka dilde чаçкан соñ,
karağaydan tabıt cardırıp,
ara-minen tarttırıp,
meseleñdi kıldırıp,
moyn turuk kıldırıp,
asil cérde daldağa,
tö kötörgön balbañga
başın bekem koydurup,
balta-minen bastırıp,
Kalmaktardın çoçoğun
kerki-minen kестirip,
Busurman kılıp koydu déyt,
béş'bak namas bilgizip,
kötünö tarat taldırıp!
Kuran kitep koynunda,
bir Busurman bolğon соñ,
Küdröt sösü oosında
cattıñ эле Közkaman,
altındı céstey buraşıp,
curtun akıl suraşıp.
Meseleñ kılıp catkan соñ,
atanıp cürüp bakırdı,
Közkamandın baldarın
kırk çoro ar kimişi çakırdı!
Arakı bérди акırtıp,
at mingisti çakırtıp,
cañıdan kélgen tuuğandı
okşoş siylap çakırdı.
Bir күndördö bolğon соñ,
Közkaman turup mıñı aytat,
baldarına dep aytat:
'Alda, baldar, kеп aytam!
Béri kara, sös aytam!
Üç күröñtü Kalmaktan
köçüp kélgen çayıp bar,
talağa cügüm taraktap,
ıñırçağım çaraktap.
Altay tolğon
Kalmakta (?),
baldar, anda kabар ukkanda,
Kuday kılğан Manastın
kabарın uğup köçkөndө,
keldim эле tuuğañga.
Kélinime kete kigisti,
kempirime kuyruk çaynattı.
Balдар, Kök-adır çıга çaylañар!
Çıbirata bee baylañар!
Kurçutup kımıs çıyñар,
kuturtup arakı çıyñар!
Êr Nazar tiygen kul éken-

yavru kaz gibi kımıldayarak,
halkın başına gittin Er Bakay!
Ataların hepsini yendi Ak-kula!
Yarış şenliğı bitince,
halka altın saçılınca,
çam tahtaları kestirip,
aralarını yardırdı,
Bismillah dedirip,
boyunlarını eğdirip,
asil doğan bir kahramana,
şöhret salan bir pehlivana,
başını sıkı tutturup,
balta ile bastırıp
Kalmukların çükünü
bıçak ile kestirdi,
böylece müslüman etti,
beş vakit namaz kıldırıp
kıcını taharet ettirdi!
Kur'an-ı Kerim koynunda
onlar müslüman olunca,
Tanrı'nın sözleri ağızında,
Közkaman
altını bakır gibi бүркүp,
halktan akıl danışıp.
Bismillah dedikten sonra
atla gezip bağırdı,
Közkaman'ın çocuklarını
kırk yiğidin her biri misafir çağırdı!
Rakı verip ağırladı,
binecek at verdi,
yeni gelen akrabalarını
hepsine aynı şekil hürmet edildi.
Böylece bir kaç gün geçince,
Közkaman yerinden kalkıp,
çocuklarına şöyle dedi:
"Dinleyin, çocuklar, bir şey diyeceğim.
buraya bakın, bir söz diyeceğim!
Üç Kalmuk kümesinden ben
göçüp geldim buraya,
yüküm bozkırda yankılanıp,
yük eyerlerim şakırdayıp.
Altay dolusu Kalmukların
yanında iken,
çocuklarım, orada haber aldım.
Hüda pesend Manas'tan.
Bu haber üzerine buraya göçtüm,
akrabalarımın yanına geldim.
Gelinlerime güzel kıyafet verdi o,
ihtiyar kadınlara kuyruk çiğnetti!
Çocuklar, Kök-adır'a çıkıp yayılın!
Genç kısırakları bağlayın,
bolca kuvvetli kırmızı yapın,
çokça güçlü rakı hazırlayın!
Er Nazar'ın sevdiği o

- Кудай кылган Манасты
 бери чакырып алыңар!
 Аракы берип салыңар!
 Ат мингизип алыңар!
- 1220 Макул сийлап салыңар!
 Аракы, шербет аш жийп,
 асыл жерден акырып,
 Батыр Манас чакырып,
 бал кайнатты Манаска.
- 1225 'Чакырам!' деп Чагалдай
 Коржоң-бозго минет дейт,
 кырк чорого барат дейт.
 Батыр тууган Манаска
 барып кебин айталбай,
- 1230 Манас типти баталбай,
 'Кырк чородон угар!' деп,
 кайта салды Чагалдай.
 Чаап келе жаткан соң,
 кырк чоро турду чогулуп.
- 1235 Кырк чоро келет кастырып,
 келе жатат бастырып.
 Төгөрөтө марады-
 асты ерек оңбосун!-
 кырк чоронун ичин карады:
- 1240 'Айналайн ай жаркын, чоро,
 асылым төрөм Кан экен,
 өзү күн жаркын, чоро,
 тооба төрөм
 Кан экен!
 Теккаси жок эчкидкай
- 1245 телмирип кантип барабыс?
 Ботосу жок төөдөй
 босоруп кантип барабыс?
 Асыл жерден желка көр,
 кабылан тууган төрөмө
- 1250 Алмамбет өзүң келе көр!
 Атка минип Алмамбет
 кабылан тууган төрөгө
 желип өзү келет дейт.
 Алтын тактуу акырга
- 1255 Сар'ала-минен түрс түштү.
 Бели (?) керим Каныкей
 түбүрт угуп алган соң,
 чынжырлуу көкөр колтуктап,
 ашкере сулуу киши экен,
- 1260 акыл артык күң экен-
 Каныкей басып чыкты дейт:
 'Айналайн ай жаркын, уул,
 өзү жакшы күн жаркын, уул,
 асты төрөм ойготпо, уул!
- 1265 Туугандын иши жаман иш, уул!
 Аракы ичип болгон соң,
 төрөмө айп болбосун!
 Жанбашы толгон ок болор,

Kuday kılğan Manastı
 béri çakırıp alıñar!
 Arakı bérıp salıñar!
 At mingizip alıñar!
 Makul siylap salıñar!'
 Arakı, şerbet aş ciyp,
 asıl cérden akırıp,
 Batır Manas çakırıp,
 bal kaydattı Manaska.
 'Çakıram!' dép Çagalday
 Korcoñ-bozgo minet déyt,
 kırk çoroğo barat déyt.
 Batur tuuğan Manaska
 barıp kébin aytalbay,
 Manas tipti batalbay,
 'Kırk çorodon uğar!' dép,
 kayta saldı Çagalday.
 Çaap kéle catkan soñ,
 kırk çoro turdu çoğulup.
 Kırk çoro kélet kastırıp,
 kéle catat bastırıp.
 Tögörötö maradı-
 astı Sérék oñbosun!-
 kırk çoronun için karadı:
 'Aynalayn ay carkın, çoro,
 asılım töröm Kan éken,
 özü kün carkın, çoro,
 tooba töröm
 Kan éken!
 Tékkasi cok éçkidkay
 télmirip kantip barabıs?
 Botosu cok töödöy
 bosorup kantip barabıs?
 Asıl cérden cėlka kör,
 kabılan tuuğan törömö
 Almambét özüñ kéle kör!'
 Atka minip Almambét
 kabılan tuuğan törögö
 cėlip özü kélet déyt.
 Altın taktuu akırğa
 Sar'ala-minen türs tüştü.
 Beli (?) kırım Kanıkéy
 tübürt uğup alğan soñ,
 çıncırлуу kökör koltuktap,
 aškere suluu kişi éken,
 akıl artık küñ éken-
 Kanıkéy basıp çıktı déyt:
 'Aynalayn ay carkın, uul,
 özü cakşı kün carkın, uul,
 astı töröm oygotpo, uul!
 Tuuğandın işi caman iş, uul!
 Arakı içip bolğon soñ,
 törömö ayıp bolbosun!
 Canbaşı tolğon ok bolor,

Hüda pesend Er Manas'ı
 buraya aşı çağırın!
 Bol rakı ile ağırlayın!
 Atlara bindirip onu,
 layıkıyla ağırlayın!"
 Rakı, şerbet, aş hazırlatıp
 asil yerden bağırıp,
 Er Manas'ı çağırıp
 bal kaydattı Manas'a.
 Çağırmaq için Çagalday
 Korcon-boz'a bindi,
 kırk yiğidin yanına gitti.
 Bahadır doğan Manas'a
 vardı söz söyleyemedi,
 Manas'ın yanına çıkamadı,
 kırk yiğitten haberi duyar diye,
 geri döndü Çagalday.
 Hemen fırlayıp gidince o,
 kırk yiğit toplandı,
 kırk yiğit gidip kıstırdı,
 varıp bastırdı.
 Atlarının ayak izleri hep yer etti.
 Fakat Serek yok olası
 kırk yiğide baktı:
 "Ay ışığı sevgili yiğitler,
 asil doğan bir efendimiz hanımız var.
 Ey gün ışığı yiğitler,
 tövbe bizim bir efendimiz,
 hanımız var!
 Tekesi olmayan keçiler gibi
 sağa sola bakınıp nasıl yola çıkarız?
 Yavrusu olmayan develer gibi
 neşesiz nasıl yola gideriz?
 Asil olan han yerinden
 kaplan doğan efendimize
 Almambet kendisi gitsin!"
 Atına binip Almambet
 kaplan doğan efendiye
 kalkıp bizzat kendisi gitti.
 Altın kakmalı kapıda
 Sarı-ala'yı durdurdu.
 Kerim olan Kanıkey
 eşinen atı iştince,
 zincirli tulumu koltuğuna alıp
 hepsinden güzel olan,
 kızların en akıllısı olan
 Kanıkey evden çıktı.
 "Canım ay ışığı oğul,
 kendi güzel, gün ışığı oğul,
 efendimizi uyandırma, oğul!
 Akrabaların işi fena iş, oğul!
 Orada rakı içilince
 efendine ayıp gelmesin, oğul!
 Kalçaları ok dolu, oğul,

- жанында чоро жок болор!
 1270 "Эки тууган урушса,
 эр теңиле табышар,
 эптеп тууган болгон соң,
 жаңыдан келген тууганга
 уят болуп кантем?" деп.
 1275 Чоролор кетер жайына,
 Бөрбөлжүн турар акырып,
 Көкчөкөз турар булкушуп,
 кекиртек саптуу чот болот
 кармап алар сабынан,
 1280 темир асыл Кабырдын
 төрөмө жаскай бергенде,
 төрөмө айп болбосун!
 Бериште тайып кетпесин!
 Өзүнөр барып ичип кел!
 1285 Болсо болсун!' дейди дейт.
 Акылман тууган кул экен,
 Алмамбет кайта желди дейт,
 кырк чорого келди дейт.
 Кырк чорого келген соң,
 1290 Алмамбет туруп айтат дейт:
 'Э, чоролор, тура тур!
 Алда, төрөм кас болуп,
 батыр төрөм мас болуп,
 Каныкей, курусун,
 1295 эртен-минен аракты
 төрөмө берип салыптыр,
 мастар болуп калыптыр!
 Аракы ичип алкынып,
 мастар болуп талпынып,
 1300 төрөм жатып калыптыр!
 Өзүбүс элка баралы!
 Тамашасын көрөлү!
 Аракы ичип келели.'
 Алмамбет аны айткан соң,
 1305 ерек туруп айтат дейт:
 'Алмамбет, кандай немесин?
 Ар качаннан бир качан
 Каныкей тилин сүүлөйсүн!
 Кылчайып карап койгондо,
 1310 бир өпкөнсүп каласын!
 Ыржайып күлүп койгондо,
 бир алгансып каласын!
 Өзүм эле барам!' дейт.
 Асты ерек оңбосун!-
 1315 Көк-чебиç-минен салды дейт.
 Бура тарта бергинче,
 Алмамбет ачуу жаман келди дейт-
 он экиден өргөн булдурсун
 тартып ийди еректи,
 1320 жагы кетти жарылып,
 кара кан кетти жайылып!
 ерек туруп ыйлайт дейт:

canında çoro çok bolor!
 "Éki tuuğan uruşsa,
 ér tēñile tabışar,
 éptep tuuğan bolğon soñ,
 cañıdan kélgen tuuğangǵa
 uyat bolup kantem?" dép.
 Çorolor kéter cayına,
 Börbölcün turar akırıp,
 Kökçököz turar bulkuşup,
 kékirtek saptuu çot bolot
 karmap alar sabınan,
 témir asıl Kabırdın
 törömö caskay bérgeñde,
 törömö ayp bolbosun!
 Béřište tayıp kétpesin!
 Özüñör barıp içip kél!
 Bolso bolsun!' déydi déyt.
 Akılman tuuğan kul éken,
 Almambét kayta céldi déyt,
 kırk çoroğó kélđi déyt.
 Kırk çoroğó kélgen soñ,
 Almambét turup aytat déyt:
 'É, çorolor, tura tur!
 Alda, töröm kas bolup,
 batır töröm mas bolup,
 Kanıkéy, kurusun,
 érten-minen araktı
 törömö bérıp salıptır,
 mastar bolup kalıptır!
 Arakı içip alkınıp,
 mastar bolup talpınıp,
 töröm çatıp kalıptır!
 Özúbüs élka baralı!
 Tamaşasın körölü!
 Arakı içip kéleli.'
 Almambét anı aytkan soñ,
 Sérék turup aytat déyt:
 'Almambét, kanday némesin?
 Ar kaçannan bir kaçan
 Kanıkéy tilin süülöysün!
 Kılçayıp karap koyğondo,
 bir öpköñsüp kalasın!
 İrcayıp külüp koyğondo,
 bir alğansıp kalasın!
 Özüm éle baram!' déyt.
 Astı Sérék oñbosun!-
 Kök-çebiç-minen saldı déyt.
 Bura tarta bérğınçe,
 Almambét açuu caman kélđi déyt-
 on ékiden örgön buldursun
 tartıp iydi Sérékti,
 çağı kétti carılıp,
 kara kan kétti cayılıp!
 Sérék turup ıylayt déyt:

yanında yiğitleri olmayacak, oğul!
 İki akraba vuruşsa, oğul,
 erlikte denk olur onlar,
 aynı kandan doğmuşlardır,
 yeni gelen akrabalarından
 korkarım zarar gelecek!
 Yiğitler çıkıp gidecekler,
 Börbölcün bağırarak,
 Kökçököz kalkarak
 süslü saplı hançerini,
 sapından yakalayacak,
 kafinin demir çeliği
 efendimize çevrilecek.
 Efendime ayıp gelmesin!
 Melek kaçıp gitmesin!
 Sen gidip iç de gel!
 En iyisi bu olacak!"
 Akıllı doğmuş bir kul olan
 Almambet de geriye döndü,
 kırk yiğidin yanına geldi.
 Kırk yiğidin yanına gelince,
 Almambet dedi ki:
 "Ey yiğitler durun,
 efendimizin hali fena,
 bahadır efendimiz sarhoş olmuş,
 kuruyası Kanıkey,
 ona erken rakı vermiş,
 asıl doğan efendimiz de
 sarhoş olup kalmış!
 Rakı içip sallanınca
 sarhoş olup kalmış,
 efendim yatıp kalmış!
 Oraya kendimiz gidelim,
 şenliklerini görelim!
 Rakıyı içip gelelim!"
 Almambet böyle deyince,
 Serek varıp dedi ki:
 "Almambet bu ne demektir?
 Söyle ne vakitten beri,
 Kanıkey'in diliyle konuşuyorsun!
 Sana göz ucuyla bir bakınca
 onu öpecek gibi oluyorsun!
 Gülümseyip tebessüm edince
 alıklaşıp kalıyorsun!
 Ben kendim ona gideyim!"
 Er Serek olmaz olası,
 Kök-çebiç adlı atına bindi,
 fakat atını döndürünce
 Almambet hiddetle koştu,
 on iki örgülü kamçıyı,
 Serek'e indirdi.
 Yanağı çatlayıp yarıldı,
 kara kan akıp yayıldı!
 Er Serek inleyip dedi ki:

- 'Кудай бардыр Калмак кул,
төрөмнүн кордук көрбөсөм,
1325 сенден кордук көк тарттым!-
Алмамбет, сага кылбасам!'
Кайта салды бу ерек,
"Алтын Мечит" акырга
Көк-чебичти байлады.
- 1330** Түбүрт укту Каныкей:
бутундагы жек'өтүк
тарсылдата басты дейт!-
Каныкей жүгүрүп чыгып келди дейт!
Асты ерек оңбосун!-
- 1335** эпчи жакта, эр жакта
түбүрттү андан угусту,
тегерене басты дейт.
Каныкейдей куругур
'Кайсы жакка кетти?' дейт.
- 1340** Асты ерек оңбосун!-
тегерене басты дейт,
үйгө кирип келди дейт.
'Барыңгы төшөк баскан кул,
мерекеге баткан кул,
- 1345** күн тийгинче жаткан кул,
шашке кылып окуйм!' деп
жаткан экен Эр Манас.
Сарыккы (?) аа Ак-олпок
этегинен тартат дейт:
- 1350** 'Акай, төрөм, не болдуң,
батыр төрөм, не болдуң?
Күндөр тийп калыптыр,
күнөгө батып калыпсын!
Окуй көргөн, ай жаркын,
- 1355** жаңыдан келген тууганың
өрүлүк кыла чакырды-
бир көөнүнө албайбы,
жаман көрүп салбайбы?
Батыр төрөм, турсаңчы!'
- 1360** Уйку сүрө көстөрдү
ачып алдың, Эр Манас,
алтын туяк жек'өтүк
ак бутуна салды дейт,
келе бото чалы кур
- 1365** белине бекем чалынды,
ак-каңгы эр сырдыгач
Ак-кулага токуду,
кашка таман жек'өтүк
темир таман үзөңгү
- 1370** [теппей] ыргып миндиң, Эр Манас!
Бастырып бара жатканда,
кылчайып карап салганда,
еректи көрө койгондо,
анда айттың, Эр Манас:
- 1375** 'Кокуй, ерек, не болду?-'
Уруштан келдиңби, ерек?

'Kuday bardır Kalmak kul,
törömnün korduk körbösöm,
sénden korduk kök tartım!-
Almambét, sağa kılbasam!'
Kayta saldı bu Sérék,
"Altın Méçit" akırğa
Kök-çébiçti bayladı.
Tübürt ukту Kanıkéy:
butundağı cék'ötük
tarsıldata bastı déyt!-
Kanıkéy cügürüp çığıp keldi déyt!
Astı Sérék oñbosun!-
épçi cakta, ér cakta
tübürttü andan ugustu,
tégerene bastı déyt.
Kanıkéydey kuruğur
'Kaysı cakka ketti?' déyt.
Astı Sérék oñbosun!-
tégerene bastı déyt,
üygö kirip keldi déyt.
'Barıñğı töşök baskan kul,
mérekege batkan kul,
kün tiyginçe catkan kul,
şaşke kılıp okuym!' dep
catkan éken Ér Manas.
Sarıkkı (?) aa Ak-olpok
éteginen tartat déyt:
'Akay, töröm, né bolduñ,
batır töröm, né bolduñ?
Kündör tiyp kalıptır,
künögö batıp kalıpsın!
Okuy körgön, ay carkın,
cañıdan kélgen tuuğanıñ
örülük kıla çakırdı-
bir köönünö albaybı,
caman körüp salbaybı?
Batır töröm, tursañçı!'
Uyku sürö köstördü
açıp aldıñ, Ér Manas,
altın tuyak cék'ötük
ak butuna saldı déyt,
kéle boto çalı kur
béline békem çalındı,
ak-kañğı ér sırdığaç
Ak-kulağa tokudu,
kaşka taman cék'ötük
témir taman üzöñgü
[téppey] ırğıp mindiñ, Ér Manas!
Bastırıp bara catkanda,
kılçayıp karap salğanda,
Sérékti körö koyğondo,
anda ayttıñ, Ér Manas:
'Kokuy, Sérék, né boldu?-'
Uruştan keldiñbi, Sérék?

"Kalmuk uşağı, Allah büyüktür,
efendim beni aşagılamadı,
sen beni aşagıladın!
Almambet, ben sana gösteririm!"
Serek geri döndü,
altın kakmalı kapıya
atı Kök-çebiç'i bağladı.
Kanıkey nal sesini duydu,
ayağındaki değerli çizmelerle
bir şangırtıyla geldi Serek!
Kanıkey evden dışarı çıktı,
olmaz olası Serek
önce kadınların sonra erkeklerin
tarafından dolandı,
evin etrafını dolaştı.
Kanıkey şaşırmişti,
"Ne tarafa gitti?" diye.
Er Serek olmaz olası
evin etrafını dolaştı,
sonra evin içine girdi.
"Yumuşak döşeğe gömülen kul,
düğün zevkine batan kul,
güpegündüz yatan kul,
ögle olmuş utan!" diye kendi kendine,
uzanmış yatıyordu Er Manas.
Oku ile ak zırhını
eteğinden çekip sarstı Serek:
"Ey Er efendim, sana ne oldu?
Bahadır efendim, ne oldu?
Bak üstüne güneş doğmuş,
sen hala yatıyorsun.
Gözünü aç bak, ay ışığı efendim,
bak yeni gelen akrabaların seni
şerefine verdikleri ziyafete çağırdılar.
Sonra darılmazlar mı?
Sana kızmazlar mı?
Bahadır efendim kalsana!"
Uykulu gözlerini
açtı o zaman Er Manas,
altın işleme çizmeleri
ak ayaklarına giydi,
deve derisinden kemerini
beline sımsıkı sardı.
Süslü alaca eyeri de
Ak-kula'ya koydurdu,
değerli çizmesini özengiye
demir tabanlı üzengiye
değirmeden ata atladı Er Manas.
Sen böylece gelirken,
göz ucuyla bakıyorken
Serek'i görüverince,
sen ona dedin ki Er Manas:
"Aman, Serek, sana ne oldu?
Vuruşmadan mı geliyorsun, Serek?"

Көрүштөн келдиңби, ерек?
Жагында болду кара кан-
бу кан кайдан болду?" дейт.

1380 Анда ерек сен айттың:

'Аты жакшы, ай жаркын, төрөм,
өзү жакшы, күн жаркын, төрөм,
бирге жассам, бир туудум, төрөм,
мен Манастан

кем эмес, төрөм!

1385 Кечке ак теңге булун чачкан кул,
Алтайлаган Калмактан,
Күнкөйлөгөн Калмактан
эр өлтүрүп качкан кул,
өс журтунда жатпаган,

1390 өс элинде батпаган,
кабылан тууган Алмамбет,
ошу кул чапты жагымды,
кара каным чыгарды!

Батыр төрөм, Эр Манас,

1395 систен кордук көрбөдүм,
Алмамбеттей Калмактан
мен кордукти көп көрдүм!
Мыны-минен турбасам,

аты жакшы, ай жаркын, төрөм,

1400 өзү жакшы, күн жаркын, төрөм,
жа Алмамбетти алып жүр,
жа-да мени алып жүр!
Ошу кулдун кордугун
мен жаман көрдүм, төрөм!

1405 Анда айттың, Эр Манас:

'Аты жакшы, ай жаркын, чором,
өзү жакшы, күн жаркын, чором,
анын бери жагында, чором,
ак сөк кандын баласы-

1410 асыл тууган Алмамбет,
ачуу келсе, сени урат,
ачуу келсе, мени урат!
Анда ээк ыйлайт:

'Кокуй, төрөм, не дейсин?-

1415 Ар качаннан бир качан
Алмамбет кебин сүүлөйсүн!
Жагынын каны жууган соң,
Батыр Манас келе жатат.
Тууганнаш аш ичип,

1420 арактары мол ичип,
тамаша кылып жаткан соң,
Кудай урду Калмакты:
аракы мастар болгон соң,
семисчилик кылган соң,

1425 кекиртектен саптуу чот болот
кармап алды сабынан,
сууруп алды кабынан,
кагып ийди Манасты-
үч таш тулга бир очок,

Көрүштөн келдиңби, Сэрэк?
Чагында болду кара кан-
бу кан кайдан болду?" дейт.

Анда Сэрэк сен айттың:

'Аты cakşı, ай carkın, töröm,
özü cakşı, күн carkın, töröm,
birge cassam, bir tuudum, töröm,
mén Manastan

kém émes, töröm!

Kéçke ak téñge bulun çaçkan kul,
Altaylağan Kalmaktan,
Künköylögön Kalmaktan
ér öltürüp kaçkan kul,
ös curtunda catpağan,

ös élinde batpağan,
kabılan tuuğan Almambét,
oşu kul çaptı çağımdı,
kara kanım çığardı!

Batır töröm, Êr Manas,
sisten korduk körbödüm,
Almambéttey Kalmaktan
mén kordukti köp kördüm!

Mını-minen turbasam,
atı cakşı, ай carkın, töröm,
özü cakşı, күн carkın, töröm,
ca Almambétti alıp cür,
ca-da méni alıp cür!

Oşu kuldun korduğun
mén caman kördüm, töröm!

Анда айттың, Êr Manas:

'Аты cakşı, ай carkın, çorom,
özü cakşı, күн carkın, çorom,
anın béri çağında, çorom,
ak sök kandin balası-

asil tuuğan Almambét,
açuu kélse, séni urat,
açuu kélse, méni urat!

Анда Сэрэк ылайт:

'Kokuy, töröm, né déysin?-

Ar kaçannan bir kaçan
Almambét kébin süülöysün!
Çağının kanı cuuğan soñ,
Batır Manas kéle catat.

Tuuğannaş aş içip,
araktarı mol içip,
tamaşa kılıp catkan soñ,
Kuday urdu Kalmaktı:
araki mastar bolğon soñ,
sémişçilik kılğan soñ,
kékirtek saptuu çot bolot

karmap aldı sabınan,
suurup aldı kabınan,
kağıp iydi Manastı-
üç taş tulğa bir oçok,

Görüşmeden mi geliyorsun, Serek?
Yanağın кара кан içinde,
bu кан nereden geldi ki?"

O zaman Er Serek dedi ki:
"Adı güzel ay ışığı efendim,
kendi güzel, gün ışığı efendim,
doğalı seninle yaşıyorum töröm,
ben Almambet'ten

kem değilim efendim!

Bütün parasını saçan kul,
Altay'daki Kalmuklardan,
Künköy'deki Kalmuklardan
er öldürüp kaçan bu kul,
Kendi evinde yapamayan,
kendi yurdunda edemeyen
kaplan doğan Almambet,
işte bu kul vurdu yanağıma,
kara kanımı akıttı!

Bahadır efendim, Er Manas,
sizden kötülük görmedim ben,
Kalmuk olan Almambet'ten,
çok kötülük gördüm ben,
artık onunla yaşamam.

Adı güzel ay ışığı efendim,
kendi güzel ay ışığı efendim,
ya Almambet'i uzaklaştır,
yahut beni uzaklaştır!
Bu kulun ettiği kötülük,
beni çok kızdırdı, efendim!"

O zaman Er Manas dedi ki:
"Adı güzel, ay ışığı yiğidim
kendi güzel, gün ışığı yiğidim,
ama o, yiğidim,
gerçek han çocuğudur,
asil doğan Almambet,
kızıp sana vurmuştur,
kızarsa bana da vurabilir!"

O zaman Serek ağlayarak:
"Aman, efendim, ne diyorsun?
Her vakit sen, her zaman
Almambet'ten taraf oluyorsun!"
Yanağındaki kanı yıkayınca,
bahadır Manas beraber gitti.

Akrabalarla yemek yiyip,
bol bol rakı içip
eğlendiler, derken
Hüda Kalmukları çarptı,
rakıdan sarhoş olunca,
adamakıllı yiyip içince
içlerinden biri güzel saplı hançeri,
sapından yakaladı,
kınından çıkardı,
Manas'a sapladı,
üç taş ile saçayak bir ocak,

1430 кестирелек көк чочок,
чот болот-минен какты дейт!
Такианын астына,
жасы мандай үстүнө
учу барып тийди'ле!

1435 Алда Таала бир Кудай
арман кылдың Эр Манас,
суу жакалай жалбысты!
Алда Таалам Күдүрөт,
не жасадың жаңгысты?

1440 Жаңгырактуу кыядан,
бу Күдрөт жаңыс кылдың уядан!
Жанбашы толгон ок болду,
жанында чоро жок болду!
Кызык ичип кеткен соң,

1445 кызык уруш болгон соң,
ал атасы Көзкаман
арасына түшкөн соң,
арачалап салган соң,
айрылып кеттиң, Эр Манас.

1450 Каныкейге барган соң,
кайтып үйгө кирген соң,
Каныкейге сен жаттың,
уйктап калдың кашында.
Эртен таң аткан соң,

1455 күн жарыгы чыккан соң,
анда турдуң, Эр Манас.
Эртен туруп дагы айтат,
Батыр Манас акырат,
чоролорду ат атынан чакырат:

1460 'Мурат-алым, Мурат-бек, чором,
мындай чапкан Куат-бек, чором,
эжемнен тууган женим, чором,
Элим, ейит, эки уул, чором,
Казактардын Каргандай, чором,

1465 Мырза, жаш уул, сен, чором,
Бөрүнүн уулу Бөрүчүм, чором,
Ак-кулам аксап кеткенде, чором,
алтын така, жес мыкты
бек такалап беричип, чором,

1470 Кенендин уулу Кен-жанбай, чором,
Коңгуроолу-байдын

Кош-абыш, чором,
Ачыктын уулу Жаш-жигит, чором,
Үмөт, Жайзаң, эки уул, чором,
төлгөчү кара Төлөгүм, чором,

1475 жорочу Кара-бадышам, чором,
Куу-чабдар минген

Эр Чалбай, чором,
түндө түлкүнүн исин
жаңылбас, чором,
Түрсүн-тайлак, Шуутум, чором,
түтөп турган мылтыкка, чором,

1480 түрс качырып урушкан, чором,

késtirelek kök çoçok,
çot bolot-minen kaktı déyt!
Takianın astına,
cası mañday üstünö
uçu barıp tiydi'le!

Alda Taala bir Kuday
arman kıldıñ Ér Manas,
suu cakalay calbıstı!
Alda Taalam Küdüröt,
né casadıñ cañğıstı?

Cañğıraktuu kıyadan,
bu Küdröt cañıs kıldıñ uyadan!
Canbaşı tolğon ok boldu,
canında çoro cok boldu!

Kızık içip kétken soñ,
kızık uruş bolğon soñ,
al atası Közkaman
arasına tüşkön soñ,
araçalap salğan soñ,
ayrılıp kéttiñ, Ér Manas.

Kanıkeyge barğan soñ,
kaytıp üygö kirgen soñ,
Kanıkeyge sén cattıñ,
uyktap kaldıñ kaşında.
Érten tañ atkan soñ,

kün carıǵı çıkkın soñ,
anda turduñ, Ér Manas.
Érten turup daǵı aytat,
Batır Manas akırat,
çorolordu at atınan çakırat:

'Murat-alım, Murat-bék, çorom,
mınday çapkan Kuat-bék, çorom,
écemnen tuuğın cenim, çorom,
Élim, Séyit, éki uul, çorom,
Kazaktardıñ Karganday, çorom,

Mırza, çaş uul, sén, çorom,
Börünün uulu Börüçüm, çorom,
Ak-kulam aksap kétkende, çorom,
altın taka, cés mıktı
bék takalap bériçip, çorom,

Kénéndin uulu Kén-canbay, çorom,
Koñguroolu-baydın

Koş-abış, çorom,
Açıktın uulu Çaş-cigit, çorom,
Ümöt, Cayzañ, éki uul, çorom,
tölgöçü kara Tölögüm, çorom,
coroçu Kara-badışam, çorom,

Kuu-çabdar mingen

Ér Çalbay, çorom,
tündö tülkünün isin
cañılbas, çorom,
Türsün-taylak, Şuutum, çorom,
tütöp turğın mıltıkka, çorom,

türs kaçırıp uruşkan, çorom,

sünnetsiz haliyle,
sapladı o hançerini,
takkesinin alt tarafına,
yüksek alnının üstüne
keskin ucunu değirdi.
Allahu Taala Tanrım
Er Manas'ı korudu,
su kıyısında alev gibi!
Allahu Taala, ey Tanrı,
neden yarattın bu yalnızı?
Yan bıraktın kayadan,
uzak koydun yuvadan,
kalçası oklarla doldu,
yanında hiç bir yiğit yoktu,
bu kadar içip kıızıınca,
kızgın vuruşmalar olunca
babaları Közkaman da
aralarına girerek,
birbirlerinden ayırdı.
Ayrılıp gittin Er Manas,
sonra Kanıkey'e gittin,
dönüp eve gelince sen,
Kanıkey ile yattın,
yanında uyuyup kaldın.
Erkenden tan ağarıırken,
gün ışığı saçılırken,
o zaman kalktı Er Manas,
böyle erkenden kalkarak
bahadır Manas haykırdı,
yiğitleri adlarıyla çağırdı:
Murat-alı, Murat-bek, yiğitlerim,
hızlı binici Kuat-bek, yiğidim,
ablamdan doğan yeğenim, yiğidim,
Elim'le Seyit, iki oğul, yiğitlerim,
Kazaklardan Karganday, yiğidim,
Mırza, genç oğul, sen de yiğidim,
Börü'nün oğlu Börüçüm, yiğidim,
Ak-kula'm aksayıp kalırsa, yiğidim,
altın nalı bakır çiviyle,
atına perçinle onu, yiğidim,
Kenen'in oğlu Ken-canbay, yiğidim,
Konguroolu-bay'ın oğlu
Koş-abış, yiğidim,
Açık'ın oğlu Çaş-cigit, yiğidim,
Ümöt, Cayzan, iki oğul, yiğitlerim,
falcı kara Tölök'üm, yiğidim,
arkadaş Kara-badışa'm, yiğidim,
Kuu-çabdar'a binen,
sen Er Çalbay, yiğidim,
gece tilki izini
şaşmadan bulan, yiğidim,
Türsün-taylak, sevgili yiğidim,
tüfekle hep nişan alan, yiğidim,
üstüne yürüyüp vuruşan, yiğidim,

- караңгыда карсактын исин
жаңылбас, чором,
Кабылан-тайлак, ай жаркын, чором!
Менин энем байбиче, чором,
бала таппай жүргөндө, чором,
1485 аргымак атты байлаган, чором,
ак бос бээ чайлаган, чором!
Меке кирип кеткенде,
Асрет Султан Пайгамбар, чором,
Менин кошчу болд'эле, чором!
1490 Бирге жасса, бир
тууган, чором,
курсакка бүссө, бир жаткан, чором,
кундакка жасса, бир жаткан чором,
ай-минен күнүнүн, чором,
бүрө-минен бүткөн кул, чором:
1495 асыл-минен болотым, чором,
бүрөө-минен бүткөн кул, чором-
асылым Сыргак, ай жаркын, чором!
Төмөнгө барганда, чором,
Кырымдын элин чапканда, чором,
1500 кыйкырык күзөп киргенсип, чором,
Боз-чолок минген
Кыргыным, чором,
Балк, Балакшан басканда, чором,
барып Төштүк чапканда, чором,
оолия журттан келгесин, чором,
1505 жатык тилдүү Ажыбай, чором!
Капырдын каны болгунча, чором,
"Бусурман кулу
болот!" деп, чором,
ак сөөк кандын баласы, чором,
асыл тууган Алмамбет, чором!
1510 Жайлмыштын иниси, чором,
Жаш-камыштын агасы, чором,
ат кайтарчы Боз-уул, чором!
Манайдын уулы Мадашым, чором,
Төгөрөк журтка адашым, чором!
1515 Көк-чебиç минген
эгим, чором!-
Бери келгин кеп айтам, чором!
Чоролордон эң кичү
Таз-баймат, чором,
жаңы казанды тес кайнат, чором!
Атка чубак күн тууду, чором,
1520 эрендер жортор күн тууду, чором!
Эриксек кулан атарбыс, чором,
эрикпесек бир мөрөйгө
батарбыс, чором!
Болжолдуунун бос
төңгө, чором,
ордо чийп саларбыс, чором,
1525 оройбой деп аларбыс, чором!
Күнөкөргө барыңар, чором,
- караңгыда карсактын исин
cañılbas, çorom,
Kabılan-taylak, ay carkın, çorom!
Ménin énem baybiçe, çorom,
bala tappay cürgöndö, çorom,
arğımak attı baylağan, çorom,
ak bos bee çaylağan, çorom!
Méke kirip kétkende,
Asret Sultan Payğambar, çorom,
Ménin koşçu bold'эле, çorom!
Birge cassa, bir
tuuğan, çorom,
kursakka büssö, bir catkan, çorom,
kundakka cassa, bir catkan çorom,
ay-minen kününün, çorom,
bürö-minen бүткөн кул, çorom:
asıl-minen bolotım, çorom,
bürö-minen бүткөн кул, çorom-
asılım Sırgak, ay carkın, çorom!
Tömöngö barğanda, çorom,
Kırımın élin чапканда, çorom,
kıykırık küzöp kirgensip, çorom,
Boz-çolok mingin
Kırınım, çorom,
Balk, Balakşan baskanda, çorom,
barıp Töştük чапканда, çorom,
ooliya curtтан kélgesin, çorom,
catk tildüü Acıbay, çorom!
Kıpırdın kanı bolğunça, çorom,
"Busurman kulu
bolom!" dép, çorom,
ak söök kandin balası, çorom,
asıl tuuğan Almambét, çorom!
Caylımştın inisi, çorom,
Caş-kamıştın ağası, çorom,
at kaytarçı Boz-uul, çorom!
Manaydın uulu Madaşım, çorom,
Tögörök curtka adaşım, çorom!
Kök-çebiç mingin
Sérégim, çorom!-
Béri kélgin kép aytam, çorom!
Çorolordon éñ kiçü
Taz-baymat, çorom,
cañı kazandı tés kaynat, çorom!
Atka çubak күн tuudu, çorom,
érender cortor күн tuudu, çorom!
Ériksek kulan atarbis, çorom,
érikpesek bir möröyğö
batarbis, çorom!
Bolcolduunun bos
töñgö, çorom,
ordo çiyр salarbis, çorom,
oroboy déр alarbis, çorom!
Künökörgö barıñar, çorom,
- karanlıkta bozkır tilkisinin izini
şaşmadan bulan yiğidim,
Kabılan-taylak, ay ışığı yiğidim!
benim annem baybiçe, yiğidim,
çocuğu olmazken, yiğidim,
semiz bir atı bağlatıp, yiğidim,
bir ak kısırak kurban etmişti, yiğidim!
Mekke'ye gittiğinde,
Hazret-i sultan peygamber, yiğidim,
bana yoldaşlık etmişti, yiğidim!
Birlikte konaklasa da doğarken
tek doğan, yiğidim,
ana rahmine tek düşen, yiğidim,
kundakta tek başına yatan, yiğidim,
ayı ayına, günü gününe, yiğidim,
benimle beraber doğan kul, yiğidim,
benim gerçek çelik güçlüm, yiğidim,
benimle beraber doğan, yiğidim,
asıl Sırgakım ay ışığı, yiğidim!
Tömön'e vardığın zaman, yiğidim,
Kırım halkını yenince, yiğidim,
yan bakıp gözünü kırparsan, yiğidim,
Boz-çolok'a binen
Kırınım, yiğidim,
Belh ile Bedehşan'a girince, yiğidim,
gidip Töştük'ü yenince, yiğidim,
evliya yurdundan geldin sen, yiğidim,
sen tatlı dilli Acıbay, yiğidim,
kafirin hanı olmaktansa, yiğidim,
müslümana kul olayım
diyen sen, yiğidim,
gerçek han çocuğu, yiğidim,
asıl doğan Almambet, yiğidim!
Cayılmış'ın küçük kardeşi, yiğidim,
Caş-kamış'ın büyüğü, yiğidim,
at sürücüsü Boz-uul, yiğidim!
Manay'ın oğlu Madaş, yiğidim,
bütün yurda dost, yiğidim!
Kök-kebiç'e binen
Serek, yiğidim,
buraya gel, diyeceğim var, yiğidim!
Yiğitlerin en küçüğü
Taz-baymat, yiğidim,
bize kazanı tez kaynat, yiğidim!
bugün atlara uğursuz bir gün, yiğitlerim,
erler için de uğursuz bugün, yiğitlerim!
Çıkıp kulan vuralım, yiğitlerim,
yahut hedefe ok
atalım, yiğitlerim,
Bolcolduu'nun mavi
tepesine, yiğitlerim,
çıkıp biz saray kuralım, yiğitlerim,
açmadan onu alalım, yiğitlerim,
Künökör'e varalım, yiğitlerim,

- күндү сурап салыңар, чором!
Жаңгасын бээ сойуңар, чором,
жакшы күнү кош чыгарып
койуңар, чором!
- 1530 Ала байрак кызыл туу, чором,
түбүн жерге сайыңар, чором,
башын көккө жайыңар, чором!
Замберекти тарс койуп, чором,
аттанып үйдөн
чыгалы, чором!
- 1535 Жаңгасын ашын ичели, чором!
Бакты-куурай баскан соң,
Күн-тийбестен ашкан соң, чором,
Калмакты көстөй жортолу, чором!
Ат семирип түс болду, чором,
- 1540 бос кыроо түшүп күс
болду, чором-
чоодырамакка кирели, чором!
Алтай толгон көп Калмак, чором,
Ай-канга ооп жатат, чором:
Күнкөй толгон кап
Калмак, чором,
- 1545 Күн-канга ооп жатат, чором-
арасын тосуп алалы, чором,
тилди кармап алалы, чором!
Тилди кармап алган соң, чором,
Калмакты чаап алалы, чором!
- 1550 Кыйраталы каласын, чором!
Йлалалы баласын, чором!
Бак ийлген бактарын, чором,
балапан кырчын чагларын, чором,
башынан күбүп түшөлү, чором!
- 1555 Жүрүп сапар жортолу, чором!"
Чоролорду карасаң,
Күнүкөргө барды дейт,
күндү сурап салды дейт.
Ала байрак кызыл туу
- 1560 түбүн жергика сайды дейт,
башын көккө жайды дейт!
емберекти тарс койуп,
аттанып үйдөн чыкты дейт!
Бар-көлдү басып өттү дейт,
- 1565 Тур-көлдү туура көштү дейт.
Казылыктын ойуна,
Кар-жаабастын бойуна,
Күн-тийбестин бойуна,
Күрөбөстүн ойуна
- 1570 Батыр Манас барды дейт.
Ҷоодырап кирип жатты дейт!
Үйдө жаткан Көкчөкөз
үч күндөн кийн билди дейт.
Үч жүс колго баш болуп,
- 1575 көтүнөн кууп жүрдү дейт.
"Ҷоодырап келе жатам!" дейт.
- kүндү surap salıñar, çorom!
Cañgasın bee soyuñar, çorom,
cakşı künü koş çığarıp
koyuñar, çorom!
- Ala bayrak kızıl tuu, çorom,
tübün cerge sayıñar, çorom,
başın kökkö cayıñar, çorom!
Zamberekti tars koyup, çorom,
attanıp üydön
çığalı, çorom!
- Cañgasın aşın içeli, çorom!
Baktı-kuuray baskan soñ,
Kün-tiybésten aşkan soñ, çorom,
Kalmaktı köstöy cortolu, çorom!
At sémirip tüs boldu, çorom,
bos kıroo түшүп күs
boldu, çorom-
çoodıramakka kireli, çorom!
Altay tolgon köp Kalmak, çorom,
Ay-kanğa oop catat, çorom:
Künköy tolgon kap
Kalmak, çorom,
- Kün-kanğa oop catat, çorom-
arasın tosup alalı, çorom,
tildi karmap alalı, çorom!
Tildi karmap alğan soñ, çorom,
Kalmaktı çaap alalı, çorom!
Kıyratalı kalasın, çorom!
İylatalı balasın, çorom!
Bak iylgen baktarın, çorom,
balapan kırçın çağların, çorom,
başınan күbүp түşölü, çorom!
Cürüp sapar cortolu, çorom!"
Çorolordu karasañ,
Kүнükörgö bardı déyt,
kүndү surap saldı déyt.
Ala bayrak kızıl tuu
tübün cergıka saydı déyt,
başın kökkö caydı déyt!
Sémberekti tars koyup,
attanıp üydön çıktı déyt!
Bar-köldü basıp öttü déyt,
Tur-köldü tuura köştü déyt.
Kazılıktın oyuna,
Kar-caabastın boyuna,
Kün-tiybéstın boyuna,
Küröböstün oyuna
Batur Manas bardı déyt.
Ҷoodırap kirip cattı déyt!
Üydö catkan Kökçököz
üç күndön kiyn bildi déyt.
Üç cüs kolgo baş bolup,
kötүнön kuup cürdü déyt.
"Ҷoodırap kéle catam!" déyt.
- havaya bakıp gelelim, yiğitlerim!
Orada bir kısrak keselim, yiğitlerim,
hayırlı günü bulup
çıkarın, yiğitlerim,
al bayrakla kızıl tuğu, yiğitlerim,
yüksek yere dikelim, yiğitlerim,
başını göğe saralım, yiğitlerim!
Topları gürlетip, yiğitlerim,
ata binip evden çıkıp
gidelim, yiğitlerim!
Yabancı aşını yiyelim, yiğitlerim,
Baktı-kuuray'a varınca,
Kün-tiybes'i aşınca, yiğitlerim,
Kalmuk yurduna dönelim, yiğitlerim,
atlarımız semirince, yiğitlerim,
beyaz kırağı düşüp güz
olunca, yiğitlerim,
çadırlara girelim, yiğitlerim!
Altay'ı dolduran Kalmuklar, yiğitlerim,
Ay Han'a tabi yaşıyor, yiğitlerim,
Künköy'ü dolduran
Kalmuklar, yiğitlerim,
Kün Han'a tabi yaşıyor, yiğitlerim,
ikisinin arasında güzleyelim, yiğitlerim,
dilden bir söz kapalım, yiğitlerim,
dilden bir söz kapınca, yiğitlerim,
Kalmukları basalım, yiğitlerim!
Şehirlerini bozalım, yiğitlerim!
Çocuklarını ağlatalım, yiğitlerim!
dolgun bahtlarını, yiğitlerim,
balaban yavrularını, yiğitlerim,
silkeleyip alaşağı edelim, yiğitlerim!
Yürüyüp yolumuza gidelim, yiğitlerim!"
Bu yiğitlere bakarsan,
Kүнökör'e gittiklerini görürsün,
gün nasıl diye bakıyorlar.
Al bayrakla kızıl tuğu,
toprağa saplamışlar,
başını göğe yaymışlar!
Topları gümbürdetip
atlanıp evden çıkmışlar!
Bar-köl'ü geçip gitmişler,
Tur-köl'e doğru dönmüşler,
Kazılık vadisine
Kar-caabas suyu boyuna,
Kün-tiybes suyu boyuna,
Küröbö vadisine
bahadır Manas varmıştı.
Çadırlarını kurdurdu!
Evde kalan Kökçököz
bunu üç gün sonra duydu.
Üç yüz orduya baş olup,
o da arkasından geldi,
"Gürültüyle geliyorum!" deyip.

- Түнү-күнү алты күн
ат урунду кылды дейт.
Көкчөкөз Калмак келди дейт.
- 1580 Эртең-минен таң атып,
энди туруп мыны айтат,
Батыр Манас кеп айтат:
'Сар'ала минген Алмамбет, чором,
менин атам Жакып-бай, чором,
- 1585 Жакып-бай-минен бир
тууган, чором,
Көзкаман как баш
келген бээм, чором?
Сар'ала минип сен желсең, чором,
Көзкамандын баласы, чором,
Көкчөкөзгө барсаң бээм, чором?
- 1590 Алтынды жестей бурап кел, чором!-
Кечке Калмактан келип
келгенде, чором,
өзү көргөн жол эл'ай, чором,
өзөндү булак суу эл'ай, чором:
анын бери жагында, чором,
- 1595 өрдөй түшүп чалсын де, чором!
Өзү жылкы тапсын де, чором!
Баштап алып жүрсүн де, чором!
Барып жайды сурачы, чором!
Эңги-деңги желди дейт,
- 1600 эңке аткандай болду дейт:
омбу-домбу желди дейт,
орд'аткандай болду дейт!
Көзкамандын баласы
Көкчөкөзгө келди дейт,
- 1605 келип жайды айткан соң:
'Эртең-минен турамыс,
батыр тууган төрөмө
эки сап болуп жүрөмүс!
Ат жаңылыш болбосун,
- 1610 эр жаңылыш өлбөсүн!
Замберекти тарс койуп,
эки сап болуп жүрдү дейт.
'Салкын-минен жүрөм!' деп,
сыртка чыгып кетти дейт.
- 1615 Көзкамандын балдары,
батыр тууган Эр Манас
кумду басып жүрдү дейт.
Кумду басып келе жасса,
карагай найза ыргады-
- 1620 Батыр Манас жыргады!
Үч-кароолдан өттү дейт,
үч күн мурун барды дейт.
Үч күндөн кийин бу жерде
Көзкамандын балдары
- 1625 атын ташыркатып салыптыр,
чарыгынан чаң чыгып,
жүдө келе жатыптыр,

- Tünü-künü altı gün
at urundu kıldı déyt.
Kökçököz Kalmak keldi déyt.
Érteñ-minen tañ atıp,
éndi turup minı aytat,
Batur Manas kęp aytat:
'Sar'ala mingen Almambét çorom,
ménin atam Cakıp-bay, çorom,
Cakıp-bay-minen bir
tuuğan, çorom,
Közkaman kak baş
kélgen beem, çorom?
Sar'ala minip sén celseñ, çorom,
Közkamandın balası, çorom,
Kökçöközügö barsañ beem, çorom?
Altındı céstey burap kél, çorom!-
Kéçke Kalmaktan kélip
kélgende, çorom,
özü körgön col él'ay, çorom,
özöndü bulak suu él'ay, çorom:
anın béri çağında, çorom,
ördöy tüşüp çalsın dé, çorom!
Özü cılkı tapsın dé, çorom!
Baştap alıp cürsün dé, çorom!
Barıp caydı suraçı, çorom!
Eñgi-déñgi celdi déyt,
eñke atkanday boldu déyt:
ombu-dombu celdi déyt,
ord'atkanday boldu déyt!
Közkamandın balası
Kökçöközügö keldi déyt,
kélip caydı aytkan soñ:
'Érteñ-minen turamıs,
batur tuuğan törömö
éki sap bolup cürömüs!
At cañılış bolbosun,
ér cañılış ölbösün!
Zamberekti tars koyup,
éki sap bolup cürdü déyt.
'Salkın-minen cüröm!' dép,
sırtka çığıp kétti déyt.
Közkamandın baldarı,
batur tuuğan Ér Manas
kumdu basıp cürdü déyt.
Kumdu basıp kéle cassa,
karağay nayza ırğadı-
Batur Manas cırğadı!
Üç-karooldan öttü déyt,
üç күн murun bardı déyt.
Üç күндөн kiyn bu cérde
Közkamandın baldarı
atın taşırkatıp salıptır,
çarığınan çañ çığıp,
cüdö kéle catıptır,

- Gece gündüz tam altı gün,
atlarını koşturdu,
Kökçököz Kalmuk geldi.
Erkenden tan ağarırken
kalkıp şu sözleri dedi,
Bahadır Manas şöyle söyledi:
'Sarı-ala atlı Almambet, yiğidim,
benim babam Cakıp-bay, yiğidim,
Cakıp-bay'ın
kardeşi, yiğidim,
Közkaman buraya
geldi, yiğidim,
Sarı-ala'na bin de yola çık, yiğidim,
Közkaman'ın oğluna, yiğidim,
Kökçököz'e git sen, yiğidim!
Altını bakır gibi бүркүп, yiğidim!
Kalmuk'tan o daha yeni
geldiği için, yiğidim,
yolları pek iyi bilir o, yiğidim,
bulak yolunu da iyi bilir, yiğidim,
o suyun beri yanından, yiğidim,
yukarı doğru çıkın, de, yiğidim,
at sürüleri bulun, de, yiğidim!
başa geçip yol göster, de, yiğidim!
başka ne lazımmış, sor, yiğidim!"
Koşa koşa yola çıktı,
yaydan fırlamış ok gibi,
vinlayarak yola gitti
yaydan fırlamış ok gibi,
Közkaman'ın çocuğu,
Kökçököz'ün yanına gitti.
Söylenecek şeyleri dedi:
"Erkenden kalkalım da biz,
bahadır doğan efendime,
ikimiz yardımcı gidelim!
Atlar yolu şaşırmasın,
erler yolu şasırp ölmesin!"
Zembereği sıkı koyup,
iki yardımcı yürüdüler,
serinlikte gitmek için
sırta çıkıp yürüdüler.
Közkaman'ın çocukları,
bahadır doğan Er Manas,
kumlu yerden yürüdüler,
kumu yürüyüp geçince,
çam mızrağı sallandı,
Bahadır Manas memnun oldu!
Sonra Üç-karool'dan geçti,
üç gün yoluna gitti,
üç gün sonra bu yerde
Közkaman'ın çocukları,
atlarını güç çektiler.
Çarığından toz çıkararak,
yorgun argın geldiler,

- үч күнү анда жатыптыр.
Анда айттың Эр Манас:
- 1630 'Көзкамандын баласы,
Көкчөкөздөй бу Калмак
кароолга барсын!' деп,
'Чалгын чалып келсин!' деп,
'Коржоң-бозду минсин" деп,
- 1635 'Кожогоймо кийсин!' деп
'Биске кабар берсин!' деп.
Батыр тууган Эр Манас,
анын жайын сураса,
кабар берген экен дейт.
- 1640 'Чалгынга баргын!' дегенде,
ичи-карды 'Шылк!' этип,
чалгынга жүрүп кетти дейт,
Алтайдагы Калмакка
аралап кирип кетти дейт.
- 1645 Калмактардын ичинде
Ай-кан турган экен дейт,
Жайзаң турат жанында,
Калдай турат кашында.
Бу Калмактын Жайзаңы
- 1650 ары-бери басыптыр,
аралап кирген Көкчөкөздү
Жайзаң көрүп салды дейт,
көрүп танып алат дейт:
'Атанын көрү Көкчөкөз
- 1655 Калмак келе жатат!' дейт.
Ай-канга карап кулдурап
кабар берип салды дейт:
'Көкчөкөздү ал!' деди,
'Ат үстүнөн көтөрүп
- 1660 Жайзаңга кошуп сал!' деди,
'Тилин сурап ал!' деди.
Ат үстүнөн көтөрүп
Көкчөкөчдү алды дейт,
Жайзаңга кошуп салды дейт,
- 1665 тилин сурап алды дейт.
Тилин сурап алган соң,
анда айттың, Көкчөкөз:
'Манас келди кырк киши,
өзүм келдим жүс киши-
- 1670 Манас Сартты саялык!
Бир өлтүрүп салалык!
Төрт катынын алайн,
төрөсү өзүм болойн!
Элиме акым түшөйн!
- 1675 Кан баласы Каныкей
нике кыйып алайн!
Көкчөкөз кабар берген соң,
Ай-кандын өзүн карасаң,
карагай найза чайлатып,
- 1680 мылтыктары шоодырап,
найзалары коодырап,

үч күнү анда catıptır.
Anda ayttıñ Ér Manas:
'Közkamandın balası,
Kökçöközdöy bu Kalmak
karoolğa barsın!' dép,
'Çalğın çalıp kélsin!' dép,
'Korcoñ-bozdu minsin" dép,
'Kocoğoymo kiysin!' dép
'Biske kabar bérsin!' dép.
Batır tuuğan Ér Manas,
anın cayın surasa,
kabar bérgen éken déyt.
'Çalğınğa barğın!' dégende,
içi-kardı 'Şılk!' étip,
çalğınğa cürüp kétti déyt,
Altaydağı Kalmakka
aralap kirip kétti déyt.
Kalmaktardın içinde
Ay-kan turğan éken déyt,
Cayzañ turat canında,
Kalday turat kaşında.
Bu Kalmaktın Cayzañı
arı-béri basıptır,
aralap kirgen Kökçöközdü
Cayzañ körüp saldı déyt,
körüp tanıp alat déyt:
'Atanın körü Kökçököz
Kalmak kéle catat!' déyt.
Ay-kanğa karap kuldurap
kabar bérip saldı déyt:
'Kökçöközdü al!' dédi,
'At üstünön kötörüp
Cayzañğa koşup sal!' dédi,
'Tilin surap al!' dédi.
At üstünön kötörüp
Kökçököçdü aldı déyt,
Cayzañğa koşup saldı déyt,
tilin surap aldı déyt.
Tilin surap alğan soñ,
anda ayttıñ, Kökçököz:
'Manas keldi kırk kişi,
özüm keldim cüs kişi-
Manas Sartı sayalık!
Bir öltürüp salalık!
Tört katının alayn,
törösü özüm boloyn!
Élime akım tüşöyn!
Kan balası Kanıkéy
nike kıyıp alayn!' Kökçököz
kabar bérgen soñ,
Ay-kandın özün karasañ,
karağay nayza çaylatıp,
mıltyktarı şoodırap,
nayzaları koodırap,

үч гүн орда kaldılar.
O zaman Manas dedin ki sen:
"Dinle Közkaman'ın oğlu
Kökçököz Kalmuk kalk da haydi,
nöbete var git sen,
etrafı dolaş da gel!
Korcon-boz adlı atına bin,
sertleşmiş gocuğunu giy,
bize oradan haber getir!"
Bahadır doğan Er Manas,
onun halini sorarsan
işte böyle emretmişti.
Onu böyle gönderince,
iki bozkırı atla geçti
gönderilen gitmiş idi,
Altay'daki Kalmukların
arasından geçip gitti.
Kalmukların ortasında
yaşıyordu bu Ay Han.
Cayzanlar vardı yanında,
karşısında Kaldaylar.
Cayzan ile Kalmuklar,
ileri geri dolaşırdı.
Aralarına gelen Kökçököz'ü
bir Cayzan bakıp görünce
hemen tanıyıp dedi ki:
"Uğursuz Kökçököz,
bizim Kalmuk geliyor, bak!"
Ay Han'a hemen koşturup
haber gönderip dedi ki:
"Kökçököz'ü al!" dedi,
"Onu bir ata bindirip
yanına bir Cayzan sal!" dedi,
"Sor da işini anla!" dedi.
Bir at üstüne bindirdiler,
Kökçököz'ü tuttular,
yanına bir Cayzan verdiler
onu sorguya çektiler,
böyle sordukları vakit,
şöyle cevap verdin Kökçököz:
"Manas geldi kırk kişi,
kendim geldim üç kişi,
Manas'ın üstüne saldıralım!
Bir öldürüp bırakalım!
Dört karısını alayım!
Efendileri ben olayım!
Halka hakim ben olayım!
Han kızı Kanıkey'i
nikah kıyıp alayım!"
Kökçököz bu haberi verince,
bak Ay Han ne yaptı gör,
mızrakları sallatıp
silahları şakırtatıp,
mızrakları getirtip,

- шамаланы чоң жагып,
шылмырданда бери кагып,
айчыгы алтын туу-минен,
1685 алты сан кара кол-минен,
колду курап калды дейт.
Көкчөкөз кайта жүрдү дейт,
Манаска жооп бербеди,
түн жамынып келди дейт,
1690 чатырына түштү дейт.
Асты жооп берген жок,
бөрү көстүү, куу мурут,
кабылан тууган Эр Манас
асабасын илинип,
1695 чатырга жакын сайылып,
көрө койдуң, Эр Манас!
Асыл жерден акырат,
Алмамбетти чакырат:
'Акырет жайдан бурачы, чором!
1700 Көзкамандын баласы, чором,
Көкчөкөздүн жайды сурачы, чором!
Чалгынга барып келгенде, чором,
жоодын жайын билиппи, чором,
елдин жайын билиппи, чором?'
1705 Атка минип желди дейт,
кабылан тууган Алмамбет
Көкчөкөзгө келди дейт,
алтынды жестей бурады,
жоодын жайын сурады.
1710 Анда айттың Көкчөкөз:
'Уй-түгүндөй көп Калмак,
жатыр экен чарбакта,
дөөлөтүнө мас болуп,
жыргап-кулап жатыры!
1715 Ошу жерден сен чапсаң,
кай жагынан сен кирсең,
олжо кылып чыккандайсын!
Жоо бөрүсү куругур
мыкыны 'Мылк!' этет,
1720 ичы-карды 'Шылк!' этет.
Келе жатат Алмамбет,
көктүү-минен ойуптур,
жылга-минен жылыптыр.
Бос кисесин чалынып,
1725 бос чепкенин жамынып
келе жатат Көзкаман,
Алмамбетти чакырды:
'Атыңнын башын бура тур, ботом,
астың бир жерге тура тур, ботом!
1730 Түндөтөн бери күйбүр-чыйбыр
көбөйдү, ботом-
каңгы баш болгон букадай, ботом,
картайганда атасы, ботом,
чатырдан бөлүп таштады, ботом!
Оңо турган иш эмес, ботом,
- шамаланы чоң чагып,
шылмырданда бери кагып,
айчыгы алтын туу-минен,
алты сан кара кол-минен,
колду курап калды дейт.
Көкчөкөз кайта жүрдү дейт,
Манаска жооп бербеди,
түн камынып келди дейт,
чатырына түштү дейт.
Асты жооп берген чок,
бөрү көстүү, куу мурут,
кабылан тууган Эр Манас
асабасын илинип,
чатырга жакын сайылып,
көрө койдуң, Эр Манас!
Асыл жерден акырат,
Алмамбетти чакырат:
'Акырет cayдан бuraчы, чором!
Көзкамандын баласы, чором,
Көкчөкөздүн cayды сурачы, чором!
Чалгынга барып келгенде, чором,
coodin cayын билippi, чором,
éldin cayын билippi, чором?'
Атка минип келди дейт,
кабылан тууган Алмамбет
Көкчөкөзгө келди дейт,
алтынды cécтey бурaды,
coodin cayын сурады.
Анда айттың Көкчөкөз:
'Уй-түгүндөй көп Калмак,
catыр éкен чарбакта,
дөөлөтүнө мас болуп,
cырҗап-кулап catыры!
Ошу cёрден сён чарсаң,
кай чагынан сён кирсең,
олco килip чыккандaysын!
Coo бөрүсү куругур
микini 'Mылк!' éтет,
ичи-kарды 'Шылк!' éтет.
Келе catат Алмамбет,
көктүү-минен ойуптур,
cылга-минен cылыптыр.
Bos кисесин чалынып,
bos чепкенин камынып
келе catат Көзкаман,
Алмамбетти чакырды:
'Атыңнын башын бura тур, botом,
астың бир cёрге тура тур, botом!
Түндөтөн бери күйбүр-чыыр
көбөйдү, botом-
каңгы баш болгон buкадай, botом,
kartayганда атасы, botом,
чатырдан бөлүп таштады, botом!
Oño турган иш éмес, botом,
- меңселемepи бол yактырып,
дөvmeleri yaptырып
накишлари алтын hilalli sancak ile,
алты кол орду ile
бир орду hazır etti.
Көкчөкөз sonra geri döndü.
Манас'a cevap vermedi,
ortalığа gece çöktü diye,
çekilip çadırına girdi.
Baktı cevap getiren yok,
kurt gözлү, kırçıl sakallı,
kaplan doğan Er Manas,
kılıcı kuşanıp,
çadırın önünde durdu,
Манас buradan bakıyordu!
Asil yerinden bağырып
Алмамбет'i çağырды:
"Yakasından yakala, yiğidim,
Közkaman'ın çocuğu, yiğidim,
Köкчөкөз'e bir sor bakalım, yiğidim,
gözcülük etmeğe gittiği yerin, yiğidim,
ordusundan haber aldı mı, yiğidim,
halkından haber aldı mı, yiğidim?"
Ата binip yel gibi gitti,
kaplan doğan Алмамбет
Көкчөкөз'ün yanına geldi,
altını bakır gibi бүркүп
дüşmanın ordusunu sordu.
Көкчөкөз o zaman dedin ki:
"İnek kılı kadar çok Kalmuk,
şenlikte toplanmışlar,
mest olmuşlar,
kadeh tokuşup, türkü çağыıyorlar!
Doğru üzerlerine varıp,
onları bir yağma etsen,
pek çok ganimet alırsın!"
Cenk yerinin bu yüce kurdu,
kalçalarını bir sarstı,
karnının içi şılkı etti.
Geliyordu Алмамбет,
yeşillikleri oyuyor,
susuz bir dere içinde kayıp gidiyor.
Boz kesesini yanına asmış,
boz cepkenini giyinmiş
Közkaman da geliyordu,
Алмамбет'i çağырды:
"Атынын башың çevir, tayım,
olduğun yerde dur, tayım!
Geceden bu yana çok
laf edildi, tayım,
kaңгы баш болгон boҗа gibi, tayım,
çok ihtiyar babası, tayım,
onu çadırından kovdu, tayım!
İyiye bir alamet değil bu tayım!"

1735 ондура-тыган жоо эмес, ботом!
Айта барчы жалгыск'ай, ботом,
ак каңгы эр сырдыгач, ботом,
Ак-кулага токутуп, ботом!
Калмакты чалып алсын, ботом!

1740 Туйгун жатып калбасын, ботом!
Уй-түгүндөй Калмак-ай, ботом
бир бастырып салбасын, ботом!
Алмамбетти ерчитип, ботом,
чалып алсын Эр Манас, ботом!

1745 Мен коркомун
Калмактан, ботом!"

Салып келдиң, Алмамбет
кабылан тууган төрөгө.
Айтты жооп сөстөрүн:
'Ар кимиси бир сүйлөгөн,

1750 мың баш букадай жаман журт экен,
атасы туруп бирд'айтат, төрөм,
уулу туруп бирд'айтат, төрөм-
чалгынды каттуу чалалы, төрөм,
өзүбүс сырын билели, төрөм!"

1755 Сар'алаа миндиң, Алмамбет,
Ак-кулаа миндиң, Эр Манас.
Түп Коконго жиберген,
тутам жерин нылдаткан,
тутам жерин сырдаткан,

1760 кош көмөкөй сыр найза
колтукка кысып алды дейт,
желбир-жулбур желекти
жерден түрүп алды дейт,
желбиретпей найзаны

1765 туура кармап салды дейт!
Алтай толгон Калмакты,
аны чалып келет дейт,
күгүм кирип күн батат,
каш карарып кеткенде,

1770 кирип келдиң Алмамбет.
Жылдыстай оттор жайлыптыр-
'Бу немеңе болду?' деп,
алт'айчыкты

туу жатат,
алты сан кара кол жатат!

1775 'Кабар берген экен!' деп,
бу жагынан булт берди,
бу жагынан жылт берди:
айл-минен чарбактын
элдер жатып алгандар!

1780 'Жерди тосуп алам!' деп,
'Тилди сурап салам!' деп,
тосуп тура калд'эле,
картайганда чалдарың
келе жатат

мөңдүлөп.

1785 Батыр тууган Алмамбет

oñdura-tığan coo émes, botom!
Ayta barçı calğısk'ay, botom,
ak kañğı ér sırdığaç, botom,
Ak-kulağa tokutup, botom!
Kalmaktı çalıp alsın, botom!
Tuyğun catıp kalbasın, botom!
Uy-tügündöy Kalmak-ay, botom
bir bastırıp salbasın, botom!
Almambétti erçitip, botom,
çalıp alsın Ér Manas, botom!
Mén korkomun

Kalmaktan, botom!"

Salıp keldiñ, Almambét
kabılan tuuğan törögö.

Ayttı coop söstörün:

'Ar kimisi bir süylögön,
mıñ baş bukaday caman curt éken,
atası turup bird'aytat, töröm,
uulu turup bird'aytat, töröm-
çalğındı kattuu çalalı, töröm,
özübüs sırın bileli, töröm!"

Sar'alaа mindiñ, Almambét,
Ak-kulaa mindiñ, Ér Manas.

Tüp Kokongo cibergen,
tutam cérin nıldatkan,
tutam cérin sırdatkan,
koş kömököy sır nayza
koltukka kısıp aldı déyt,
célbir-culbur célekti
cérden türüp aldı déyt,
célbiretpey nayzanı

tuura karmap saldı déyt!
Altay tolgon Kalmaktı,
anı çalıp kélet déyt,

kügüm kirip күн батат,
kaş kararıp kétkende,
kirip keldiñ Almambét.
Cıldıstay ottor cayıptır-
'Bu némene boldu?' dép,
alt'ayçıktı

tuu catat,

altı san kara kol catat!
'Kabar bérgeñ éken!' dép,

bu çağınan bult bérđi,
bu çağınan cılt bérđi:
ayl-minen çarbaktın
élder catıp alğandar!

'Cérđi tosıp alam!' dép,
'Tildi surap salam!' dép,
tosıp tura kald'эле,
kartayğanda çaldarıñ
kéle catat

möñdölöp.

Batır tuuğan Almambét

Bu cenk hiç uğur getirmez, tayım!
git, bunu yalnız ona söyle, tayım.
Maden çivili eyeri, tayım,
Ak-kula'ya vursun o, tayım!
Kalmuk'un etrafını sarsın o, tayım!
Beyaz atmaca ölüp gitmesin, tayım!
İnek kılı kadar çok Kalmuk, tayım,
onun üstüne çullanmasın, tayım!
Almambet'i de beraber alıp, tayım,
Er Manas buradan uzaklaşsın, tayım!
Ben korkuyorum

Kalmuk'tan, tayım!"

Sonra sen ata bindin, Almambet,
kaplan doğan efendime geldin.
ona şu cevabı verdin:

"Hepsinin söylediği birdir,
bin boğa kadar fena bir halk,
babası şunları dedi, efendim,
büyükleri de böyle dedi, efendim,
atlarla sıkı gidelim, efendim,
iş bir de kendimiz soralım, efendim!"

Sarı-ala'ya bindin Almambet,
Ak-kula'ya bindin, Er Manas.

Ta Hokand'a kadar varan,
tutacak yeri süslü olan
tutacak yeri güzel boyalı,
iki püsküllü mızrağı
koltuğuna sıkıştırdı,
yel gibi esip atını sürdü,
sonra bir yerde durarak,
mızrağını sallatmadı!

Onu elinde dimdik tuttu!
Altay'ı dolduran Kalmuklara
atını sürüp geliyordu,
güneş derine batıp da,
her taraf tam kararırken
gelip girdin sen Almambet.
Yıldızlar ateş gibi yanardı,
bu ne demekti acep böyle?

Nakışları altın hilalli altı
sancak duruyor,

altı kol ordu duruyor!
Buraya bir haber verilmiş
şakırdayıp bir yana sıçradı,
hışırtıyla öbür yana fırladı,
ağıl ile köylerin
halkı birikmiş duruyordu,
yurdu gözetlemek için
dilden bir söz kapmak için
sormağa çıktı şimdi o.
İşte yaşlı bir adamcık
"möñdö" gibi birşeyler
diyerek geliyordu.
Bahadır doğan Almambet

- он бешинде качып келген эмеспе?
 Бусурман тилин-де билет,
 Капыр тилин-де билет:
 'Мөндү, мөндү!' дед'эле,
 1790 'Жабы, жабы?' дед'эле.
 Алмамбет аны айткан соң,
 тура калдың, абышка.
 'Абышка, кайдан келесин?
 Ат сурамак келбеттен,
 1795 эр сурамак сүрнөттөн!-
 Абышка, түн жамынып келесин,
 түндө кайда барасын?
 "Ай-кан колду курайт!" деп,
 Колго келе жатабыс!
 1800 'Ай-канды жоо кайдан тийпир,
 элди кайдан чааптыр?
 Айды ошондо карасаң,
 калкандарын байлатып,
 немени көрүп не туйдуң?
 1805 Жайзандарын ойнотуп,
 Калдайларын булатып,
 Межиндерин үрөтүп,
 немени кылып жатыры?
 'Ой, ботом, ой жигит,
 1810 менден не деп сурайсын?
 Кан жаргы каттуу болд'эле,
 кайран жан таттуу болд'эле!
 Мага кылбаңар жамандык,
 "Азык алайн!" деп чыгып,
 1815 үйгө барып жатырмын!
 'Бу оттордун кашында
 малдай киши көп экен,
 тоодай үйлөп көп экен-
 бу немени болучу?
 1820 'Келеңкер чачпак келин бар,
 бойго жетккан уулу бар,
 ашкере сулуу кыстар бар,
 төрөлөрү дагы бар,
 төлөңгүтү дагы бар!
 1825 Ай-кандын кысы Алтынай
 ойн кылып жатыры!
 'Башка кебиң барба, абышка,
 башка сөзүң барба, абышка?
 'Жок, жок, кебим жок, төрөм,
 1830 картайганда абышка
 не кеп билсин-ай, төрөм?
 Батыр тууган Алмамбет
 жанындагы ак албарс
 кармап алды сабынан,
 1835 сууруп алды кабынан,
 башка келип чапт'эле,
 арка мойнун сый койду,
 башы канды жайылып!
 Казанбактай кайран баш

- он бешинде качып келген эмеспе?
 Busurman tilin-de билет,
 Kapır tilin-de билет:
 'Möndü, möndü!' déd'эле,
 'Cabi, cabı?' déd'эле.
 Almambét anı aytkan soñ,
 tura kaldıñ, abışka.
 'Abışka, kaydan kélesin?
 At suramak kélbetten,
 ér suramak sürnöttön!-
 Abışka, tün camınıp kélesin,
 tündö kayda barasın?
 "Ay-kan koldu kurayt!" dép,
 Kolğo kéle catabıs!
 'Ay-kandı coo kaydan tiyptir,
 éldi kaydan çaaptır?
 Aydı oşondo karasañ,
 kalkandarın baylatıp,
 némeni körüp né tuyduñ?
 Cayzañdarın oynotup,
 Kaldayların bulatıp,
 Mécinderin üürötüp,
 némeni kılıp catırı?
 'Oy, botom, oy cigit,
 ménden né dép suraysın?
 Kan carğı kattuu bold'эле,
 kayran can tattuu bold'эле!
 Mağa kılbañar camandık,
 "Azık alayn!" dép çığıp,
 üygö barıp catırın!
 'Bu ottordun kaşında
 malday kişi köp éken,
 tooday üylöp köp éken-
 bu némeni boluçı?
 'Kéleñker çaçpak kélin bar,
 boyğo cétkkan uulu bar,
 aşkere suluu kıstar bar,
 törölörü dağı bar,
 tölöñgütü dağı bar!
 Ay-kandın kısı Altınay
 oyn kılıp catırı!
 'Başka kébiñ barba, abışka,
 başka sözün barba, abışka?
 'Cok, cok, kébim cok, töröm,
 kartayğanda abışka
 né kép bilsin-ay, töröm?
 Batur tuuğan Almambét
 canındağı ak albars
 karmap aldı sabınan,
 suurup aldı kabınan,
 başka kélip çapt'эле,
 arka moynun sıy koydu,
 başı kandı cayılıp!
 Kazanbaktay kayran baş

- он беş yaşında kaçmamış mıydı?
 müslüman dilini de bilirdi,
 kafir dilini de bilirdi:
 "Möndü, möndü!" diye selam verdi.
 Sonra "Cabi, cabı?" dedi.
 Almambet böyle deyince,
 durakaldı ihtiyarcık.
 "Nereden geliyorsun ihtiyarcık?
 at sorulur cüssesinden,
 er sorulur terbiyesinden!
 karanlık örtmüş üstünü, ihtiyarcık,
 geceleyin nereye böyle?"
 "Ay Han bir ordu topluyor,
 biz orduya gidiyoruz!"
 "Ay Han'a düşman nereden saldırdı?
 Halkı nerede çapul yapıyor?
 Şimdi şu aya bakarsan sen,
 kalkanları beline bağlatıp,
 söyle burada neler gördün, ne duydun?
 Cayzanları yerinden oynatıp
 Kaldayları saldırtıp
 Mecinleri eğitip
 söyle burada ne yapıyor?"
 "Ey tay oğlum, yiğidim,
 benden ne diye sorarsın?
 Han yarlığı çok sıkıdır,
 canımızsa pek tatlıdır!
 Bana bir fenalık etme,
 azık alayım diye çıktım.
 Şimdi evime dönüyorum!"
 "Bu ateşlerin karşısında
 pek çok insan toplanmış,
 dağlar gibi evler kurulmuş,
 bu ne demek acep böyle?"
 "Saçı örgülü süslü gelin var,
 boyunca bir oğlu var,
 gayet güzel genç kızlar var,
 efendileri de var,
 bir çok da köleleri var!
 Ay Han'ın kızı Altınay
 orada oyun oynuyor!"
 "Başka sözün var mı, ihtiyar,
 başka bir haber var mı, ihtiyar?"
 "Yok, yok, sözüm yok, efendim,
 bu kadar yaşlı bir adam
 ne haber bilsin, efendim?"
 Bahadır doğan Almambet
 yanındaki ak kılıcı,
 yakaladı sapından,
 sıyırıp aldı kınından,
 ihtiyarın başında salladı,
 ensesini parçaladı,
 başını yere düşürdü!
 Bu kazan kadar iri baş,

- 1840 калдайып жатып калган соң,
туулгадай кайран баш
туура чаап салган соң,
батыр тууган Алмамбет
Сар'аладан түштү дейт,
1845 киймин чечип тикти дейт,
Сар'алага бөктөрдү.
Анда жаткан чалынын
тонон тоноп кийди дейт,
көнсүзүнүн белине
1850 бекем чалып алды дейт,
көнсүзүнүн көстөрүн,
көзүн ачып карады.
Сар'аланы коштотуп,
'Мен кыстарга барам!' деп,
1855 ат башындай жүрөгү
аттай туйлап батпады,
көкүрөккө жатпады.
Манаска келди Алмамбет,
Эр Манаска айтты дейт:
1860 'Асыл төрөм, ай жаркын,
өлүп кимди азайтам,
өлбөй кимди көбөйтөм? -
Өлсө, ит тереси кишимин,
өлбөсө кой тереси кишимин!
1865 Бата чалып алайн,
аткара сырын билейн,
анык сүүлөп келейн!
Батыр Манас сен айттың:
'Барсаң, бара койгун!' деп,
1870 'Сырын билип келгин!' деп.
Батыр Манас айткан соң,
ала байтал-мен чулгуй'ды,
Алтайдагы Калмакты
аралап келе жатыры.
1875 Ай-каннын кысы Алтынай,
убаалы керим (?) куругур,
ак үйүндө олтуруп,
түбүрттү угуп салды.
Кылчайып карап алд'эле-
1880 кара кандуу, көк биттү
кабылан тууган Алмамбет
түрс деп түшө калды дейт:
'Мөндү, мөндү, мөндү!' деп,
'Көркү, көркү, көркү?' деп,
1885 'Жабы, жабы, жабы?' деп,
'Алтай, алтай, алтай?' деп.
Калмак тилин билген кул
кирип келдиң, Алмамбет!
Кирип келсе Алмамбет,
1890 туура Оорбеди,
бириң эшик ачпады,
ким экенин билбеди.
Кирип келди Алмамбет,

kaldayıp catıp kalğan soñ,
tuulğaday kayran baş
tuura çaap salğan soñ,
batır tuuğan Almambét
Sar'aladan tüstü déyt,
kiymin çéçip tiktı déyt,
Sar'alağa böktördü.
Anda catkan çalının
tonon tonop kiydi déyt,
könsüzünün béline
békem çalıp aldı déyt,
könsüzünün köstörün,
közün açıp karadı.
Sar'alanı koştotup,
'Mén kıstarğa baram!' dép,
at başınday cürögü
attay tuylap batpadı,
kökürokkö catpadı.
Manaska keldi Almambét,
Er Manaska ayttı déyt:
'Asıl töröm, ay carkın,
ölüp kimdi azaytam,
ölböy kimdi köböytöm? -
Ölsö, it téresi kişimin,
ölbösö koy téresi kişimin!
Bata çalıp alayn,
atkara sırın bileyn,
anık süülöp kéleyn!
Batır Manas sén ayttıñ:
'Barsañ, bara koyğun!' dép,
'Sırın bilip kélgin!' dép.
Batır Manas aytkan soñ,
ala baytal-men çulğuy'dı,
Altaydağı Kalmaktı
aralap kéle catırn.
Ay-kannın kısı Altınay,
ubaalı kırım (?) kuruğur,
ak üyündö olturup,
tübürttü uğup saldı.
Kılçayıp karap ald'эле-
kara kanduu, kök bittü
kabılan tuuğan Almambét
türs dép түшө kaldı déyt:
'Möndü, möndü, möndü!' dép,
'Körkü, көrkü, көrkü?' деп,
'Cabi, cabı, cabı?' деп,
'Altay, altay, altay?' деп.
Kalmak tilin bilgen kul
kirip keldiñ, Almambét!
Kirip kelse Almambét,
bürö tura bérbedi,
biriñ eşik açpadı,
kim ékenin bilbedi.
Kirip keldi Almambét,

kan içinde kalınca,
bu miğfer kadar iri baş,
böyle yere fırlayınca
bahadır doğan Almambet,
Sarı-ala'dan indi,
üstünü başını çıkardı,
Sarı-ala'ya dürüp bağladı.
Orada yatan ihtiyarın
elbisesini giyindi,
şaşkının beline
bir tekme savurdu,
şaşkının gözlerini
gözlerini açıp baktı.
Sarı-ala'yı öbür ata koşup
ben kızlara varayım deyip,
at başı gibi yüreği
bir at gibi şaha kalktı,
göğsünde rahat durmadı.
Manas'a geldi Almambet,
Er Manas'a dedi ki:
"Asil efendim, ay ışığı,
ölürsem kime zararım olur,
ölmezsem kime faydam olur?
Ölürsem it derisi gibi,
kalırsam koyun postu gibi!
Düşman içine sokulayım da
sırlarını öğreneyim,
sana doğru haber getireyim!"
Bahadır Manas sen dedin:
"Peki, bin ata git, sen,
sırlarını öğren de gel!"
Bahadır Manas böyle deyince,
alaca kırsağını sürdü,
Altay'daki Kalmukların,
aralarına girdi.
Ay Han'ın kızı Altınay,
ileri görüşlü kadın,
ak çadırda oturuyordu.
At seslerini işitince,
yan gözle etrafına baktı.
Kara kanlı, mavi bitli,
kaplan doğan Almambet
pat diye atından indi:
"Möndü, möndü, möndü!" dedi,
"Körkü, көrkü, көrkü?" dedi,
"Cabi, cabı, cabı?" dedi,
"Altay, altay, altay?" dedi.
Kalmuk dilini bilen kul, sen,
içeri girdin, Almambet!
Almambet içeri girince,
kimse yerinden kalkmadı,
kimse ona kapı açmadı,
onu kimse tanımadı,
Almambet içeri girdi,

- төгөрөтө карады,
1895 үйдүн ичин карады.
 'Алтай, мөндү, көркү!' деп,
 бөрү жайын сураган жок.
 Анда айттың Алмамбет:
 'Жокчу болуп кеттим!' дейт,
1900 'Баштаг' айдын башында
 жеришип кетти жетти атан.
 Жетти атандын белгиси.-
 Желмире баскан чал буура,
 чал бууранын белгиси!
1905 Желини сүттүү куу инген,
 куу ингендин белгиси!
 Мурдуна буйла такпаган,
 мурдуна адам сыйбаган,
 жес буйлалуу нар тайлак,
1910 нар тайлактын белгиси!
 Качыргандан кайтарган
 кайра буура тартпаган,
 асий кара нар буура,
 нар бууранын билгиси!
1915 Көнөкчөк баштуу көк дөбөт
 көрбөй үрдү, билдинби?
 Жес кынжылуу куу тайган
 шимшип келди, билдинби?
 Ай-мүстүү ак кочкор
1920 жогото бердим, билдинби?
 Качыргандан кайтарган
 кара буура жоготтум-
 андай неме билдинби?
 Анда айтты кишилер
1925 'Жок, жок, жогун табылсын!
 Абуйруң жабылсын!'
 Тебичинин уулу Кара-бай
 токмок салып туруптыр-
 кабылан тууган Алмамбет
1930 токмокту сууруп алды дейт,
 Алтынайга салды дейт-
 басарына эринип,
 күчүк иттей керилип,
 басып туруп келди дейт-
1935 ак бетинен сүд'эле,
 оозун тартып ал'елек,
 бетинен кетти кара кан!
 Бетинен кессе кара кан,
 кыстын эси оод'эле!
1940 Эси ооп кеткен соң,
 жүк астына жыгылды!
 Анда айттың Алтынай:
 'Тушумдагы турчулар,
 түп этектен тутуңар!
1945 Кашымдагы сакчылар,
 как жакадан алыңар!
 Тебичинин уулу Кара-бай,

tögörötö karadı,
 üydün için karadı.
 'Altay, möndü, körkü!' dép,
 börü cayın surağan cok.
 Anda ayttıñ Almambét:
 'Cokçu bolup kettim!' déyt,
 'Baštağ'aydın başında
 cérişip ketti cétti atan.
 Cétti atandın bélgisi.-
 Célmire baskan çal buura,
 çal buuranın bélgisi!
 Célini süttüü kuu ingen,
 kuu ingendin bélgisi!
 Murduna buyla takpağan,
 murduna adam sıybağan,
 cés buylaluu nar taylak,
 nar taylaktın bélgisi!
 Kaçırğandan kaytarğan
 kayra buura tartpagan,
 asiy kara nar buura,
 nar buuranın bilgisi!
 Könökçök baştuu kök döböt
 körböy ürdü, bildiñbi?
 Cés kinciluu kuu tayğan
 şimşip keldi, bildiñbi?
 Ay-müstüü ak koçkor
 çoğoto bérdim, bildiñbi?
 Kaçırğandan kaytarğan
 kara buura çoğottum-
 anday néme bildiñbi?
 Anda ayttı kişiler
 'Cok, cok, çoğuñ tabılsın!
 Abuyruñ cabılsın!'
 Tébiçinin uulu Kara-bay
 tokmok salıp turuptır-
 kabılan tuuğan Almambét
 tokmoktu suuруп aldı déyt,
 Altınayğa saldı déyt-
 basarına érinip,
 küçük itтей kérilip,
 basıp turup keldi déyt-
 ak bétinen süd'эле,
 oozun tartıp al'elek,
 bétinen ketti kara kan!
 Bétinen kesse kara kan,
 kıstın ési ood'эле!
 Ési oop kétken soñ,
 cük astına cıgıldı!
 Anda ayttıñ Altınay:
 'Tuşumdağı turçular,
 tüp éteктен tutuñar!
 Kaşımдаğı sakçılar,
 kak cakadan alınär!
 Tébiçinin uulu Kara-bay,

etrafına bakındı,
 evin içine bakındı
 "Altay, möndü, körkü!" diyerek,
 selamını alan kimse yok!
 O zaman Almambet dedin ki:
 "Dinleyin, aramaya çıktım ben,
 Geçen ayın başında
 yedi devem yok oldu.
 Yedi devenin nişanesi:
 bir ihtiyar deve buğası,
 bu devenin nişanesi!
 Dolu memeli bir kısrak,
 bu kısrığın nişanesi!
 Burnuna kimse
 burun kısıkaçı takamadı,
 burun kısıkaçı bakırdan deve,
 bu devenin nişanesi!
 Çağırınca gelmemesi,
 yerinden dönmemesi,
 asi kara buğa,
 bu devenin nişanesi!
 Uzun kafalı kır köpek,
 insan görmeden havladı, gördünüz mü?
 Bu bakır tasmalı köpek
 koklayarak geldi, gördünüz mü?
 Ay boynuzlu bir de ak koç,
 kurbanlığım, gördünüz mü?
 Bugün eve götürürken
 kara bir aygır kaybettim,
 onu siz gördünüz mü?"
 O zaman adamlar dedi ki:
 "Yok, yok, kaybolan bulunsun,
 şerefın temizlensin!"
 Tebiçi'nin oğlu Kara-bay
 tokmak sallayıp dururdu,
 kaplan doğan Almambet,
 bu tokmağı çekti aldı,
 Altınay'a fırlattı,
 olduğu yerde çevrilip bu,
 yavru köpek gibi gerildi,
 onu basıp yakaladı,
 ak yüzünden öptü onu,
 daha ağzını çekmeden,
 yüzünden kanlar boşandı,
 böyle kara kan akarken,
 kız kendini kaybetti.
 Kendisini kaybedince,
 yüklerin altına yığıldı!
 O zaman Altınay dedin ki:
 "Önümdeki muhafızlar,
 arka eteğinden tutun şunu!
 Yanımdaki nöbetçiler,
 yakasından tutun şunu!
 Tebiçi'nin oğlu Kara-bay,

эшикти бекем башыңар,
акрет жайдан бураңар,
1950 бу жигиттин жайын сураңар!
Тиштеп алды бетимди,
шимшип алды этимди!
Эсим ооды бу жерде!
Тушундагы турчулар
1955 түп этектен туттулар!
Кашындагы сакчылар
как жакадан алдылар!
Алмамбеттей чорону
анда кармай алды дейт-
1960 'Алтай, мөндү, сен кимсин? .
Адам, көркү, сен кимсин?
Кокуй, жабы, сен кимсин?'
'Мөндү, мөндү, мен мында!
Жабы, жабы, мен мында!
1965 Алтай, алтай, мен мында!
Колун силкип алды дейт-
колун силкип алган соң,
кыйн болду Калмактар.
Жес канжаны алды дейт,
1970 түндүк жабуун' тартты дейт,
жес канжага салды дейт,
туура тиштеп алды дейт,
барпыратма кууларды
баса кармап салды дейт,
1975 отко малып алды дейт,
канжа тартып алды дейт!
Түтүн кетти асманга,
от башында даңканды
ыргыта жиберди дейт,
1980 күл асманга чыкты дейт!
Ай караңгы түн болду,
ким экенин билбеди!
Караңгыда Калмактар
жогортон кармап салды дейт,
1985 алаасынан ык калды дейт-
Алмамбет өтүп кетти дейт,
ала байтал минди дейт,
тың чаптыра калд'эле.
Эк'экиден укулайт
1990 караңгы үйдүн ичинде,
Калмактар өс өзүнөн нукулайт!
Эк'экиден чайлашып,
бир бирин байлашып,
Калмактар жатат үйдүн ичинде!
1995 Кабылан тууган Алмамбет
тышкартын эмди чакырды:
'Кокуй, мөндү, мен мында,
алда, жабы, мен мында,
адам, көркү, мен мында,
2000 Алда, сайн, мен мында!
Кой эти бышым болгон соң,

эшикти бékem başıñar,
akret caydan burañar,
bu cigittin cayın surañar!
Tiştep aldı bétimdi,
şimşip aldı étimdi!
Ésim oodı bu cérde!
Tuşundağı turçular
tüp étekten tuttular!
Kaşındağı sakçılar
kak cakadan aldılar!
Almambéttey çoronu
anda karmay aldı déyt-
'Altay, möndü, sén kimsin?
Adam, körkü, sén kimsin?
Kokuy, cabı, sén kimsin?'
'Möndü, möndü, mén mında!
Cabı, cabı, mén mında!
Altay, altay, mén mında!
Kolun silkip aldı déyt-
kolun silkip alğan soñ,
kıyn boldu Kalmaktar.
Cés kancanı aldı déyt,
tündük cabuun' tarttı déyt,
cés kancağa saldı déyt,
tuura tiştep aldı déyt,
barpıratma kuulardı
basa karmap saldı déyt,
otko malıp aldı déyt,
kanca tartıp aldı déyt!
Tütün kétti asmañga,
ot başında dañkandı
ırğıta ciberdi déyt,
kül asmañga çıktı déyt!
Ay karañgı tün boldu,
kim ékenin bilbedi!
Karañgıda Kalmaktar
çoğorton karmap saldı déyt,
alaasınan ık kaldı déyt-
Almambét ötüp kétti déyt,
ala baytal mindi déyt,
tıñ çaptıra kald'эле.
Ék'ékiden ukulayt
karañgı üydün içinde,
Kalmaktar ös özünön nukulayt!
Ék'ékiden çaylaşıp,
bir birin baylaşıp,
Kalmaktar catat üydün içinde!
Kabılan tuuğan Almambét
tışkartın émdi çakırdı:
'Kokuy, möndü, mén mında,
alda, cabı, mén mında,
adam, körkü, mén mında,
Alda, sayn, mén mında!
Koy éti bışım bolğon soñ,

kapıyı sıkı kapayın,
yakasından yakalayın,
yiğidin kim olduğunu sorun!
Yüzümü ısırdı o benim,
çimdikleđi etimi!
Aklım başımdan gitti!"
Karşıdaki durucular,
arka eteğinden tuttular!
yanındaki nöbetçiler,
yakasından tuttular!
Almambet yiğidi onlar
hemen yakaladılar:
"Altay, möndü, sen kimsin?
Adam, körkü, sen kimsin?
Kokuy, cabı, sen kimsin?"
"Möndü, möndü, ben buradayım!
Cabı, cabı, ben buradayım!
Altay, altay, ben buradayım!"
Kolunu silkip kurtardı.
Kolunu silkip kurtarınca,
Kalmukların işi fena oldu.
Bakır bir boru aldı,
baca örtüsünü çekti,
bakır boruya soktu,
dişleriyle sımsıkı tuttu,
bir yığın da kor aldı,
tuttu, sıkıca bastı,
ateşin üstüne koydu,
sonra boruya üfledi!
Duman göklere çıktı,
sonra maşayı alarak
ateşi alt üst etti o,
külü göklere çıkardı!
Karanlık bir gece oldu,
kimse kimseyi göremez oldu!
Karanlıkta Kalmuklar,
yukarıdan yakaladılar,
alt tarafta açık vardı,
Almambet buradan kaçtı,
alaca kısırağına bindi,
atını sür'atle koşturdu,
ikişer ikişer yakalaşan,
karanlık evin içinde,
Kalmuklar birbirini vuruyordu,
iki iki döğüşüyordu,
birbirlerini yakalıyordu,
Kalmuklar evde böyle ediyordu!
Kaplan doğan Almambet,
dışarıdan şöyle bağıırıyordu:
"Kokuy, möndü, ben buradayım,
işte, cabı, ben buradayım,
bak, körkü, ben buradayım,
işte, sayın, ben buradayım,
koyun eti pişmiş olunca,

- кордук болуп, Алтынай!
Кесик болгон кемедей
кекиртегин сосуптур,
2005 басып турдуң, Алтынай!
Алтынай туруп айтат дейт:
'Жалалы жигит билдинби,
кыпча белдүү, кызыл жүс,
кыска жакын кул экен!
2010 Өзү сырдуу кул экен,
көзү сырдуу кул экен!
Эшиктен кирип келгенде,
мен кара бет ордумдан
үч косколуп токтодум.
2015 Керегедө кулак бар!-
Кеңешчи болсоң, рак бар!-
Мен коркомун уулдан!
Анын бери жагында
баштаг'айдын башында
2020 жеришип кеткен жети атан,
жет'атекем турбайбы?
Желмире баскан чал буура
Ай-кан атам турбайбы?
Желини сүттү куу инген
2025 Ак-каныш энем турбайбы?
Мурундан буйда такпаган,
мурундан адам сыйбаган
жес буйлалуу нар тайлак
Алтынай бейбак турбайбы?
2030 Көнөкчөк баштуу көк дөбөт,
көрбөй үрдү дегени-
"Көзкамандын Көкчөкөз
келип кабар берди!" деп-
келече кылган турбайбы?
2035 Ай-мүүстүү ак кочкор
Ажыбай турбайбы?
Качыргандан кайтарган
кара буура дегени-
Кабылан Сыргак турбайбы?
2040 Кароолды калың койсун де!
Чоң колду черик (?) салсын де!
Сакыт болуп турсун де!
Алтынай аны айткан соң,
Алмамбет дагы айтат:
2045 'Белги салдым бетиңе,
кабар салдым четиңе!-
Таң түңкүйүп атканда,
тараса жылдыс батканда,
эңген-ээси бийк бос ордо
2050 эңкейип аттап сен өссөң,
ач билектен албасам,
ат көтүнө салбасам,
алып олжо кылбасам...!
Таң түңкүйүп атканда,
2055 тараса жылдыс батканда,

korduk bolup, Altınay!
Késik bolğon kémedey
kékirtegiñ sosuptur,
basıp turduñ, Altınay!
Altınay turup aytat déyt:
'Calalı cigit bildiñbi,
kıpça béldüü, kızıl cüs,
kıska cakın kul éken!
Özü sırduu kul éken,
közü sırduu kul éken!
Éşikten kirip kélgende,
mén кара бét ordumdan
üç koskolup toktodum.
Kéregede kulak bar!-
Kéñeşçi bolsoñ, rak bar!-
Mén korkomun uuldan!
Anın béri çağında
baştağ'aydın başında
cérişip kétken céti atan,
cét'atekem turbaybı?
Célmire baskan çal buura
Ay-kan atam turbaybı?
Célini süttü kuu ingen
Ak-kanış énem turbaybı?
Murundan buyda takpağan,
murundan adam sıybağan
cés buylaluu nar taylak
Altınay beybak turbaybı?
Könökçök baştuu kök döböt,
körböy ürdü dégeni-
"Közkamandın Kökçököz
kélip kabар bérди!" dep-
kéleçe kılğan turbaybı?
Ay-müüstüü ak koçkor
Acıbay turbaybı?
Kaçırğandan kaytarğan
kara buura dégeni-
Kabılan Sırgak turbaybı?
Karooldı kalıñ koysun dé!
Çoñ koldu çerik (?) salsın dé!
Sakit bolup tursun dé!
Altınay anı aytkan soñ,
Almambét dağı aytat:
'Bélgi saldıм bétіñe,
kabар saldıм çetіñe!-
Tañ tüñküyüp atkanda,
tarasa cıldıs batkanda,
éñgen-eesi biyk bos ordo
éñkeyip attap sén össöñ,
aç bilekten albasam,
at kötünö salbasam,
alıp olco kılbasam...!
Tañ tüñküyüp atkanda,
tarasa cıldıs batkanda,

hakir oldun, Altınay!
Hurda bir gemi gibi
gırtlağından ses çıkmıyor,
ezildin işte, Altınay!"
Altınay dedi ki:
"Böylesine fena bir yiğit gördünüz mü?
İnce belli, pembe yüzlü,
kıza benzer bir köle idi!
Özü güzel köledir o,
gözü güzel köledir o!
Kapıdan içeri girince
zavallı ben ayağa kalktım,
üç adım atıp durdum.
Yurt duvarında kulak var!
Bana akıl verecekler uzakta!
Ben korkarım bu oğuldan!
Ondan sonra üstelik
geçen ayın başında,
yedi deven yok olmuş,
yedi atam değil midir?
Sarsak olan koca aygır,
Ay Han babam değil mi?
Memesi süt dolu inek
Ak-kanış anam değil mi?
Burnuna kazık takılmayan,
burnuna delik açılmayan
kazığı bakır olan deve,
zavallı Altınay değil mi?
Uzun kafalı kır köpek de
bakmadan havlayan bu it,
Közkaman oğlu Kökçököz değil mi?
Gelip haber verdi diye,
hain sayılmadı mı?
Ak boynuzlu ak koç da
Acıbay değil midir?
Eve geri götürülen
kara boğa dediğin,
kaplan Sırgak değil mi?
Sık karakollar konulsun
ordu da hazır tutulsun,
sessiz olup dursun, de!"
Altınay böyle deyince
Almambet dedi ki:
"İşaret koydum yüzüne,
haber getirdim ben size,
tan ağarıp atarken,
Terazi yıldızı batarken
büyük kapılı ak saraydan,
eğilerek sen çıkarken,
ince bileğinden tutmazsam
at üstüne atmazsam,
seni esir etmezsem...!
Tan ağarıp atarken,
Terazi yıldızı batarken,

- түбүн жерге саямын,
башын көккө жаямын!
Эңген-ээси бийк бос ордо
эңкейип аттап сен өссөң,
2060 кан башын кара кыламын,
кырк чорого соогат
кармап беремин!
Жардаңың жара болгон соң,
жакшылык жериң кайда бар?
Өктөмүм көп болгон соң, /
өлбөгөн жериң кайда бар?"
- 2065** Ала байталды тартып
Алмамбет жүрүп кетти дейт.
Кабылан тууган Манаска
алты капка чарбактын
арасында келди дейт.
- 2070** Манастын куш уйкусу келди дейт,
бактасы карыш Ак-олпок
айкарадан салыптыр,
уктап турган экен дейт.
Ат түбүртүн уккан соң,
2075 айбан-да болсо Ак-кула
кылчайып карап салды дейт.
Алмамбетти таныды,
окуранып ирд'эле-
Ак-куланын үстү-минен ойгонду!
- 2080** Салам айттың Алмамбет:
'Асаламнын салам,
ай жаркын, төрөм!' /
'Алоодан элейким салам,
ай жаркын, чором!' /
Алтай толгон Калмакты, чором,
аралап келе жатасын, чором!
- 2085** Айтчы, кебиң угамын, чором:
сүүлөчү, сөзүң тыңшаймын, чором!
Алмамбет туруп айтат:
'Соогат, соогат, ай жаркын, төрөм!' /
'Болсун, болсун,
Алмамбет, чором!'
- 2090** 'Ай-кандын кысын Алтынай, төрөм,
аны бергин соогатка, төрөм!
Ашкере сулуу киш'экен, төрөм,
акылы артык бал'экен, төрөм,
абыдан макул киш'экен, төрөм!-
- 2095** Ошуну мага соогат бер, төрөм!' /
'Аталыктан дагы андай, чором,
Кара-бөрүктөн дагы андай, чором?' /
'Аталыктан анч'өөдө, төрөм,
Кара-бөрүктөн дагы өөдө, төрөм!
- 2100** Кан баласы Каныкей, төрөм,
кандай көрсөң, андай көр, төрөм!' /
'Ойноп айтпаң, Алмамбет, чором-
дин Бусурман, дин Капыр,
Каныкейге кандай неме окшогон?"

tübün cerge sayamın,
başın kökkö cayamın!
Eñgen-eesi biyk bos ordo
eñkeyip attap sen össöñ,
kan başın kara kılamın,
kırk çoroğo sooğat
karmap béremın!
Cardañıñ cara bolğon soñ,
caqsılık cériñ kayda bar?
Öktömüm köp bolğon soñ, /
ölbögön cériñ kayda bar?"

Ala baytaldı tartıp
Almambét cürüp ketti déyt.
Kabilan tuuğan Manaska
altı kapka çarbaktın
arasında kélđi déyt.
Manastın kuş uykusu kélđi déyt,
baktası karış Ak-olpok
aykaradan salıptır,
uktap turğan éken déyt.
At түbürtün ukkan soñ,
ayban-da bolso Ak-kula
kılçayıp karap saldı déyt.
Almambétti tanıdı,
okuranıp ird'эле-
Ak-kulanın üstü-minen oyğondu!

Salam ayttıñ Almambét:
'Asalamnın salam,
ay carkın, töröm!' /
'Aloodan eleykim salam,
ay carkın, çorom!' /
Altay tolğon Kalmaktı, çorom,
aralap kéle catasın, çorom!
Aytçı, kébiñ uğamın, çorom:
sүүлөçü, sözün tıñşaymın, çorom!"

Almambét turup aytat:
'Sooğat, sooğat, ay carkın, töröm!' /
'Bolsun, bolsun,
Almambét, çorom!'

'Ay-kandın kısın Altınay, töröm,
anı bérğın sooğatka, töröm!
Aşkere suluu kiş'éken, töröm,
akılı artıq bal'éken, töröm,
abıdan makul kiş'éken, töröm!-

Oşunu mağa sooğat bér, töröm!' /
'Atalıktan dağı anday, çorom,
Kara-börüktön dağı anday, çorom?' /
'Atalıktan anç'öödö, töröm,
Kara-börüktön dağı öödö, töröm!
Kın balası Kınıkéy, töröm,
kanday körsöñ, anday kör, töröm!' /
'Oynop aytpañ, Almambét çorom-
din Busurman, din Kapır,
Kınıkéyge kanday néme okşoğon?"

tuğumun direğini yere saplarım,
başını göğе yayarım ben!
Büyük kapılı yurt sarayından
eğilerek sen çıkarken,
hanlığının talihini karartıp
kırk yiğide seni
ganimet veririm!
Cesaretin elde gidince
penahı nerede bulacaksın?
Benim hışmım artınca /
ölümün mukadder değil mi?"

Alaca kırsağı sürüp
Almambet çekip gitti.
Kaplan doğan Manas'a gelip,
altı kapılı kalenin
içine girdi.
Manas uyukluyordu,
sık dokunmuş ak zırhını
üstüne örtmüş
uyuyordu.
At seslerini işitince,
hayvan da olsa, Ak-kula
etrafına baktı,
Almambet'i tanıdı,
sevinç içinde kişnedi,
Ak-kula'nın sesinden uyandı kahraman!
Selam verdin sen, Almambet:
"Selamunaleyküm,
ay ışığı, efendim!"

"Aleykümselam,
ay ışığı, yiğidim!
Altay dolusu Kalmukların, yiğidim,
arasından geçip geldin, yiğidim!
Anlat, sözünü dinleyeyim, yiğidim,
konuş, sözünü işiteyim, yiğidim."
Almambet dedi ki:
"Elçi müjdesi ver, ay ışığı, efendim!"

"Olur, olur
Almambet, yiğidim!"

"Ay Han'ın kızı Altınay'ı, efendim,
elçi bahşişi ver, efendim!
Son derece tatlı bir kız, efendim,
çok da akıllı, efendim,
çok da anlayışlı, efendim!
Onu bana ödül ver, efendim!"

"Atalık'tan da güzel mi, yiğidim?
Kara-börük'ten de güzel mi, yiğidim?"

"Atalık'tan çok üstün, efendim,
Kara-börük'ten de üstün, efendim!
Han kızı Kınıkéy, efendim,
nasıl bilirsен o da öyle, efendim!"

"Oyun etme, Almambet, yiğidim,
müslüman olsun kafir olsun,
Kınıkéyge kanday néme okşoğon?" Kınıkéy'e kim benzeyebilir?"

- 2105 Алмамбет туруп айтат дейт:
 'Ошуну калптар мен айссам, төрөм,
 кабыргамдан кагынып, төрөм,
 кан түкүрүп өлөйн, төрөм!
 Талага сапар чыккалы, төрөм,
- 2110 нечендер калпты айткамын, төрөм?"
 'Андай болсо, ай жаркын, чором,
 Аталыктай бар болсо, чором,
 "Ала койгун!" дейр элем, чором,
 Кара-бөрүктөй бар болсо, чором,
- 2115 "Кармап алгын!" дейр элем, чором!
 Кан баласы Каныкей, чором,
 Каныкейдей бар болсо, чором,
 Кан иең-мен талашпа, чором!'
 'Ошу кайсы барлыгың, төрөм?
- 2120 Кай мага олжо
 талашып, төрөм,
 бу-да кайсы тардыгын, төрөм?
 Жер дебеймин Таласты, төрөм,
 эр дебеймин Манасты, төрөм:
 суу ичпеймин Таластан, төрөм,
- 2125 көөнүм калды Манастан, төрөм!
 Мен Таласты кечпесем, төрөм,
 мен Манастан кетпесем, төрөм!
 Жаңагы айткан сөс кана, төрөм,
 мурдагы айткан сөс кана, төрөм?
- 2130 Ошу кайсы кыялың, төрөм,
 кыялыңдан
 уялдым, төрөм!
 Анын бери жагында, төрөм,
 атам куда болбосо, төрөм,
 энем кулдук урбаса, төрөм...'
- 2135 'Атаң куда болбосо, чором,
 энең кулдук урбаса, чором...
 Ойноп айтак, ай жаркын, чором!
 Ала койгун Алтынай, чором!'
 Карс-карс күлүп жиберди.
- 2140 Кайтып жүрдү чорого.
 Чоролорго келген соң,
 Батыр Манас айтат дейт:
 'Мында турган кырк чором,
 соотты жийдим сен үчүн,
- 2145 сайышып өлгүн мен үчүн!
 Кылышты жийдим сен үчүн,
 кырылышкын мен үчүн!'
 Эртең-минен турду дейт,
 Боз-чолокту минген Кыргын-чал
- 2150 туу карматып койду дейт.
 'Туу жыгылып калат', дейт,
 'тушманга колтук ачат!' дейт.
 Боз-чолоктун бутуна
 Орус кишен салды дейт.
- 2155 Семберекти тарс койуп,
 Манастан ураан чакырып,
- Almambét turup aytat déyt:
 'Oşunu kalptar mén ayssam töröm,
 kabırğamdan kağınyp, töröm,
 kan tükürüp ölöyn, töröm!
 Talağa sapar cıkkalı, töröm,
 neçender kalptı aytkamın, töröm?"
- 'Anday bolso, ay carkın, çorom,
 Atalıktay bar bolso, çorom,
 "Ala koyğun!" déyr élem, çorom,
 Kara-börüktöy bar bolso, çorom,
 "Karmaп alğın!" déyr élem çorom!
- Kan balası Kanıkéy, çorom,
 Kanıkéydey bar bolso, çorom,
 Kan ieñ-men talaşpa, çorom!'
 'Oşu kaysı barlığıñ, töröm?
- Kay mağa olco
 talaşıp, töröm,
 bu-da kaysı tardığın, töröm?
 Cér débeymin Talastı, töröm,
 ér débeymin Manastı, töröm:
 suu içpeymın Talastan, töröm,
 köönüm kaldı Manastan, töröm!
- Mén Talastı kécpesem, töröm,
 mén Manastan kétpesem, töröm!
 Cañağı aytkan sös kana, töröm,
 murdağı aytkan sös kana, töröm?
 Oşu kaysı kıyalıñ, töröm,
 kıyalıñdan
 uyaldım, töröm!
- Anın béri çağında, töröm,
 atam kuda bolboso, töröm,
 énem kulduk urbasa, töröm...'
 'Atañ kuda bolboso, çorom,
 éneñ kulduk urbasa, çorom...
 Oynop aytak, ay carkın, çorom!
 Ala koyğun Altınay, çorom!'
 Kars-kars külüp ciberdi.
- Kaytıp cürdü çoroğo.
 Çorolorğo kélgen soñ,
 Batır Manas aytat déyt:
 'Mında turğan kırk çorom,
 soottı ciydım sén üçün,
 sayışıp ölgün mén üçün!
- Kılıştı ciydım sén üçün,
 kırılışkın mén üçün!'
 Érteñ-minen turdu déyt,
 Boz-çoloktu mingen Kırğın-çal
 tuu karmatıp koydu déyt.
- 'Tuu cıgılıp kalat', déyt,
 'tuşmanğa koltuk açat!' déyt.
 Boz-çoloktun butuna
 Orus kişen saldı déyt.
- Semberekti tars koyup,
 Manastap uraan çakırıp,
- Almambet de dedi ki.
 "Sözlerim yapmacık ise, efendim,
 kaburgam kırılınsın, efendim,
 kan tükürüp öleyim, efendim,
 boz kırlara çıkayım, efendim,
 yapınacak söz söyledimse, efendim!"
- "Öyle ise ay ışığı, yiğidim,
 Atalık'a benziyorsa, yiğidim,
 alıkoy kendine, yiğidim,
 Kara-börük'e benziyorsa, yiğidim,
 getir de al kendine onu, yiğidim,
 han çocuğu Kanıkey, yiğidim,
 Kanıkey'e benziyorsa, yiğidim,
 hanınla dalaşma, yiğidim!"
- "O nasıl senin olur, efendim?
 Bu ganimeti elimden
 niçin alıyorsun, efendim?
 Neden bu kadar harissin, efendim?
 Yer demem ben Talas'a, efendim,
 er demem ben Manas'a, efendim,
 su içmem ben Talas'tan, efendim,
 kalbim kırıldı Manas'a, efendim,
 ben Talas'tan gitmezsem, efendim,
 ben Manas'tan vaz geçmezsem, efendim!
- Eskiden ettiğin sözler nerede, efendim?
 Geçmişte ettiğin sözler nerede, efendim?
 Aklından neler geçiyor, efendim,
 bu aklından geçenlerden
 utandım, efendim!
- Sonra, bundan başka, efendim,
 babam talip olmadıysa, efendim,
 anam kız istemediysse, efendim...!"
- "Baban talip olmadıysa, yiğidim,
 anan kız istemediysse, yiğidim...
 Şaka ettim, ay ışığı, yiğidim!
 Alıkoy Altınay'ı, yiğidim!"
- Kah kah gülmeye başladı,
 kalkıp yiğitlere gitti.
 Yiğitlere gelince
 bahadır Manas dedi ki:
 "Burada duran kırk yiğidim,
 zırhlar yığdım sizin için,
 vuruşup ölün benim için!
 kılıç yığdım sizin için
 kılıç sallayın benim için!"
- Sabah erkenden kalkarak,
 Boz-çolok'a binen Kırğın-çal'ın
 eline tuğu verdirdi.
 Tuğ yere düşerse
 zaafımızı düşman görür, diye.
 Boz-çolok'un ayağına,
 Rus pa-bendi vurdurdu.
 Topu gürlетip,
 Manas diye haykırarak

уй-түгүндөй көп Калмак
чабуун койуп жиберди!
'Алда, төрөм, жоо кашты,
2160 тооба, төрөм, жоо кашты!' 'Аламан, чором, аламан,
Таламан, чором, таламан!' Карсылдашып атышып,
кырк чорону карасаң,
2165 балка-минен чабышып,
башы көсүн баралап,
бүткөн бойун жаралап,
кой боорындай кара кан
койнуна жаман толүшүп...!
2170 Кечки бешим болгондо,
Батыр Манас карасаң,
өркөчү бийк, мойн узун,
жорго басык чоң кула,
жорго тың Ак-кула
2175 чоодырата салыптыр,
Батыр Тентек качыптыр!!
'Батыр төрөм кашты!' деп,
'Бу немене болду?' деп,
кара кандуу, көк биттүү,
2180 кабылан тууган Алмамбет
кошо качып бериптир.
Кошо качып берген соң,
кырк чорого баш болуп
кыран Сыргак калыптыр.
2185 'Алда, төрөм кашты!' деп,
'Бу немене болду?' деп,
Көк-текени такымынан
тайдын этин бөлүнтүп,
тарамышын көрүнтүп,
2190 Алмамбетке жетти дейт:
'Сар'ала башын бура тур!
Астың жерге тура тур!
Кой боорындай кара кан
койнуна жаман толуптур!
2195 Капырдын иши оңуптур,
көй-кашканын көбү
келет, көбү жок,
көзөй тийди темир ок:
сап-кашканын жарымы
келет, жарымы жок,
жан башка тийди темир ок!
2200 Туугандан жоодан качпаган,
тушманга колтук ачпаган!
Эгине сакал койбогон,
эрдинен мурут албаган,
сакалы жок такырды,
2205 дини бузук Капырды-
көп келет, көп Калмак!
Сар'ала башын бура тур!
Алмамбет, астың жерге тура тур!'

uy-tügündöy köp Kalmak
çabuun koyup ciberdi!
'Alda, töröm, coo kaştı,
tooba, töröm, coo kaştı!' 'Alaman, çorom, alaman,
Talaman, çorom, talaman!' Karsıldeşip atışıp,
kırk çoronu karasañ,
balka-minen çabışıp,
başı kösün baralap,
bütkön boyun caralap,
koy boorınday kara kan
koynuna caman toluşup...!
Kéçki béşim bolğondo,
Batır Manas karasañ,
örköçü biyk, moyn uzun,
corğo basık çoñ kula,
corğo tıñ Ak-kula
çoodırata salıptır,
Batır Tétek kaçıpır!!
'Batır töröm kaştı!' dép,
'Bu némene boldu?' dép,
kara kanduu, kök bittüü,
kabılan tuuğan Almambét
koşo kaçıp bériptir.
Koşo kaçıp bérgen soñ,
kırk çoroğo baş bolup
kıran Sırgak kalıptır.
'Alda, töröm kaştı!' dép,
'Bu némene boldu?' dép,
Kök-tékéni takımınan
taydın étin bölüntüp,
taramışın körüntüp,
Almambétke cétti déyt:
'Sar'ala başın bura tur!
Astıñ céрге тура tur!
Koy boorınday kara kan
koynuña caman toluptur!
Kapırdın işi oñuptur,
köy-kaşkanın köbü
kélet, köbü cok,
közöy tiydi témir ok:
sap-kaşkanın carımı
kélet, carımı cok,
can başka tiydi témir ok!
Tuuğandan coodan kaçpağan,
tuşmanğa koltuk açpağan!
Egine sakal koyboğon,
érдинen murut albağan,
sakalı cok takırdı,
dini buzuk Kapırdı-
köp kélet, köp Kalmak!
Sar'ala başın bura tur!
Almambét, astıñ céрге тура tur!'

inek kılı kadar çok Kalmuk yığınınā,
korku salıp saldırdılar!
"Allah, efendim, düşman kaçtı,
tövbe, efendim, düşman kaçtı!"
"Alaman, yiğidim, alaman,
Talaman, yiğidim, talaman!"
Dövüşüp atıştılar,
kırk yiğide bakarsan,
baltalarla vuruştular,
başlarını gözlerini yararak,
vücutları yaralanarak,
koyun ciğeri kadar kara kan
göğüslerine yaman dolarak...!
Öğleden sonra, akşam üzeri,
bak sen şu bahadır Manas'a
sırtı yüksek, boynu uzun,
sert yürük, yüksek kula at,
çevik yürük, Ak-kula at,
bak şakırdayıp geçiyor,
bahadır dik kafa kaçıyor!!
"Bahadır efendim kaçtı!" diyerek,
"Bu nasıl oldu?" diyerek
kara kanlı, mavi bitli,
kaplan doğan Almambet de
beraber kaçmakta idi.
İkisi birden kaçınca
kırk yiğide baş olarak
kahraman Sırgak kalmıştı.
"Allahım, efendim kaçtı!" diyerek,
"Bu nasıl oldu?" diyerek
Kök-teke'ye topuğunu vurdu,
tayın etini kopardı,
sinirleri göründü,
Almambet'e ulaştı:
"Sarı-ala'nın başını çevir!
Durduğun yerde dur!
Koyun ciğeri gibi kara kan
göğsüne yaman dolmuş!
Kafirin işi almış yürümüş,
seçme cengaverlerin çoğu
geldi, çoğu yok,
yanına değdi demir ok,
değme cengaverlerin yarısı
geldi, yarısı yok,
kalçaya değdi demir ok!
Doğalı düşmandan kaçmayan
düşmana hiç teslim olmayan!
Çenesi sakalsız,
dudağında bıyık,
yüzde sakal bırakmayan
bu dini bozuk kafirler,
Kalmuklar yığınla geliyor!
Sarı-ala'nın başını çevir!
Almambet, durduğun yerde dur!"

- Анда айттың Алмамбет:
 2210 'Омурткамда он жара,
 кабыргамда кырк жара-
 кайрыл' албай бар' атам,
 кантейн мен бүгүндү?
 энде жара бар болуп,
 2215 менде жара жокп' экен?
 Чак этме тийди боорга,
 тарс этк' а тийди далыга-
 кан сар' агып аккамбы?
 Кой боорындай кара кан
 2220 койнуңа уйуп калыптыр!
 Жара тапкан бу Манас
 бура тарта бергенче,
 Алмамбет батыр урду' ла,
 чеңгелге баткан кара кан
 2225 чоң казандын ашындай
 чакылдап кайнап жүрүптүр!
 Ызыгына чыд' албай
 Алмамбеттин Сар' ала
 соорысында агы бар,
 2230 ак жүнүнө тийди' ле!
 Ызыгына чыд' албай
 жүнү жыдып кетти' ле!
 Кан баласы Алмамбет
 калчайып карап салд' эле,
 2235 кашка таман жек' өтүк
 чирене теп алды' ла,
 өбөктөп өдө болду' ла,
 Сараланы катуу бутка салды дейт-
 берен экен Сар' ала:
 2240 уялса, кийн калычы,
 уялбаса, күнү-түнү сегис күн
 астында чыгып жүрүчү-
 бери көтүнөн бар' албай
 кабылан тууган Манастын
 2245 карс алдынан чыкты дейт.
 Сар' аладан түштү дейт,
 тура калды жалынып,
 мойнуна бото салынып:
 'Алда, төрөм, ай жаркын,
 2250 тооба, төрөм, күн жаркын,
 туугандан жоодан качпаган,
 тушманга колтук ачпаган!
 Кой боорындай кара кан, төрөм,
 койнума жаман толуптур, төрөм!
 2255 Капырдын иши оңуптур, төрөм!
 Манас анда айтты дейт:
 'ен не дейсин, ай жаркын, чором,
 Ак-куланын барында, чором,
 суудан коркуп кетесин, чором:
 2260 Кан төрөңдүн барында, чором,
 жоодан коркуп кетесин, чором!
 Андай болсо, бери тарт, чором!

Anda ayttuñ Almambét:
 'Omurtkamda on cara,
 kabırğamda kırk cara-
 kayrıl' albay bār' atam,
 kanteyn mén бүгүндү?
 Sénde cara bar bolup,
 ménde cara cокp' éкен?
 Çak étme tiydi boorğa,
 tars étk' a tiydi dalıga-
 kan sar' ağıp akkamby?
 Koy boorınday kara kan
 koynuña uyup kalıptır!
 Cara tapkan bu Manas
 bura tarta bérgeñçe,
 Almambét batır urdu' la,
 çéñgelge batkan kara kan
 çoñ kazandın aşınday
 çakıldap kaynap cürüptür!
 İzıgına cıd' albay
 Almambéttin Sar' ala
 soorisında ağı bar,
 ak cününö tiydi' le!
 İzıgına cıd' albay
 cünü cıdıp kétti' le!
 Kan balası Almambét
 kalçayıp karap sald' éle,
 kaşka taman cék' ötüк
 çirene tep aldı' la,
 öböktöp ödö boldu' la,
 Saralanı katuu butka saldı déyt-
 béren éкен Sar' ala:
 uyalsa, kiyn kalıcı,
 uyalbasa, күнү-түнү ségis күн
 astında çığıp cürüçü-
 béri kötünön bar' albay
 kabılan tuuğan Manastın
 kars aldınan cıktı déyt.
 Sar' aladan түstü déyt,
 tura kaldı calınıp,
 moynuna boto salınıp:
 'Alda, töröm, ay carkın,
 tooba, töröm, күн carkın,
 tuuğandan coodan kaçpağan,
 tuşmanğa koltuk açpağan!
 Koy boorınday kara kan, töröm,
 koynuma caman toluptur, töröm!
 Kapırdın işi oñuptur, töröm!
 Manas anda ayttı déyt:
 'Sén né déysin, ay carkın, çorom,
 Ak-kulanın barında, çorom,
 suudan korkup kétesin, çorom:
 Kan töröñdün barında, çorom,
 coodan korkup kétesin, çorom!
 Anday bolso, béri tart, çorom!

O zaman Almambet dedin ki:
 "Omurgamda on yaram var,
 kaburgamda kırk yaram var,
 kımıldayamıyorum bak,
 bugünü ben ne yapayım?
 Senin de pek çok yaran var,
 bende yara yok mu?
 Atılan şey ciğerine değdi,
 atılan şey dalağına değdi,
 oradan sarı kan akmadı mı?
 Koyun ciğeri gibi kara kan
 göğsüne dolup kalmış bak!"
 Bu yaralı Manas,
 atını daha çevirmeden,
 bahadır Almambet hemen vurdu,
 avcuna dolan kara kan,
 kazan dolusu aş gibi,
 kaynarak taşıyordu!
 Isıya dayanamadı
 Almambet'in Sarı-ala'sı,
 sırtında bir akı var,
 bu ak kıllarına değdi,
 ısıya dayanamadı,
 kıllar döküldü gitti!
 Han çocuğu Almambet
 yan gözle etrafa baktı,
 çizmelerini özengiye geçirip
 dizlerini bükmeden
 dimdik durdu,
 Sarı-ala'yı sımsıkı tuttu,
 cesur idi Sarı-ala:
 utanınca geride kalırdı,
 utanmasa gece gündüz sekiz gün
 öncülük eder giderdi -
 artık peşinden gidemedi,
 kaplan doğan Manas'ın
 fırladı önüne geçti.
 Sarı-ala'dan atladı,
 durup yalvarmaya başladı,
 boynuna mendil sarıp:
 "Allah, efendim, ay ışığı,
 tövbe, efendim, gün ışığı,
 doğalı düşmandan kaçmadın,
 düşmana hiç teslim olmadın!
 Koyun ciğeri gibi kara kan, efendim,
 göğsümü yaman doldurdu, efendim!
 Kafirin işi iyi gitti, efendim!"
 Manas o zaman dedi ki:
 "Sen ne diyorsun, ay ışığı, yiğidim?
 Ak-kula'nın varlığında, yiğidim,
 sudan korkup kaçıyorsun, yiğidim.
 Bu han efendinin varlığında, yiğidim,
 düşmandan korkup kaçıyorsun, yiğidim.
 Öyle ise haydi ileri, yiğitlerim!"

- Мага кошкон кошум чоң, чором-
көтүмнөн салып бериңер, чором!"
- 2265 Бура тарттың, Эр Манас!
Алтай толгон көп Калмак
каптап сала берди дейт,
күрмө тоноп кийди дейт,
чапмалуу мылтык алды дейт!
- 2270 Алма баштуу кой чагыр
карсылдатып койгулап,
Манастап ураан чакырат-
Алтай толгон Калмакты,
аны чаап салды дейт!
- 2275 Алмамбет баштап барды дейт,
Ай-кандын кысын Алтынай
туу үстүнө тикти дейт.
Кула байтал куу бала,
куу баланын
иниси
- 2280 Каргалдай деген бал'экен-
кырк чоронун ичине
кирип кеткен турбайбы?
Жылкылардын жүстү алат!
Жүктөп салган нард'алып,
- 2285 бегиликке бешт'алып,
беш-көкүл талдап кыст'алып,
жүктөрүнүн арч'алып,
жокторунун барча алып,
оролой чаап олж'алып,
- 2290 орокчу Сартты кошш'алып,
керелей чаап кентт'алып,
кетменчи Сартты кошш'алып
агар алтын, ак күмүш
артин'албай да жүрөт!
- 2295 Манаска желип келди дейт.
'Аты жакшы, ай жаркын, төрөм,
өзү жакшы, күн жаркын, төрөм!-
Көзкамандын балдары, төрөм,
Алмалы-булак башынан, төрөм,
- 2300 алты сан жылкы алган бээм, төрөм!
Толоно-булак башынан, төрөм,
тогус сан жылкы алган бээм, төрөм!
Айдай албай келип бээм, төрөм!
Соогат барып алайн бээм, төрөм!"
- 2305 Анда айттың Эр Манас:
'Андай болсоң, ай жаркын, чором,
барсаң, "Бара койгун!" деп, чором!"
Батыр төрө айткан соң,
желип кетти Каргалдай.
- 2310 Желип кессе Каргалдай,
Көкчөкөзгө келет дейт:
'Асаламдын салам,
ай жаркын, төрөм!
'Алоодан элейки салам,
Каргалдай ырчым!
- Мага кошкон кошум чоң, чором-
көтүмнөн салып бериңер, чором!"
Bura tarttıñ, Êr Manas!
Altay tolğon көp Kalmak
kaptap sala bérđi déyt,
kürmö tonop kiydi déyt,
çapmaluu miltık aldı déyt!
Alma baştuu koy çağır
karsıldatıp koyğulap,
Manastap uraan çakırat-
Altay tolğon Kalmaktı,
anı çaap saldı déyt!
Almambét baştap bardı déyt,
Ay-kandın kısın Altınay
tuu üstünö tiktı déyt.
Kula baytal kuu bala,
kuu balanın
inisi
- Kargalday dégen bal'éken-
kırk çoronun içine
kirip kétken turbaybı?
Cılkıların cüstü alat!
Cüktöp salğan nard'alıp,
bégilikke bést'alıp,
bés-kökül taldap kıst'alıp,
cüktörünün arç'alıp,
coktorunun barça alıp,
oroloy çaap olc'alıp,
orokçu Sartı koşş'alıp,
kéreley çaap kéntt'alıp,
kétmençi Sartı koşş'alıp
ağar altın, ak kümüş
artin'albay da cüröt!
Manaska célip kélđi déyt.
'Atı cakşı, ay carkın, töröm,
özü cakşı, күn carkın, töröm!-
Közkamandın baldarı, töröm,
Almalı-bulak başınan, töröm,
altı san cılkı alğan beem, töröm!
Tolono-bulak başınan, töröm,
toğus san cılkı alğan beem, töröm!
Ayday albay kélip beem, töröm!
Sooğat barıp alayn beem, töröm!"
Anda ayttıñ Êr Manas:
'Anday bolsoñ, ay carkın, çorom,
barsañ "Bara koyğun!" dep çorom!"
Batır törö aytkan soñ,
célip kétti Kargalday.
Célip késse Kargalday,
Kökçöközgö kélet déyt:
'Asalamdın salam,
ay carkın, töröm!"
'Aloodan eleyki salam,
Kargalday ırçım!
- Bana bağı kuvvetler güçlü, yiğitlerim,
haydi, peşimden gelin, yiğitlerim!"
Geri döndürdün, Er Manas!
Altay dolusu Kalmukların
üstüne doğru yürüdü,
arkasına zırhını giydi,
çakmaklı tüfeğini aldı!
Elma başlı kılıcını
şakırdatıp salladı,
Manas diye haykırıp çağırdı,
Altay'ı dolduran Kalmukların
hepsini birden doğradı.
Almambet baş olup öne geçti,
Ay Han'ın kızı Altınay'ı,
tuğunun ilerisinde yakalayıp aldı.
Şu kula kısraktaki kurnaz oğlan,
kurnaz oğlanın bir küçük
erkek kardeşi var,
adı Kargalday.
Kırk yiğidin arasına,
atını sürüp girmez mi?
Yılkıların içinden yüz at aldı o!
Yüklü develer aldı,
beylik için beş aldı,
beş örgülü kız aldı,
yüklerin iyisini aldı,
lazım olanın hepsini aldı,
sarılıp hep çapul aldı,
orakçı Sart'ı kılavuz alıp,
sarılıp şehri aldı,
kazmacı Sart'ı kılavuz alıp,
sarı altınla, beyaz gümüşü
tıklım tıklım yükletip götürdü!
Sonra Manas'a koşup geldi.
"Adı güzel, ay ışığı, efendim,
kendi güzel, gün ışığı, efendim,
Közkaman'ın çocukları, efendim,
Almalı-bulak başında, efendim,
altı sürü at aldı, efendim!
Tolono-bulak başında, efendim,
dokuz sürü at aldı, efendim!
onları sürüp götürüyorlar, efendim!
Gidip yağma payı alayım, efendim!"
O zaman Er Manas dedin ki:
"Öyle ise ay ışığı, yiğidim,
haydi sen git var oraya, yiğidim!"
Bahadır efendi böyle deyince,
Kargalday da yel gibi gitti.
Kargalday da yel gibi gidince,
Kökçököz'e gelip dedi ki:
"Selamunaleyküm,
ay ışığı, efendim!"
"Aleykümselam,
Kargalday, türkücüm!"

- Ай жаркын, ырчым Каргалдай,
 2315 Манастын алган олжосу кандай?
 Менин алган олжосу кандай?
 Анда айттың Каргалдай:
 'Манастыгын нетейн?
 Өзүнүкүн айтып берейн-
 2320 Олжоң-минен ойрон бол!
 Манастыгын айтамын!
 Агар алтын, ак күмүш
 арабага саламын,
 атка сүрөп аламын!'
 2325 Желип кетти Каргалдай,
 аргымак атын акырат.
 Желип кеткен Каргалдайды
 Көкчөкөз Калмак чакырат:
 'Кайтып айтчы ырыңды,
 2330 кайтып айтчы сырынды!-
 Ачылган тере берейн!
 Олжоң-минен ойрон бол!
 Бу Манастан не калды?-
 Журтта калган тере алып,
 2335 жумаланган чал алып,
 чычкактаган бал' алып,
 согоно болгон тек' алып,
 бычып койгон бук' алып,
 сенин олжоң курусун!
 2340 Эл жакшысы эл аман,
 калк жакшысы, калк аман!
 Аттын жүгүн оодарып,
 чабуулды койолу!
 Манастан тартып алалы!-
 2345 Бир Кудайдан тилели!
 Манасты көстөй чапты дейт,
 Көкчөкөздөй бу Калмак
 чаап келип жетти дейт.
 Бу Манаска жеткенде,
 2350 аттын оосын тартканда,
 кара кандуу, көк биттүү,
 кабылан тууган Алмамбет
 кош көмөкөй сыр найза
 колтукка кысып алды дейт,
 2355 чыңкылдашкан күлүктү,
 чылкылдашкан уулду
 кабылан тууган Алмамбет
 ыргыта койуп ирди дейт!
 Өркөчү бийк, мойн узун
 2360 жорго басык чоң кула,
 жорго тың Ак-кула,
 аткан таңдай сүрүлтүп,
 аркадай санын түрүлтүп,
 эбисин жагын эңкейтип,
 2365 эркештей мойнун койкойтуп,
 бастырып келди Эр Манас!
 Кармай алдың Алмамбет:

Ay carkın, ırçım Kargalday,
 Manastın alğan olcosu kandaý?
 Ménin alğan olcosu kandaý?
 Anda ayttyñ Kargalday:
 'Manastıgın néteyn?
 Özüñnükün aytıp béreyn-
 Olcoñ-minen oyron bol!
 Manastıgın aytpamın!
 Aǵar altın, ak kümüş
 arabaǵa salamın,
 atka süröp alamın!'
 Célip kétti Kargalday,
 arǵımak atın akırat.
 Célip kétken Kargaldayı
 Kökçököz Kalmak çakırat:
 'Kaytıp aytçı ırñdı,
 kaytıp aytçı sırnıdı!-
 Açıtkan tére béreyn!
 Olcoñ-minen oyron bol!
 Bu Manastan né kaldı?-
 Curtta kalǵan tére alıp,
 cumalanǵan çal alıp,
 çıçkaktaǵan bal' alıp,
 soǵono bolǵon ték' alıp,
 bıçıp koyǵon buk' alıp,
 sénin olcoñ kurusun!
 Él cakşısı él aman,
 kalk cakşısı, kalk aman!
 Attın cügün oodarıp,
 çabuuldu koyolu!
 Manastan tartıp alalı!-
 Bir Kudaydan tileli!
 Manastı köstöy çaptı déyt,
 Kökçöközdöy bu Kalmak
 çaaп kélip cétti déyt.
 Bu Manaska cétkende,
 attın oosın tartkanda,
 kara kanduu, kök bittüü,
 kabılan tuuǵan Almambét
 koş kömököy sır nayza
 koltukka kısıp aldı déyt,
 çılkıldaşkan külüktü,
 çılkıldaşkan uuldu
 kabılan tuuǵan Almambét
 ırǵıta koyup irdi déyt!
 Örköçü biyk, moyn uzun
 corǵo basık çoñ kula,
 corǵo tıñ Ak-kula,
 atkan tañday sürültüp,
 arkaday sanın türültüp,
 ébisin çaǵın éñkeytip,
 érkeştey moynun koykoytup,
 bastırıp keldi Ér Manas!
 Karmay aldıñ Almambét:

Ay ışığı, türkücüm Kargalday,
 Manas'ın aldığı çapul ne kadar?
 Ben ne kadar ganimet aldım?"
 O zaman Kargalday dedin ki:
 "Manas'inkinden sana ne?
 Seninkini söyleyeyim!
 Ganimetin batsın!
 Manas'inkini söylemem!
 sarı altınla beyaz gümüşü
 arabaya doldurayım,
 onu ata çektireyim!"
 Yel gibi gitti Kargalday,
 cins atına haykırarak.
 Yel gibi giderken Kargalday,
 Kökçököz Kalmuk çağırdı:
 "Bir daha söyle türkünü,
 söyle sözcü sırnını!
 Yumuşak deri vereyim sana!
 Ganimetin batsın!
 Manas ne zaman ne verdi ki?
 Yurtta kalan deriyi alıp
 işe yaramaz ihtiyarları alıp,
 ishal çocukları alıp,
 huysa torbası şişmiş tekeleri alıp,
 iğdiş edilmiş boğaları alıp,
 senin ganimetin kurusun!
 İlin iyisi ili kurtarır,
 halkın iyisi halkı kurtarır!
 Atın yükünü atarak,
 çapulu da bırakalım!
 Manas'ı ganimet alalım!
 Tanrı'dan talih dileyelim!"
 Manas'a doğru koşturdu,
 bu Kalmuk Kökçököz,
 çabucak geldi oraya.
 Manas'ın yanına gelince,
 atın ağzını çekti,
 kara kanlı, mavi bitli
 kaplan doğan Almambet,
 çift püsküllü mızrağı aldı,
 koltuğuna sıkıştırdı,
 şurada kişneyen atları,
 itişip tepişen oğlanları,
 kaplan doğan Almambet
 hep birbirine kattı!
 Sırtı yüksek, boynu uzun,
 yürük kula atı
 yürük çevik Ak-kula'yı
 atan tan gibi parıldattı,
 dağ koçu gibi budunu burdurdu,
 hafifçe yanlarını oynattı,
 teke gibi boynunu uzattırıp,
 bu atla fırladı Er Manas!
 Almambet'i durdurdun:

- 'Аты жакшы, ай жаркын, чором,
өзү жакшы, ай жаркын, чором!'-
2370 Ачууланбай койсоңчу, чором,
ойноп күлүп айссаңчы, чором!
Менин атам Жакып-бай, чором,
Жакып-бай-минен
бир тууган, чором,
картайганда Көзкаман, чором,
2375 алтымышка чыкканда, чором,
аттанып сапар келгенде, чором,
ачууланып койбосун, чором!
Каргышы биске тийбесин, чором!-
Ачууланбай тура тур, чором!
2380 Олжону кайта салыңар, чором,
олжо бөлүп алалы, чором,
олжодон куру калалы, чором,
ичи күйүп жаткандар, чором!'
Агар алтын, ак күмүш
2385 алып келип салган соң,
олжо бөлүп алган соң,
кайта жүрдүң, Эр Манас.
Келе жатат бир жолдо,
адырдан аркар атышып,
2390 бөктөрдөн бөкөн атышып,
үйдү көстөй жүрдү дейт.
Жолдо турган бир үйгө
жетип бардың, Эр Манас:
бирге барган Калмактар,
2395 бирге барган чоролор,
анда калып калдылар,
аракы ичип мас болуп.
Ошу жерди карасаң,
мастар болуп урушту!
2400 Кыйыктанып калган соң,
Көзкамандын баласы
Көкчөкөз деген бу Калмак
аракыга ууну салды дейт.
Анда турган кырк чоро,
2405 батыр тууган Эр Манас
ууну ичип алган соң,
билинбей жатып калды дейт.
Манастын ичи күйгөн соң,
өркөчү бийк, мойн узун,
2410 жорго басык чоң кулаа
мине каштың, Эр Манас!
Ак-келте-минен Көкчөкөз
Манасты атып кетти дейт-
кол ортодон ок тийди!
2415 Тийген жери, карасаң,
тийген жери барадай:
чыккан жери, карасаң,
тогус карыш жарадай!
Капчыгай ылдый кулады,
2420 коркурап кеттиң, Эр Манас!-

'Atı cakşı, ay carkın, çorom,
özü cakşı, ay carkın, çorom!'-
Açuulanbay koysoñçu, çorom,
oynop külüp ayssañçı, çorom!
Ménin atam Cakıp-bay, çorom,
Cakıp-bay-minen
bir tuuğan, çorom,
kartayğanda Közkaman, çorom,
altımışka çıkkanda, çorom,
attanıp sapar kélgenде, çorom,
açuulanıp koybosun, çorom!
Karğışı biske tiybesin, çorom!-
Açuulanbay tura tur, çorom!
Olconu kayta salıñar, çorom,
olco bölüp alalı, çorom,
olcodon kuru kalalı, çorom,
içi küyüp catkandar, çorom!'
Ağar altın, ak kümüş
alıp kélip salğan soñ,
olco bölüp alğan soñ,
kayta cürdüñ, Ér Manas.
Kéle catat bir coldo,
adırdan arkar atışıp,
böktördön bökön atışıp,
üydü köstöy cürdü déyt.
Coldo turğan bir üygö
cétip bardıñ, Ér Manas:
birge barğan Kalmaktar,
birge barğan çorolor,
anda kalıp kaldılar,
arakı içip mas bolup.
Oşu cérdi karasañ,
mastar bolup uruştu!
Kıyıktanıp kalğan soñ,
Közkamandın balası
Kökçököz dégen bu Kalmak
arakığa uunu saldı déyt.
Anda turğan kirk çoro,
batır tuuğan Ér Manas
uunu içip alğan soñ,
bilinbey catıp kaldı déyt.
Manastın içi küygön soñ,
örköçü biyk, moyn uzun,
corğo basık çoñ kulaa
mine kaştıñ, Ér Manas!
Ak-kélte-minen Kökçököz
Manastı atıp kétti déyt-
kol ortodon ok tiydi!
Tiygen céri, karasañ,
tiygen céri baraday:
çıkkан céri, karasañ,
toğus karış caraday!
Kapçığay ildiy kuladı,
korkurap kéttiñ, Ér Manas!-

"Adı güzel, ay ışığı, yiğidim,
kendi güzel, ay ışığı, yiğidim!
Hiddetlenme, yiğidim,
oynayıp, gülüp, konuş, yiğidim!
Benim atam Cakıp-bay'ın, yiğidim,
Cakıp-bay'ın
kardeşidir, yiğidim,
ihtiyar Közkaman, yiğidim,
altmışına girdiğinde, yiğidim,
atlanıp sefere çıkmış, yiğidim,
hiddetlenmesin, yiğidim!
Bedduası bize dokunmasın, yiğidim!
Hiddetlenme, dur, yiğidim!
Ganimeti geri götürün, yiğitler,
ganimeti bölüşelim, yiğitler,
ganimetten mahrum kalalım, yiğitler,
içi yanıp tutuşuyor, yiğitler!"
Sarı altını beyaz gümüşü
getirip ortaya koyunca
ganimeti bölüşüp alınca,
geriye döndün Er Manas.
Geliyor iken bir yoldan,
dağda dağ koçu vurdular,
tepede geyikler vurdular,
evin yolunu tuttular.
Yolda duran bir eve
gidip vardın Er Manas.
Seninle beraber giden Kalmuklar,
seninle beraber giden yiğitler
gece orada kaldılar,
rakı içip mest oldular.
Ne yaptılar dersin,
sarhoş olup, vuruştular!
Hiddetlenip kızıştılar,
Közkaman'ın çocuğu,
Kökçököz denen bu Kalmuk,
rakıya zehir akıttı,
oradaki kirk yiğit hep,
bahadır doğan Er Manas da
hepsi bu zehiri içti,
kendini bilmez yatıp kaldılar.
Manas'ın içi yanıyordu,
sırtı yüksek boynu uzun,
sert yürüyüşlü büyük kula'ya,
binip kaçtın Er Manas!
Kökçököz Ak-kelte'yi
Manas'ın arkasından attı,
kolunun ortasından vurdu!
Değdiği yere bakarsan,
değdiği yer kürek gibi,
çıktığı yere bakarsan,
dokuz karış yara gibi!
attan yere yuvarlandı,
hırıldıyordunsun Er Manas!

- Үйдө жаткан Каныкей
керетинде билет дейт,
Кан Темир дары алат дейт.
Манасты көстөп салат дейт.
- 2425 Көк-доскоктуң астында
батыр тууган Манаска
жете келип жатты дейт.
Кайнатма кара дарыны
кайнатып куйду жарага:
- 2430 сүртмө кызыл дарыны
сүртүп койду Манаска.
Мекедеги Кан-кожо
жете келди Манаска.
Күн он эки болгондо
- 2435 түн он эки болгондо,
жакшы болдуң, Эр Манас!
Айлана карасаң,
өлгөн экен кырк чоро!
Анда айттың, Эр Манас:
- 2440 'Жаңгыс кантип жүрөйн,
Жасагандан тилейн,
Жасагандан жар болсо,
жам оолийя колдосо,
кырк чоромду тилейн!'
- 2445 Атка минип кетти дейт,
Мекеге барып жетти дейт.
Мекедеги жетти эшик,
жетти эшикке сийнды,
төгөрөктүн төрт бурчун
- 2450 төрт айлана кыдырды:
'Кылбаганым жог-эле
жаңгыс кантип жүрөмүн?
Жасагандан жар болсо,
жам оолийя колдосо,
- 2455 кырк чоромду тилеймин!'
Жер астын да кирбеген,
Эр Назар тийген кул экен,
Кудай кылган эр экен:
кырк чоро турду, тирилди!
- 2460 'Манастай эрге баралы!' деп,
атка минип кетти дейт,
Мекеге барып жетти дейт.--
Каныкей үйүндө жатып,
түндө түштү көрдү дейт.
- 2465 'Батыр төрөм келди!' деп,
'Баштагыдай болду!' деп,
'Бүлкүлдөктүн тартты!' деп.
'Эңген-эеси бийк бос ордого
кабылан Манас келди!' деп,
- 2470 'Как төрүмнөн башында
болот өгө жатты!' деп,
'Койнума катып алдым!' деп
'Бу немеңе болот?' деп.
'Түшүмдү кимге айтам?' деп.

- Üydö catkan Kanıkéy
kéretinde билет déyt,
Kan Témir darı alat déyt.
Manastı köstöp salat déyt.
Kök-doskoktun astında
batır tuuğan Manaska
céte kélip cattı déyt.
Kaynatma kara darını
kaynatıp kuydu carağa:
sürtmө kızıl darını
sürtüp koydu Manaska.
Mékeдеги Kan-koco
céte kélди Manaska.
Kün on éki bolğondo
tün on éki bolğondo,
cakşı bolduñ, Êr Manas!
Aylana karasañ,
ölgön éken kырк çoro!
Anda ayttıñ, Êr Manas:
'Cañgıs kantiп cüröyn,
Casagandan tileyn,
Casagandan car bolso,
cam ooliyya koldoso,
kырк çoromdu tileyn!'
Atka minip kétti déyt,
Mékeге барып cétti déyt.
Mékeдеги cétti éşik,
cétti éşikке siyndı,
tөгөрөктүн төрт burçun
tört aйлana kıdırdı:
'Kılbağанım coğ-эле
cañgıs kantiп cürömün?
Casagandan car bolso,
cam ooliyya koldoso,
kырк çoromdu tileymин!'
Cér astın da kirbegen,
Êr Nazar tiygen kul éken,
Kuday kılğan ér éken:
kырк çoro turdu, tirildi!
'Manastay érge baralı!' déп,
atka minip kétti déyt,
Mékeге барып cétti déyt.--
Kanıkéy üyündө catıp,
tündө түштү kördü déyt.
'Batır törөm kélди!' déп,
'Baštağıday boldu!' déп,
'Bүlkүldөктүн tarttı!' déп.
'Éңgen-eesi biyk bos ordoğo
kabılan Manas kélди!' déп,
'Kak törүmnөн başında
bolot ögө cattı!' déп,
'Koynuma katıp aldım!' déп,
'Bu némeңe bolot?' déп.
'Tүşүmdү kимге aйтam?' déп.

- Evde kalan Kanıkey'in
içine doğmuş, bilmişti bunu,
Han Temir'in ilacını alıp,
Manas'a götürüp vereyim dedi.
Kök-doskok'un altında
bahadır doğan Manas'a,
yetişip geldi.
Kaynatmalık kara ilacı
kaynatıp sürdürü yaraya;
sürülecek kızıl ilacı da
sürdü Manas'a.
Mekke'deki Kan-koco,
yetişip geldi Manas'a.
On iki gün geçince,
on iki gece olunca
iyileştin Er Manas!
Etrafına bakınca
kырк yiğit ölmüştü!
O zaman dedin ki Er Manas:
"Yalnız nasıl yaşıyayım?
Yaratan'a yalvarayım,
Yaratan'ım yar olursa,
tüm evliyalар yardım ederse,
kырк yiğidimi geri isteyeyim!"
Atına binip gitti,
Mekke'ye varıp girdi.
Mekke'nin yedi kapısında,
her kapıda dua etti,
Mekke'nin dört bucağını
dört defa dolaştı:
"Yapmadığım iş kalmadı,
şimdi nasıl yalnız giderim?
Yaratan bana yar olursa,
tüm evliyalар yardım ederse
kырк yiğidimi geri istiyorum!"
Hiç yer altına girmemiş olsa da
Er Nazar'ın sevdiği bir kuldu,
Allah'ın yarattığı bir erdi:
kырк yiğit kalktı dirildi!
Er Manas'a gidelim diye,
atlara binip çıktılar,
Mekke'ye varıp girdiler.
Kanıkey evdeydi,
gece bir rüya görmüştü.
"Bahadır efendim geldi,
işler eskisi gibi oldu,
bana sarıldı!" dedi,
"Büyük kapılı ak saraya
kaplan doğan Manas girdi!" dedi
"Benim efendimin başında
çelikten bir eğe vardı,
alıp koynuma attım onu!
Bu ne demek olsa gerek!
Rüyamı kime söyleyeyim?"